

**The Project Gutenberg eBook of Gaal György magyar népmese-gyűjteménye
(1. kötet), by György Gaal**

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Gaal György magyar népmese-gyűjteménye (1. kötet)

Author: György Gaal

Release date: March 29, 2012 [EBook #39299]

Language: Hungarian

Credits: Produced by Albert László (This book was produced from scanned images of public domain material from the Google Books project.)

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK GAAL GYÖRGY MAGYAR NÉPMESE-
GYŰJTEMÉNYE (1. KÖTET) ***

**GAAL GYÖRGY
MAGYAR NÉPMESE-
GYŰJTEMÉNYE.**

KIADTÁK

KAZINCZY GÁBOR ÉS TOLDY FERENC.

ELSŐ KÖTET.

PESTEN,

PFEIFER FERDINÁND SAJÁTJA,

M. DCCC. LVII.

ELŐSZÓ.

Egy, hosszú évek során át a nemzeti becsület érdekében, csendesen de sikerrel munkálkodott férfiúnak áldozatosan gyűjtött szerzeményét veszi általunk a magyar közönség, mint a nemzetéért honán kívül is folyton fáradozott hazafinak vég hagyományát, s ránk nézve új kincsét a magyar népköltészetnek, mely, valamint óáltala méltattatott először az azt megillető figyelemre, úgy senki által oly buzgón nem kerestetett, oly gazdagon őelőtte, sőt mindeddig még, ki nem aknásztatott. Öszves gyűjtései *n o l c v a n m e s é t* tartalmaznak, részint általa megfigyelve s leírva, részint magyar közvitézektől tollba mondva, vagy magok által számára leírva úgy, mint azt otthon a nép körében hallották s magok is elbeszélni szokták. Ezek közül tizenhetet egy kötetben, az ilyeket már akkor kedvelő német közönség számára kidolgozva adott ki *G a a l G y ö r g y* maga, s oly időben (1822), mikor nálunk nem csak kiadót, de általában még csak méltatót sem leltek a népi élet e szép virágai; Erdélyi János pedig a vele használatul közlött egyik kézirati kötetből hetet bocsátott ki „Magyar Népmeséi“ legújabb kötetében (1855), mik a 194 lapnyi könyvnek 108 lapját töltik be. Ennyi ismeretes a tetemes gyűjteményből, melyet mí, annak létesítője iránti kegyeletből, de nem kevésbbé népköltészetünk érdekében, amennyire bizonyos erkölcsi tekintetek vagy némelyek csonkasága nem korlátolnak, mint közel félszázados igyekvések gyümölcseit minél teljesben kívánunk irodalmunkba bevezetni.

III.

IV.

V.

A jelen első kötetben, melyet a második nyomban fog követni, két mese van (I. II.), mely Gaal német kidolgozásában, és három (szinte I. II. és VIII.) mely Erdélyi említett gyűjteményében megjelent: kis részei a nagy egésznek, melynek közzétételével, úgy hiszszük, méltó emléket állítunk azon férfúnak, kit mint a magyar népmeseügy valódi megalapítóját^[1] felednünk s nem hirdetnünk többé nem szabad.

VI.

Bánfalva, october közepén, 1856.

A k i a d ó k .

[1] Életrajzát adják Toldy Ferenc Irodalmi Arcképei, Pest, 1856., az I. könyv XI. cikkében.

TARTALOM.

VII.

I. Világbiró Nagy Mátyás	3
II. Balga Tamás	23
III. A mostohaanya	51
IV. Többsincs királyfi	78
V. A szökött katona	104
VI. A testvéri átok	111
VII. A zöld dragonyos	139
VIII. A kővévált királyfi	159
IX. Szegfűhaju János	170
X. Jankalovics	200
XI. A három tanács	222

-1-

MAGYAR MESÉK A NÉP SZÁJÁBÓL. I-XI.

-2-

I. VILÁGBIRÓ NAGY MÁTYÁS.

-3-

Volt egykor a világon egy király, kinek neve volt Világbiró Nagy Mátyás, s ennek egy fia, kit a maga nevére kereszteltete, s egy szegény tudós emberrel hetvenhét nyelvre taníttata. Három év elfolyása után a szegény tudós ember haza vitte a király udvarába a királyfit. Atyja, annak öröme, hogy fia hetvenhét nyelvet tud, nagy vendégséget adatott, hová mindenféle országnagyjai hivatalosak voltak. Itt, áll a vendégség sok napig, de végre eljött az a nap, melyen a lakomának vége szakadt. Néhány nappal utóbb elmegy a királyfi az ő királyi atyjához a szobába, s ezen szobában volt egy szépen éneklő madárka; amint a királyfi belép, a madárka el kezd csevegni, a királyfi elmosolyodik; észreveszi ezt az atyja, s igen szerette volna tudni, mit érthetett olyast a fia a kis madár csevegéséből, hogy arra elmosolyodott; kérdé tehát, mit mondott a madárka? Királyi atyám, ha megmondom, el fog rajta szomorodni. Addig unszolta fiát a király, hogy elmondá: nem egyebet, királyatyám, hanem hogy én még oly nagy úr leszek, hogy királyatyám a mosdótálat, a királyanyám pedig a törülközőruhát fogja nekem tartani. - Itt ezen a király igen megütődött, tehát eltökélé magában, hogy fiát valami módon kivégezze a világból. Mindezt elbeszélte a királynénak, mit hallott fiok, a kis madártól, s mindketten megegyeztek, hogy csakugyan legjobb lesz a fiút elveszteni A királyné javaslá: valamely nap menjünk ki a Duna mellé sétálni a fiunkkal, s hívjuk a partjára, én mutogatom neki a benne ugrádozó halakat, te pedig hátul lökd be a vízbe. - Harmadnapra kelvén, a király kimegy sétálni feleségestől s gyermekestől a Duna partjára; a királyné egész a parthoz hívja a fiút, hogy nézné a halakat, a gyermek oda megy, és elbámulván, a király hátulról meglöki, beesik a Dunába, s a víz viszi; a király pedig örömmel tért vissza palotájába.

-4-

Már a királyfit viszi a Duna vize négy nap és négy éjjel be a tengerek közzé. Itten a tengerek közt lakott egy Gál nevezetű király, kinek a tengeren mindig voltak halászháló háromszáz csolnakkal, hogy ne csak halásznának, hanem, ha mit hozna a víz, azt is kifognák. Azon tájban kinéz várából Gál király, s látja, hogy a tengeren valami emberforma lebegne; mindjárt reákiált a halászokra, sietnének eleibe annak, mit ott a víztől hozni látnának. Mennek tehát a halászok a legnagyobb friseséggel, és még életben kapják ki a vízből a Világbiró Nagy Mátyás király fiát. Itten mindjárt vitték a Gál király eleibe, de ő a rajta esett szerencsétlenség történetének valódi mivoltát nem beszélte el, hanem hogy beléesett volna a partról, a mint ott nézegetett; hasonlóképen, az ő királyi eredetét sem beszélte el. Mind ennek hitelt adott Gál király, s maga mellé vette inasnak. Szolgál már ő a király mellett kevés ideig; egykor amint az asztalnál sokféléről beszélgetnek, előhozza Gál király, hogy ő a napokban a világ mindenféle részeire fog kurrenszeket küldeni azon okból, hogy jönne országába egy oly okos ember, ki az ő három leányát

-5-

hetvenhét nyelvre megtanítaná; s ezen fáradságának érdemes jutalmát várhatná tőle. Ezt hallván Világbiró Nagy Mátyás, mondá a királynak: Felséges király, kár volna ezért külső országokra kiküldeni; megtanítom én a három princesznét három év elforgása alatt mind a hetvenhét nyelvre. – Itten a király igen megörült és monda: ha te ezt, mondásod szerint végbe viszed tökéletesen, tehát leányaim közül egy a tiéd lesz jutalomul, s halálom után te fogsz országlani.

-6-

Már most Világbiró Nagy Mátyás nem volt többé inas, hanem a három princesznének nyelvtanítója. Oktatja őket, s három év elforgása alatt megtanítá mind a hetvenhét nyelvre. Itten a király ígérete szerint, a melyik tetszett a királyfinak, azt választá a három királyleány közül mátkájaul; mindjárt elkendőzik neki, és a király azon volt, hogy a lakodalom minél előbb menjen végbe; de a királyfi nem állt reá, azon okból, hogy még ő esztendeig próbálni akar, és ha holnaphoz egy évre meg nem jelen, ne is várják többé.

Innen elmegy útjára a királyfi, megy, mendegél sok napig, egyszer estvefelé ép egy keresztúton összeér egy másik utassal, megszólítja: jó estét földi. – Feleli amaz: adjon isten neked is. Földi, kérdik egymástól, hová utaznának; mindketten szolgálatot indultak keresni. Szigeti, a volt az útas neve, mondja, hogy ő tudna egy királyt, kinek két cselédre volna szüksége, jönné hát vele. Világbiró Nagy Mátyás reá állt. Megy már Szigetivel néhány napig; egykor Szigeti mondá királyfi Világbiró Nagy Mátyásnak: de szép ember vagy te, pajtás. – Felelé amaz: sokkal szebb vagy te. Így dicsérték egymást, mert oly egyformák s oly szépek voltak, hogy azon szabadban hozzájuk hasonló nem volna. Egykor előveszik a tükört és néznek mindketten bele, s megismerték, hogy egyik olyan volna, mint a másik, mind nagyságra, mind pedig szépségre. – Elérkeznek a királyhoz, kinek a neve vala Fejér király, s szüksége volt két cselédre; bejelentetik tehát nála magokat, hogy szolgálatot keresnének. Itten felhivatja a király mindkettőjüket, s megfogadta maga mellé, de minthogy különbséget nem tehetett közöttök, tehát mindkettőnek a nevét hátára és mellére kivarratta, hogy arról tudhatná, melyik volna. Itten is Világbiró Nagy Mátyás nem adta ki, hogy királyi vérből származott légyen. Szolgálnak ők a király mellett, s nagy kedvében voltak mind a ketten, s igen szerette őket. Minthogy Világbiró Nagy Mátyás a király egyetlen leánya mellett többet forgolódott mint Szigeti, tehát a királyleány halálba belészeretett, s tudára is adta, hogy venné el feleségül, s az atyja halála után király leend. De Világbiró Nagy Mátyás királyfi, mivel neki elkendőzött mátkája volt, nem ajánlta magát, sem ki nem vallá, miért nem akarja őt feleségének. A király is észrevette, hogy leánya azért oly szomorú, mert Világbiró Nagy Mátyásba belé szeretett; nem akarta leányát a bútól epesztetni, tehát maga is mondá Világbiró Nagy Mátyásnak, venné feleségül az ő egyetlen leányát. Feleli erre Világbiró Nagy Mátyás: köszönöm felségednek irántami szivességét, de már azt nem tehetem, mivel el van nekem mátkául jegyezve Gál királynak a leánya; hanem Szigeti pajtásom olyan szép mint én, olyan derék mint én, tehát legyen ő oly szerencsés. – Tudtára adta leányának a király, hogy azért nem akarja s veheti őt feleségének Világbiró Nagy Mátyás, mert Gál király leánya van eljegyezve mátkájaul, hanem Szigeti, a ki oly szép és oly derék mint ő, Világbiró Nagy Mátyás, tehát menj ahoz, kedves leányom. – A királyleány erre is reá állott. Tehát Szigeti elveszi feleségül a királyleányt, és a király kirendelése a fényes menyegzőre a napot. Elkezdődött hát a lakodalom, és tart nagy örömök között, vigan voltak mindnyájan; egykor bejön a palota udvarába a Vörös vitéz, s mondja és felüzni a királynak, hogy ha neki kilenc óra alatt bajnokot nem állít, tehát megöli egész udvarával. Ezen igen megrettent a király, mert ennek ígérete volt a leányát azon föltétellel, hogy egy királylial volt háborúja, ha azt Vörös vitéz meggyőzi, tehát jutalomul neki adja leányát. Itten a király csendesíteni akarja a muzsikát, mert képzelte a veszedelmet, ha leányát nem adja Vörös vitéznek, és máskép, ha nem adja, ki lesz oly bátor erős vitéz bajnok, ki Vörös vitézzel szembeszállni, s őt kivégezni merészkednék; tehát az öreg király csak azon volt, hogy pusztuljon a vigaság s legyen a királyleány Vörös vitézé. De észrevette ezt Világbiró Nagy Mátyás és parancsolá: maradjon a vendég és szóljon a muzsika, és szembeszállok én Vörös vitézzel. Folytatódott tehát tovább is a multság, elmúlik kilenc óra, felkiált Vörös vitéz: állítsd elő azt a bajnokot, király, mert máskép rajtad és udvarodon öntöm ki haragomat. Kiszól az ablakon Világbiró Nagy Mátyás: várakozzál egy keveset Vörös vitéz, mindjárt megjelenek előtted. Csakhamar felöltözik s kimegy az udvarra; már akkor le volt terítve Vörös vitéznek a kőpönyege; itten mindjárt az egyik szélére állt Világbiró Nagy Mátyás, másik szélén pedig állt Vörös vitéz. Itten el kezdett először Vörös vitéz szitkozódni: jobb volna neked szőlőt őrizni, mint velem szembeszállani. Feleli Világbiró Nagy Mátyás: a tapasztalás mutatja meg, ki lesz a győzedelmes, én sem vétettem neked, te sem nekem. Akkor kezdet fogtak s kezdték a bajvívást. Mind a két fél vitézül viseli magát; Világbiró Nagy Mátyásnak elfáradván jobb keze, kardját veszi a bal kezébe, és oly vágást ad a Vörös vitéznek a hasára, hogy a béle mindjárt kidőlt. Itten az orvosok kik jelen voltak, mindjárt visszatették a bélét, s bevitték az ispotályba. Meg sem is halt Vörös vitéz, hanem gyógyult lassanként. Itten nagy örömkialtások követték Világbiró Nagy Mátyás győzedelmét, a királyleány lehúzván újjáról egy drága gyűrűt, neki ajándékozza. Ekkor felmennek a palotába, s több napig még tartott a vigaság; ennek is oztán vége szakadt; eszébe jut Világbiró Nagy Mátyásnak, hogy közelget az idő, melyen meg kell jelennie Grál király udvaránál, ha akarja hogy mátkáját el ne rabolja tőle más; azért, más napra kelvén, elmegy a Fejér királyhoz s megjelenti, hogy már mennie kell, mert a terminus esztendő ilyenkorra volt; az időt megmondá. Az öreg király megköszönte az ő kimutatott szives barátságát, és Szigeti holtig való háladatosságra kötelezé magát. Hogy tehát semmi módon el ne késsék Világbiró Nagy Mátyás, mindjárt befogatott hat lovat hintóba, és három nap, három éjjel mindig vitték. A városon kívül kiszállt a hintóból s bement a Gál király palotájába; örömmel fogadták, s még harmad nappal elébb jött, mint ki volt rendelve. Mátkája csak azon vala, hogy minél hamarébb esküdnének össze, de Világbiró Nagy Mátyás azt kívánta, hogy az hat hét mulva történjék. Itten ő mátkájával igen megelégedve ártatlanul mulatozott; elmúlt a hat hét, beállt a menyegző, megesküdték, áll a lakodalom.

-7-

-8-

-9-

-10-

-11-

A Vörös vitéz pedig felgyógyult sebéből, újra boszút kívánt állni a Fejér királyon. Mitevő legyen Szigeti? gondolta, hogy el kell vesztenie országát és kedves feleségét, tehát mondá Vörös vitéznek, várakoznék hét napig. Reállt Vörös vitéz, gondolván, ki tudja hol jár azóta Világbiró Nagy Mátyás. Itten mindjárt befogat Szigeti, és hajtat a Gál király palotája alá, itt kiszáll a hintójából, és azt a botot, mit még vándorlásuk idején velek hordoztak s min fel volt vágva Világbiró Nagy Mátyás s a Szigeti neve, tehát azt adta inasa kezébe, hogy menne be a palotába, s csak azt kérdezze: ki legyen Világbiró Nagy Mátyás inasa; és ha megtudja, adja neki azt a botot s mondja meg, hogy adja mindjárt Világbiró Nagy Mátyás kezébe. Ezt véghez vitte mind a két inas. És ugyanaz nap esküdt meg mátkájával Világbiró Nagy Mátyás, s épen vacsora előtt volt, mikor bevitte a botot az inasa s adja a kezébe. Mindjárt megismeré, hogy Szigeti itt volna. Bámulták a vendégek, mit jelentene ez; azzal Világbiró Nagy Mátyás csak fölkerelkedik az asztaltól s kimegy, kérdi az inasától, ki adta legyen neki azt a botot. Feleli: hogy egy inas, a ki kün van a kapu előtt a hintóval. Kimegy tehát a hintóhoz Világbiró Nagy Mátyás, és mindjárt mint jó barátok, egymást megölelték. Mondja Szigeti mint van a Vörös vitézzel, hogy ha hét nap alatt nem tud neki bajnokot állítani, tehát kiöli a királyi udvart. Ekkor mondja Világbiró Nagy Mátyás: ne félj, add csak ide ruhádat, ne az enyém, s vegyük fel egymásét. Akkor felült a hintóba Világbiró Nagy Mátyás, és hajtat a Fejér király palotájához, Szigeti pedig fölmege a vendégek közé. Megtanítá pedig Világbiró Nagy Mátyás Szigetit, mit tegyen és hogy melyik az ő mátkája; ő tehát bátran fölment, senki reá nem ismerhetett, mivel mindenre egyformák voltak, azért senkinek sem volt eszébe, hogy ő más volna. Így vígan vannak mindnyájan; elmúlik a vacsora, készül mindenik a lenyugváásra. Szigeti is, mintha ő volna a vőlegény, megy Világbiró Nagy Mátyás mátkájával a hálószobába, lefekszenek az ágyba, és kihúzza Szigeti a kardját s élével felfordítva teszi az ágy közepére. Itten megszorodott a királyleány, gondolta, minek ment férjhez, ha férje így fog vele bánni. Így fölviradtak, másik éjtszaka hasonlóképen cselekvék Szigeti, már akkor meg nem állhatta a menyecske, hogy ne szóljon, s monda: miért cselekszed ezt velem kedves férjem? Ha nem szerettél, miért választál társadul? – Ezt ne csodáld, feleli Szigeti (viselven Világbiró Nagy Mátyás személyét); az ő országukban, úgymond, ilyen szokás van, tehát ő itt is megtartja négy vagy öt napig. Elszomorodott a királyleány, és csak siránkozott a maga szobájában, mert ő egyedül annak tulajdonítá azt, hogy férje nem szereti. A harmadik éjtszakát is eltölték; negyednapra kelvén, mint ama három nap alatt, úgy most is a városon kívül sétálgat Szigeti. Volt pedig a Gál király palotájában egy vén banya, a ki látta a királyleányt, mily szomorúan sétálna a kertben, bemegy utána és kérdi: felséges királyleány, miért szomorkodik? hiszen most vigabbnak kellene lenni mint azelőtt, mikor oly szép férje van. – Hagyj békét öreg, felelé a királyleány, ha tudnád, mint van az én sorom, nem csodálnád az én szomorúságomat. – Mond a vén banya: igen szeretném tudni. – Hallgasd csak öreg, én még most is olyan leány vagyok, mint mikor férjhez mentem, mert férjem éjtszakára mindig a mezitelen éles kardot teszi közénk az ágy közepére, hogy egymáshoz ne nyulhassunk. – Tudja-e mit, felséges királyleány? e szerint úgy sem töltheti kedvét a férjével, legjobb lesz tehát a világból kivégezni. – Tudtára adták a vén királynénak is, mit akarnának tenni Világbiró Nagy Mátyással; a királyné igen helyesnek hagyta.

Hagyjuk már most ezeket tanácskozni. A Világbiró Nagy Mátyás fia, a mint elérkezett a Fejér király udvarába, tüstént szembeszállt Vörös vitézzel és öszvedarabolta. Akkor ismét a Szigeti felesége lehúzza a gyűrűt újjáról és ajándékozza Világbiró Nagy Mátyásnak; ezen gyűrűbe pedig belé volt vágva a Szigeti és felesége neve. Ekkor felült Világbiró Nagy Mátyás a hintóba és siet vissza a Gál király udvarába a mátkájához. A mint elérte a város bástyáit, ott találta Szigetit, és mindjárt visszaadják egymásnak ruháit, Szigeti megköszönte a vele tett jót, és úgy elbucúztak egymástól. – Haza megy már most Világbiró Nagy Mátyás, semmit sem gondolkozott olyanról, a mi neki szerencsétlenséget okozna; arról meg volt győződve, hogy az ő jó barátja Szigeti, ha egy ágyban hált is mátkájával, még sem nyúlt hozzá.

A vén asszony tehát tanácslá, hogy estvére vacsora után fürdőt kell bevinni Világbiró Nagy Mátyásnak, és egy üsttel készen legyen forró zsír, elegyest forralva szurokkal, és mikor már benne ül a fürdőben, tehát akkor reá kell önteni, hogy mindjárt öszveégjen. Itten vacsorálnak, a vacsorának is vége szakad, mondá tehát Világbiró Nagy Mátyásnak mátkája, hogy fürdenék meg először és úgy nyugodnék le. Erre minden unszolás nélkül reáll, behozzák a fürdőt, bele ül, azonnal az elkészített forralt zsírt reá öntik. Itt az egész teste öszveégett és zsugorodott, mégis a képére egy csep sem ömlött; akkor kapják, minthogy magával jöttemhetetlen volt, kivitték a városon túl. Itten van ő a város szélén, most látja, mit tettek vele; arra megy egy jó asszonyság, látja a nyomorútlat, kapja az urával, felvették s bevitték a házukhoz, gondolván hogy ezért meg fogja az isten áldani. Itten gyógyítja az asszonyság Világbiró Nagy Mátyást; annyira meggyógyult, hogy beszélhetett, de nem járhatott. Gondolá, jobb lesz valami móddal Szigetihez mennie, legalább el fogja holtig tartani; folyamodott tehát először a város elöljáróihoz, hogy adnának neki legalább egy lovat, a min járhatna ide s tova koldulni; a város adott is, felült tehát reá, nem a maga erejéből, hanem úgy tették fel, megköszönte azon jó asszonyságnak, kinél öt esztendeig feküdt, jótéteményeit s elindult Szigeti felé. Sok ideig ment, mert fájdalmi nem engedték, hogy folyvást tehesse az útját, hanem a hol valami jó embert talált, ott megpihent két vagy három hétig is. Esztendőt is eltöltött, még sem ért céljára. Esztendő és két hónap múlva jutott el a Szigeti lakhelyére, hol ezelőtt hat évvel volt. Itten látják a szolgák ezt a koldust, ki nevette, ki pedig sajnálta, volt mégis olyan, a ki levette lováról s bevitte a konyhába. Nem mondta meg, ki légyen, csak szegény koldusnak adta ki magát. Kérdezi ott a szakácsot, melyik ételt vinnék a királynak és királynénak? mondják: ezt; ő tehát alattomban beléveti a leveses tálba a gyűrűt, mit először kapott a Szigeti feleségétől, s min ki volt vágva a neve. Itten beviszik a szolgák a levest, s a mint méri a levest a királyné, kanalába akad a gyűrű, mindjárt reáismert, hogy ő azt Világbiró Nagy Mátyásnak ajándékozta, mikor először meggyőzte Vörös vitézt. Mutatja Szigetinek a gyűrűt s kérdezi: hogy van-e valami idegen az udvarban? – Felelék: nincs egyéb, hanem egy öreg koldus

van a konyhában. Mindjárt parancsolá, küldenék be az ebédlőszobába, de mondják az inasok, hogy nem járhatna. Tehát hozzátok be szépen, hogy meg ne ütődjék valahol. Azok nem is gondolták, hogy Világbiró Nagy Mátyás lenne, mivel híre volt, hogy megölték volna, tehát mindenik azt gondolá, hogy már régen a földben fekszik; maga Szigeti és a királyné is azon vélekedésben volt. Itten beviszik mint koldust Világbiró Nagy Mátyást; nagy szakála volt, senki sem gondolta volna, hogy ő volt valamikor Világbiró Nagy Mátyás. Itten mindjárt kérdi a királyné, hol kapta ezt a gyűrűt? Ő először sokáig nem akart tudni felőle; mondja a királyné: én ezt a gyűrűt Világbiró Nagy Mátyásnak ajándékoztam, az pedig mint mondják, megöletett. – Él még, felelé Világbiró Nagy Mátyás, felséges királyné, nem engedte az isten, hogy életemtől megfoszthassanak, megfosztottak a testem ép- és szépségétől. Akkor a királyné és Szigeti felugorván székeikről, nyakába borultak és sírtak azon szerencsétlenségén. Itten elő kezdi beszélni, hogy minden szerencsétlenség rajta órettök történt; mond Szigeti: kedves barátom, ha lehetne, testem épségét is kivánnám veled felosztani; de azt nem lehet, hanem lakjál velem holtomig, másképp nem mutathatom igaz baráti szeretetemet. – Az egész délután mindig az ő szerencsétlenségéről folytatták a beszédet, eljött a vacsora s vacsora után mentek nyugodni.

-18-

Volt már Szigeti feleségének két magzata, egy gyermek és egy leány. Ezen éjtszaka álmodja Szigeti, hogy ha Világbiró Nagy Mátyás testét az ő gyermekeinek kieresztett vérével megkenegetné, tehát még derekabb ember lenne mint azelőtt volt. Itten fölkel Szigeti, előbeszéli álmát feleségének; mondja ez, hogy ő is azt álmodta. Tehát mit gondolsz, mit cselekedjünk? Felele a királyné: én reád hagyom, tégy a mit akarsz. Szigeti tehát bemegy a szobába a két gyermekekhez, kik aludtak akkor is, kapván a kést, elvágja mindkettőnek a nyakát, s kiereszti vérért egy tálba, azzal ott hagyja a gyermekeit, s megy azon szobába, hol Világbiró Nagy Mátyás vala, s mindjárt megkenegeté egész testét. Akkor elaludt Világbiró Nagy Mátyás, és mikor fölérzett, tehát oly állapotban találja magát, mint mikor Vörös vitézt összedarabolta; mindjárt bemegy Szigetihez és mondja: micsoda vér lehetett az, a mivel meggyógyítál? – Örült ezen mind Szigeti, mind a királyné, hogy meggyógyult, nem szomorkodtak semmit is, sem nem sajnálták, hogy megölték két magzatjokat, mert gondolák, hogy fiatalok, több magzatjuk is lehet; de ily jó barátot nem találhatnak többé, ha azt elvesztik; s ennek köszönhetik, hogy Vörös vitéz boszúállásától megmenekedhettek. Most tehát, monda Szigeti feleségének: jerünk, takarítsuk valahová megölt gyermekeinket. Bemennek a szobába, hát már akkor a tanítómester előtt tanult mind a kettő; itten csudálta Szigeti és a felesége, hogy az isten mind magzatjokat, mind pedig jó barátjokat megtartá. Világbiró Nagy Mátyás már most csak azon volt, hogy a rajta elkövetett csúfságot megbüntesse; mindjárt mondja Szigetinek: barátom, fogass be hintódba s végy magadhoz jó számú katonaságot, és jőj velem a Gál király országába, ki akarom önteni haragomat azokon, kik rajtam azt a csúfságot elkövették. Örömmel tett Szigeti jó barátja kedvéért, elindultak tehát, másnap Szigeti is feleségéstől követte barátját. Mentek tehát a Gál király országa felé, ott a városnál, de kívül, egy keveset megálltak, s Világbiró Nagy Mátyás az egész várost körülvetetve katonasággal. Kérdezi ott a földeken levő emberektől: mi újság volna a városban? – Nem egyéb, hanem a király leánya, ki ezelőtt hét évvel férjhez ment, de ura elveszett, megint férjhez ment egy herceghez, s ma kezdődött a lakodalom.

-19-

-20-

A királynak pedig előre megavizálták, hogy valami külső országi katonaság körülvette a várost; ezen megijedt, nem tudta mire vélni a dolgot, nem is álmodá, hogy még életben volna Világbiró Nagy Mátyás. Világbiró Nagy Mátyás tehát maga bemegy Szigetivel s ennek feleségével a városba, követve egy regement lovasságtól, mindjárt körülvették a királyi palotát, s bemegy a palotába Világbiró Nagy Mátyás. Már a muzsika megállt, a vendégek féltek; belép Világbiró Nagy Mátyás és mindjárt parancsolja, hogy a vőlegény jöjjön előre. Előrejött, mondá neki: távozzál, mert én elébb megesküdtem vele mintsem te. Elmegy a vőlegény, parancsolja aztán Világbiró Nagy Mátyás, fognák és húznák nyársba a hóhérok az ő szerencsétlenségének okozóit. Azonnal mindjárt kapják a vén banyát s a királynét, rendeletére nyársba húzzák; Világbiró Nagy Mátyás parancsolá, hogy még a királyt s az ő mátkáját is úgy végeznék ki az életből; de az ország nagyjai, elébe terjesztvén hogy az öreg király abban nem bűnös, s mátkáját, mint fiatal személyt, könnyű volt reábeszélni, tehát a sok kérésre megengedett.

-21-

Már most ő vette át az egész országot, ítélete szerint osztott parancsokat, s mikor mindent rendbe hozott, felfödözte az ország előtt, hogy ő királyi vérből való. Itt ezen nagyon örült az egész ország, s ő elébe adta tanácsosinak, hogy nehány ezer katonasággal el fog menni az atyja országába, hogy megtekintené. Az ország maga is akarta ezt. Szigeti feleségéstől elváltak jó barátjoktól s mindnyájan minden jót óhajtottak egymásnak.

Már most Világbiró Nagy Mátyás parancsára készen állt minden az utazásra; elindul tehát feleségéstől, kit gráciába vett oly föltétellel, hogy ha legkisebbet észrevesz, azonnal megöleti. Sok ezer katonaságtól kísértetve, elérték a királyi lakóvárost, mert senki az ő népének nem akarta magát ellenébe szegezni: a városon kívül szép gyepek vala, ott táborot üttet s bemegy a testőröktől kísértetve a királyi palotába. Már az öreg király jött eleibe s kérte, engedne meg a városnak s ne rontaná, inkább meg fognak neki fizetni. Senki, sem az atyja, sem az anyja meg nem ismerte Világbiró Nagy Mátyást, mert csak azt gondolák, hogy vízbe halt. Már most Világbiró Nagy Mátyásnak, a fiának, mindennel kedvezkedik az atyja a király, hogy csak békével maradhasson. Itten beestvedik, a vacsora után a számára rendelt szobába kíséri gyertyával az öreg király és királyné; az egész ország félelemben volt, rettegett a városon kívül való sok néptől. Fölvirad, az öreg király és királyné idején fölkeltek, s már várták, mikor ébrednek föl vendégeik. Látják, hogy már a szobában beszélgetnek; bekocogtat az öreg király feleségéstől, bemegy megalázódva, jó reggelt kíván; ismeretlen fia elfogadja, azonnal öltözni kezd, a mosdóvizet kéri, itten hozza a király a mosdótálat, a királyné pedig a törülközőkendőt, és így tartja előtte. Akkor mondja Világbiró Nagy Mátyás királyfi: tudná-e, kinek tartja ő a mosdótálat, és a királyné a

-22-

törülközőkendőt? – Mondják: nem tudjuk. – Én vagyok felséges király atyámnak a fia, kit itt s itt a vízbe taszítottak azért mert a madártól megértém, hogy oly nagy hatalommal fogok birni, hogy királyi atyám a mosdótálat, királyné anyám pedig a törülközőkendőt fogja tartani. Ez beteljesedett, én is király vagyok, a népem pedig kívül a városon fekszik.

Engedelmet kért az atyja s anyja a fiától, és mondják, hogy mivel öregek, venné tehát a fia által az országglást, és lenne két ország királya. Tudtára adták a városbelieknek, hogy az elveszett királyfi volna az, kit ellenségnek vélték; örült az egész ország, s holtig való hűséget ajánlott a királyfi országglására.

-23-

II. BALGA TAMÁS.

Volt egyszer a világon egy szegény embernek egy gyermeke, és nem tudta az a szegény ember a gyermekét föltartani. Végre árvaságra maradt, és itt a falubeli jó öreg asszonyok tartogatták, vittek neki enni, és ő szépen fölnevelődött az öregasszonyok táplálása által, úgy annyira, hogy 9 vagy 10 esztendő lett. Már akkor hogy észére jött, felgondolta magának, hogy oly fiatal legénynek szégyen már isten nevében élni, hanem jobb volna szolgálatot keresnie. Úgy annyira gondolkodott, hogy gondolkozása után el is indult hetedhét ország ellen bujdosni és szolgálatot keresni. Mén, mén, mőndegél az úton, egyszer előtalál útjában egy embert, a ki is elindult magának szolgálatot keresni. Mikor szépen összejöttek, a gyermek kérdi az embertől: hová megyen bátyám uram? és az ember így szólott hozzá: hát öcsém, te hová mégy? – Én is szolgálatot megyek keresni; gyere, megfogadlak én, mert sem fiam, sem leányom, egyéb, egy öreg apám van, és úgy leszünk mi hárman. – Az úton való menetelőkben kérdé az ember: mit kívánsz hát öcsém, esztendőre? és az esztendő nem több most, csak három nap. Azt mondja a gyermek: nem bánom én, bátyám uram, akármennyit; elszolgálom én magát holtig is ha megtetszem, csak ennem és innom elég legyen. – Nosza azon utazásokból haza érnek. Mondja az édes anyjának az ember: no édes szülém, itt a gyerek, a kit én szolgálának fogadtam. Felel neki az anyja: nem szolgát fogadtál, mert az neked utóbb is urad lesz. – Lehetetlen dolog az édes szülém, ily szegény gyermek hogy nekem uram lehetne valaha, holott ennek se apja se anyja, semmi nemzetsége nincs, mint egy fáról szakadt, csak úgy él a világon. – Nosza ottan mindjárt adnak neki enni és inni eleget; meg is evett annyit, hogy két három ember sem ett volna meg többet. Jól lakik a gyermek, mondja neki a gazda: eszel-e még többet? – Nem eszem már én többet, bátyám uram, mert igen nagyon jól laktam. – No ha jól laktál, gyere megmutatom a földet, ahol kapálsz és dolgozol ott magad. Kivezeti az ember a dologra, megmutatja neki a földbevetett kukoricát, hogy azt kapálgassa és munkálja; mikor megmutogatta, ott hagyta, s maga hazament. Ott kapálgat a gyermek magának, kapál annyit, hogy harminc vagy negyven ember sem dolgozhatott volna annyit; egy nap kimegy estve érte a gazda, hogy haza vigye, látta sok munkáját, s gondolá, ugyan sokat dolgozott az az egy ember. Mondja otthon az édes anyjának: édes anyám asszony, nem hinné kend azt, hogy ez a mi szolgálánk oly jó dolgos volna, mert nem dicsekedésből mondom kedves szülémnek, hogy harminc negyven ember sem dolgozott volna annyit, mint ez maga. No tehát ilyformán nem hiába hogy sokat tud enni.

-24-

-25-

Itten hogy a három nap egy esztendő volt, egymásután elmúlnak az esztendők, mondja neki a gazda: no öcsém, elmúlt az év, megmaradsz-e még, vagy pedig elmégy? – Nem megyek én bátyám uram, mert megmaradok magánál. – No öcsém, ha megmaradsz, én meg más évre is megtartalak; hanem mit kérsz, hogy utóbb valami neheztelésünk egymásra ne legyen a bérfizetés miatt. – Oh dehogy lesz édes gazd'uram, holott én magánál igen szeretek szolgálni, mert innom és ennem mindenkor bőven kijár. Azonnal megint megmarad a gyermek; lassanként elfolynak az ő napjai, mikből három tett egy esztendőt. Esztendő vége elérkezvén, megint mondja a gazda: itt az év vége, elmégy-e tőlem, vagy megmaradsz? – Amint mondám, édes gazd'uram, kívánok tovább is szolgálni magánál, ha tetszik mind gazd'uramnak, mind öreg anyámnak. – Itten mondja neki az öreg asszony: édes fiam, én szeretlek, meg nem gyűlöltelek, és a fiam is szereti hogy tovább is kívánod szolgálni, azért hát csak mondd meg, mit kívánsz esztendőt által, mert mi sem kívánjuk ingyen való szolgálatodat; ha továbbra is megmaradsz, jó jutalmát kapod, mit meg is fogsz emlegetni. – Köszönöm igen szépen, édes szülém, magának énhozzám való jó akaratját; még megmaradok és szolgállok, mint eddigelé. – Itten megmarad még három napot azaz egy esztendőt; annak is közelget a vége. Mielőtt érkezett volna, egyszer gondolja a gyermek: uram isten, talán jobb volna már nekem innen menni és másutt is próbálni, mert fiatal embernek annál jobb, minél többet próbál, tanul és lát. – Kimegy érte a gazda, haza mennek együtt kocsin, mondja neki a gazda: elmégy-e, vagy pedig megmaradsz? mondja neki a gyermek: majd megmondom estvére, ha előbb otthon jól lakom. – Mondja a gazda az édes anyjának: édes szülém, a mi béresünknek mintha nem volna kedve többé nálunk maradni, mert kérdezém, s azt felelte, majd megmondom, ha jól lakom; azért csak jól kell ám tartani, hogy semmi panasza ne legyen az éhség felől, mert az nagy szégyen lenne nekünk, ha házunktól éhen menne el. – No jól lakik a béres, mondja neki az öreg asszony: no, fiam, elmégy-e, vagy megmaradsz? – Már én, édes szülém, el fogok menni és többet is akarok próbálni. – No, fiam, ha elmégy, nem bánom, hanem mit kívánsz azon három esztendőbeli szolgálatodért? – Nem kívánok én, édes szülém, semmit sem, csak hogy jó élésem volt a házunknál; azért köszönöm jó akaratjokat, hogy engem mint árva fiút fölneveltek és tartottak, mintha maguk gyermeke lettem volna édes szüleimnek. – Erre az öreg asszony azt mondja neki: én sem fogom hiába kívánni eddig való szolgálatodat, hanem adok neked minden napra hét garast; azért, jó uram, mondja meg ezt egy szóval, hány? Hatvanhárom. Itten megadták neki a fizetését és egy bivalbőr nadrágot, evvel elmegy a szegény legény hetedhét ország ellen.

-26-

-27-

-28-

Magyarország kellőközepében, a mint megy az úton, erdőkön, hegyeken, mezőkön, már sehol semmit sem talált, sem falut sem várost, csak a nagy erdőséget; megunván magát a nagy utazásban, gondolja magában, talán jó volna egy keveset leülni a fa alá pihenni; azonnal meg is cselekedte. A mint leült, álom ereszkedett reá, és gondolá, hogy jó volna egy keveset lefeküdni, le is feküdt és gondolá magában míg el nem aludt, hogy jó volna talán azon az úton a melyen jött, visszafordulnia. Azon gondolkozásában elaludt, s azt álmodja, hogy a mely úton jött, vissza ne menjen, hanem csak menjen tovább, mert ha visszamegy, még a bivalbőr nadrágot is elveszti, hanem hogyha előre megy, jobbra fordul a dolga; menjen keresztül azon a nagy erdőn, a mint pedig kiér belőle, balra ne forduljon, hanem menjen a jobb kéz felőli úton, ott meglát nem sokára egy nagy királyi rezidenciát, melyben szolgálatot fog találni magának, mert az ott levő királynak meghalt a parádés kocsisa, hát őt minden bizonynyal megfogadja.

Elérvén azon rezidenciához, megállapodik egy keveset a silbak vagyis strázsa előtt, ott jár kel és vigyázolódik, mikép mehetne be a strázsatól a királyi palotába. A strázsa jó szemmel tartá, hogy mit akar az ott, s gondolja magában, talán jó lenne megszólítani, mi szándéka volna annak a szegény legénynek: megszólítja tehát: mit akarsz itt földi? talán el akarsz valamit lopni, hogy úgy vigyázodol a palota előtt? Feleli ő: nem akarok biz én, katona uram, lopni, hanem azért jöttem, mert hallottam, hogy a felséges királynak cselédre volna szüksége; ha engem megfogadna, szívesen beállanék szolgálatába. – Én nem tudom, barátom, megfogad-e vagy sem, hanem eredj be hozzá, majd meghallod, mit mond. – Azonnal bemegy a strázsa engedelméből, megy az udvaron végig, meglátja az inas, mondja neki, hol jársz itt földi mint ismeretlen? – Ó tekintetes uram, hallám, hogy a királynak cselédre volna szüksége, tehát mondaná meg neki, fogadjon meg engem, híven szolgálom, hahogy megtetszeném neki. Avval fölszalad az inas, mondja a királynak: felségednek nagy újságot mondok, ha meg nem haragudnék reám érette. – Micsoda lehetne az, inas? dehogy haragszom. – Nem egyéb, felséges király, hanem egy paraszt legény jött ide a palotaudvarba szolgálatot keresni, s azt mondá nekem, ahogy megszólítám, hogy szeretne felségednél szolgálni, mindenkor híven és alkalmasan viselné magát. Itten a király mondja: jöjjön fel. Fölmegy hozzá süveg levéve: mondja neki a felség: hát mit akarsz fiam, mit? – Nem egyebet felséges király, ha szükséges volna szolgál, én ide szeretnék szegődni. Mondja neki a király: igenis, nekem szükséges volna a jó szolgál, legkivált ha jó kocsis volna, mert a parádés kocsisom most két hónapja hogy meghalt, hát kocsisnak volna nekem egy ember szükséges; ha gondolod magadban, hogy jól tudnál a lóval bánni és kocsizni rajta, hát én megfogadnálak, és jó fizetést is adnék, mivel látom, derék egy fiatal szép ember vagy, illenél a hintóm eleire. Feleli neki a legény: felséges király, lóval csak keveset bántam, hanem azért reméllem, hogy majd csak elbánok vele, a mit nem sok idő múlva meg fogok felségednek is mutatni. Itten megfogadja a király, levezeti az istállóba és a többi kocsisokhoz, s mondja a legfeljebb való kocsisnak: no fogadtam egy új szolgát a parádés kocsis helyére; de még ő nem oly kitanúlt kocsis mint a többi, hanem te légy most a parádés kocsisom, s ennek az új szolgának adjátok a kezére a legroszabb vagyis legalábbvaló lovakat. Itten általadtak neki minden lóhoz való szerszámot, s az istállót is megmutogatták neki, hát ő mind fölgondolá, hogy nem bolondság itt lenni, mégis azért meg nem ijedett, fölvállalá, gondolta magában: nem soká leszek én legalábbvaló ember a palotánál és felséges király előtt, mert a mit tudok, rövid idő alatt kimutatom magamat az én felséges uram előtt, hogy minél hamarébb eleibe hághassak mindenféle alkalommal a többieknek. Meg is tette a mit gondolt. Minden estvére volt neki három szál gyertya kirendelve, de azt sem égette el, hanem mind megmaradt, s mégis az istállója csak oly világos volt éjjel, mint a többié nappal. De haragudt, ha valamely kocsis bement az istállójába, nehogy meglássák, hogy neki a gyertyája megmarad, azért elárulták volna a király előtt, hogy talán el akarja adni, azért gyűjti rakásra a gyertyát, a mi neki volt rendelve az istállóba. Hanem észrevette, hogy utána talán lesekednének, azért mindétig jól tudott magára vigyázni, hogy reá semmit észre nem vettek.

Látja a király, hogy lovai, a mik legalábbvalók voltak, legjobbakká lettek, többet értek mint a legparádésabb lovai, azért nagyon szerette azon kocsisát; gondolta, hogy valami mesterséget is kell tudnia a lovakhoz, azért fogott ki minden kocsisán. Egyszer mondja a király a többi kocsisoknak: mi az ördögöt csináltok azon lovaknak, hogy úgy megvetkőztek? látjátok, ezek legroszabbak voltak, és most legjobbakká lettek; mi dolog lehet az köztetek? Azért is nem te leszesz mai napságtól fogva az én parádés kocsisom, hanem ez, kit most fogadtam. S parancsolja neki: hallod-e jó szolgám, te legkevesebb idő óta vagy udvaromnál, s mégis a magad jóviselete miatt annyira kedvembe tüntél, hogy más cselédeimet meghátráltattad s magadat előre hoztad; azért mai napságtól fogva te leszesz az én parádés kocsisom. Nohát jertek, szolgák, adjatok ennek által minden jószágot mi a parádés lovakhoz, hintókhöz tartozik. – Itten mindent átadtak neki; kinek volt nagyobb öröme, mint neki, hogy szegény legény létére oly nagy becsületet nyert a király előtt; de a többi kocsis annál inkább haragudt reá, hogy mindnyájukat ekként megelőzte. Itten mi történik a dologból? Nem egyéb semminél. Egyszer tehát a király ebéd felett gondolja magában, s mondja a feleségének: hallod-e társam, ki kellene már egyszer menni az új kocsissal, próbát tenni, mit tud, és hogy tud parádézni. – Én nem bánom, szívemnek szép szerelme, menjünk ki, majd meglátjuk hívségét s tudományát; ezt felelte a fölséges királyné a fölséges királynak. Itten a király mindjárt parancsolja az inasnak, menjen le a kocsishoz s mondja meg neki, hogy délután négy órára legnagyobb parádében készen legyen a legjobb lovakkal és legszebb hintókkal. Ezeket mind megmondá neki az inas; mond a kocsis: jól van, régen tudom már. Itten az inas gondolá, hogy talán haragból beszél, felszalad a királyhoz, mondja neki: fölséges király, nagyon haragszik a kocsis, mert oly mérges szóval mondá, hogy régen tudja már azt. Felele a király: hadd haragudjék eb az anyja, majd megbékül a maga kenyerén. – Itten a kocsis mindeneket a legnagyobb frissességgel elkészít legnagyobb parádében; a király a palota ablakából szemléli, hogy készülődik a kocsis, kihúzza a hintót a szín alól az istálló eleibe, amint oda húzta, kiszedi a kerekeket, a hintót felfordítja, avval lefelé a kivel felfelé szokott lenni, a

-29-

-30-

-31-

-32-

-33-

kerekeket úgy rakja a tetejébe mind a négyet. Itt a király látván mit csinál a kocsis, üzen a feleségének, jöjjön csak, nézze a kocsis gorombaságát. Oda megy a királyné, feleli a királynak: ó ember, csak hagyjuk reá, ő tudja mit csinál. A király is azt mondja: eb az anyja emberének, legyen úgy a mint ő akarja. Bemegy a kocsis az istállóba, fölvesz egy marok szénát a lovak elől, megtörölgeti vele mind a hatot, s ime, mind a hat lónak arannyal volt a szőre, ezüsttel a farka és a serénye, gyémánttal a szeme. - Kivezeti a kocsis kettesét az istállóból, úgy ég a két lónak a szeme, mint a legvilágosabb gyertya; bemegy a többi négy lóért vissza, azokat is kivezeti, azok szinte olyanok voltak, mint a többi kettő. Befogja, de nem úgy mint a lovakat szokták a hintó eleibe fogni, hanem fejjel a hintó felé, farral pedig előre; csodálja a király, hogy mit csinál az az ember. Mikor már mindent elkészített a kocsis, fölúzen az inastól, hogy jöjjön le a király ő felsége, ő már régen készen van. Lemegy a király, elneveti magát: ha ha ha, mit csinálsz te? sohasem láttam én úgy fogni hintóba lovakat. Mond a kocsis: ne féljen felséged semmit sem, én tudom, hogy mit csinállok. - Beül a király a hintóba feleségével együtt, fölül a kocsis a hintó tetejére, kétfelé csap a lovak mellett, s a lovak úgy megmennek hátra, jobban sem kell. Itten a király megőrül az ő parádéjának, elment más városba parádézni; a kik csak látták, mind nagyon csodálták, mind nagyon szépnek tarták; a többi főrendű urak is örültek, hogy az ő királyuknak oly híres és tudományos kocsisa van. - Avval a más városból visszafordúlnak a palota felé, haza érkeznek, kijönnek a hintóból, megveregeti a király a kocsis vállát, belényúl a zsebébe, megajándékozta tíz ezer forinttal: emberséges ember vagy, fiam, mond, hol tanultad azt a mesterséget? igen okos és tudományos mestered volt, a ki arra tanított. Itten a kocsis elteszi a tízezer forintot, s feleli a királynak: alázatosan köszönöm fölségének hozzávaló jóakarátát és szivességét. - Ne köszönd, fiam, mond a király, neked szántam azt, csak mindenkor jól viseld magad. - Itten a királyné is gondolja, hogy ha már a király megajándékozta tízezer forinttal, hát én már mivel ajándékozzam meg őtet? Már én pénzt nem adok neked, hanem jő hozzám reggel 9 órakor, én is meg foglak ajándékozni. - Elmegy reggel a megmondott parancsolatra, bemegy az inas a királynéhoz, megmondja neki hogy parancsolt üdejére eljött a kocsis; mondja neki a királyné: jöjjen be hozzá. Bemegy eleibe. No, fiam, eljöttél? - Igenis, eljöttem, feleli a kocsis, a fölséges királyné asszonynak parancsolatára. - No ha eljöttél, fiam, hát megajándékozlak téged három szál aranyhajjal, és a mely három szál aranyhaj mindenkor igazat fog neked jelenteni.

-34-

-35-

Itten a király leányának igen nagy kedve volna kimenni parádézni, kéri a királyatyját engedné meg neki is kimenni a kocsisal hintóval sétálni, hogy ő is örvendezhetne azon új szokásban. A király szép kérésének engedett; elmentek s azonnal vissza is érkeztek, kérdi a király a leányától: no, édes leányom, hogy volt a multságod? - Felsőes királyatyám, igen jó volt s tetszett is, hanem egyet mégis elfeledtem felséges királyatyámtól megkérdezni. Mond az atya: de ugyan mit, édes leányom? - Nem egyebet, felséges atyám, hanem hogy mi legyen a mi kocsisunknak a neve? - Én, szerelmes leányom, magam sem tudom bizonyosan; tudom hogy Tamás, de micsoda Tamás, nem tudom. Feleli a leány: felséges atyám, ha meg nem neheztelne reám, én tudnék neki egy nevet adni az ő cselekedeteiért, mert a mint látom hogy bánik a jószággal, lehetne őt Balga Tamásnak hívni. Mond az atya: nem érdemlené tőled, hogy annak hívd. - Itten ezek mind végbementek, következendőképen ez lett a dologból. Más nap reggel korán, midőn dolgát végezte volna, kimegy a kocsis az istálló eleibe, ott holmit eltisztogat; fölkel jókor a király leánya, kitekint a palota ablakán, reákiált a kocsisra neve szerint: Tamás! tekintget a kocsis két felé, nem lát senkit hogy kiabál, nem is gondolta volna hogy a király leánya legyen. Megint kiált a leány: Tamás! tekint kétfelé a kocsis, megint nem látott senkit; megint kiált a leány: Balga Tamás! tekint a kocsis fölfelé, elkáromkodja magát: ki vagy?... E szóra mindjárt megnehezedett a király leánya. Itten napról napra nő neki a hasa; meglátván a király, leánya szerencsétlenségét, elhívhatja magához a feleségét, s mond: hallod-e asszony, mi a ménkő baja van a leányodnak, hogy mintha a hasa nőne? - Ó szegény ember! hízik, azért vastagszik. - Azonban sok szóbeszéd után mond az anya a leálynak: ugyan, kedves leányom, mi a bajod neked? holott mikor elsőben felöltözél azon ruhába, mit felséges atyád csináltatott, akkor kerek volt az alja, s most meg elől rövid, hátul hosszú; mi az oka annak? Feleli a leány: ó felséges anyám, szabó nem jól szabta, varró nem jól varrta, az a hiba abban. - Azért mondom, kedvesem, hogy királyatyád tőlem kérdést vett, hogy valami rosszat gondolna felőled, de én gondolatomban sem tudnám, kivel cselekedted volna azt. - Annyira, hogy napról napra nődögél a princeszné hasa, s egyszer elérkezik az üdő, hogy a princeszné vajudik és megszüli a gyermeket. Itten megüzenik a királynak, egyszersmind a királynénak is, hogy leányuk meggyermekezett volna; erre a király azt feleli: mondottam, ménkő teremtetted, hogy így lesz a dolog; micsoda szegény ez most az én királyi udvaromnak! Itten elmegy a leányhoz, gyermekfekvő ágyából letérdelpölteti, két töltött pisztolt mellének szögez, hogy kitől való volna a gyermek, vallaná meg; de mivel a leány nem közölte azt a dolgot soha senkivel sem, hát nem tudott senkire sem vallani. Itten a király összehívhatja mind a tizenkét tanácsosát, hogy valahogy vennék ki a leánytól, kitől volna a gyermek. Mind előszámlálják a princeket és grófokat, de a leány akkor is azt mondja, hogy ő nem tudja; magában fogantatódott. Azt felelik a tanácsosok, hogy az lehetetlen dolog a mostani emberek között. Tartják ott a tanácsot három nap és három éjjel, még sem mehettek vele semmire. Egyszer kimegy a király a törvényházból, egy hitvány szolgálóleány eleibe áll s kérdezi: ugyan felséges király, mi dolog legyen az, hogy itten a tanácsbeli urak régen törvénykeznek? - Nem szükség azt neked tudni, mond a király. Azt feleli neki a leány vissza: hátha, felséges király, hamarébb tudnék én róla mondani mint a törvényes urak? - Avval bemegy a király a törvényházba s gráciát kér személyének, hogy engedjenek neki egyet szólni. Felelnek a törvényes urak: mindenkor lehet bátran szólni. - Nem egyebet szólok, mond a király, hanem most, hogy kün voltam, szolgálóm azt felelte, hogy ő azon dolognak hamarébb végére tudna járni. Itten a tanácsosok egymás szemébe tekintenek, megszegyenlették magokat orcapirulással, behívják a leányt maguk eleibe. No mit akarsz mondani, édes leányom, felőle? - Felel a leány: nem egyebet törvényes urak, hanem egyébként meg nem tudják ki legyen a gyermek atya, hanem csináltasson király ő felsége

-36-

-37-

-38-

-39-

egy szál aranytulipánt, de ne legyen kinyílván, hanem csak bimbójában legyen, s tésse a maga házában az asztal közepére, s tegyék mellé a kis gyermeket, adják a jobb kezébe, úgy hivassák össze az egész udvarbeli férfi cselédeket egyenként, azok menjenek el az asztal előtt, s arra jól vigyázzanak, mikor a gyermek atyja fog menni, akkor a tulipán kinyílik és a gyermek atyja felé hajlik, akkor tudja meg a felséges király, ki legyen az atyja a kis gyermeknek.

Itt a király mind öszvehivatta szavára az udvari népet, egymás után elpassziroztatja, hát meg sem mozdul a virág; legutoljára felhivatják a parádés kocsi, az elmegy az asztal mellett, hát a virág szépen kinyílik és felé hajlik. Akkor tudták meg, ki legyen a gyermek atyja. Azon a király igen megszorodott s elszégyenlé magát, a tanácsosait is tüstént haza bocsátá, a leányát áristomba tette maga ítélete szerint, a kocsi pedig akasztófára ítéltet, hogy délután négy óra felé is akasztatja. De hogy a kocsi azt észrevette, gondolá, jobb lesz odébb állani; öszszeszedé hát a jószágát, úgy hogy mindenét magához vette, s avval útnak eredt. Mikor a hátulsó kapun kimenne, megszólítja a strázsa, hová menne; ő is azt feleli nagy rövidséggel: hagyj békét barátom, az időm már kitelt. Azzal, hogy ő onnan elugorhatott, a király is későn gondolkozott, mert szolgálja már akkor eltűnt, nem tehetett neki. Ezért igen haragudt, s gondolá magában, hová tegye most már a leányát, mivel királyi udvarát úgy meggyalázta; jöjjön ide hat kőmives, kiknek mindjárt azt parancsolá, lyukajtsák ki bástyáját, hogy leányát oda befalazzák. Úgy is lett, a fülkét megcsinálták, s leányát berakták.

Itt az elsőkött kocsi már azt jól tudta, hogy a király leánya áristombban volna; azon gondolkozott, hogy szabadíthassa ki Gondolkozásában annyira utazott, hogy egy nagy erdőre találta, és a nagy erdőben egy házhoz ért, mely házban egy vén banya lakott. A hogy ő azt meglátta, mindjárt imígy szól hozzá: isten jó napot, öreg anyám. - Hozott a szerencse, fiam Tamás; hol jársz itt, holott a te országotokból a madarak sem járnak itt? Azt mondja neki a Tamás: hej, édes öreg anyám, halál elől bujdosom. - Hogyhogy, fiam Tamás? - Úgy, hogy egy királynál voltam kocsi, s a leánya gyermeket is kapott tőlem, miért az atyja majd fölakasztatott; azért vettem útam ez idegen országba. Mondja az öreg asszony: ne félj Tamás semmit: adok majd én neked egy jó mesterséget, de úgy, ha jól megbecsülöd; s adott neki egy nagy kalapácsot. Ezzel, úgymond, a kőbástyákat elrontathatod. - Tamás pedig vette útját tovább; ballag, ballag, úgy annyira megyen a nagy erdőségben, hogy megint egy rozsz házikóra bukkan; a melyben szintén egy öreg asszony lakott. Épen estvére vacsorakor jutott oda; benéz az ablakán s mond: jöjjön ki csak édes öreg anyám. Felel az öreg asszony kimennék, de nem tudom, ki vagy - Én vagyok, édes öreg anyám. - No hát köszönd is, hogy öreg anyádnak fogadtál, mert ha nem, hát mindjárt meghalnál, mondja neki az öreg asszony; jer be hát fiam, most én mondom neked; beszélj el nekem, hová akarsz menni. Felel Tamás: biz én öreg anyám, a halál ellen bujdosom - Hogy lehetne az? szép fiatal ember vagy te. Felele a kocsi: úgy hogy egy királynál voltam kocsi, s a leánya tőlem viselőssé lett, azért akasztófára ítéltetett. Mondja az öreg asszony: csak hogy ígérétenek eleget nem tehete, ennekutána te fogsz neki parancsolni, de úgy, ha szómat fogadod; majd adok én neked most egy ajándékot, melynek oly ereje van, akár hegyen, akár völgyön vagy száraz helyeken, ha azt levágod, oly víz fog folyni a helyén, mintha Tisza vagy Duna folya ottan. Meg is adta neki azon ígését, egy szál aranyvesszőt, melynek az az ereje volt. A sok beszéd közt ott elesztevedett, meg is maradt éjtszakára, reggel napfelköltekor elindult útjára. Menven mendegélt az úton, annyira bújdosott, hogy megint egy házra talált; ott is egy öreg asszony lakozott, kinek egy hét fejű sárkány kutyája volt. Mihelyt a mi vándorunk oda érkezett, a kutya igen csúnyául elordítá magát, meghallja azt az öreg asszony, s elszólítván a kutyát, azonnal mondja neki: jere be, fiam, ki vagy? Felel neki a legény: vagyok szegény árva legény, a ki is már sok időtől fogva bújdosom. Mond az öreg asszony: fiam, már én minden bújdosásidat jól tudom, tudom azt is, hogy rajtam kívül már két asszonynál valál, s én vagyok a harmadik; s hogy az a kettő is adott neked jó mesterséget, én is adok ajándékul egy kardot, mely kard mindenkor gondodat viseli, csak tudj neki parancsolni. Már azzal a három mesterséggel élélhetsz, s azon szeretődet is, a király leányát, kit a bástyába falaztak, kiszabadíthatod, s atyját a királyságról leszállíthatod, hanem úgy, hogy azon három szál arany hajnak ereje lesz a legnagyobb bizonyág, hogy a királynak meg kellett halni, s te pedig úgy ülsz a királyi székre. Itten feleli neki a legény: igen szépen köszönöm a maga tanácsadását énnekem; menjek-e még tovább ezen az úton, vagy pedig visszaforduljak? Azt feleli neki az öreg asszony: már fiam, tovább ne menj, hanem fordulj vissza, s minél hamarább iparkodjál azon király palotájához, ki a leányát a kőbástyába rakatta, mert még ha most hamarjában oda mégy, hát elevenen kiszabadítod, kis gyermekével együtt; hanem csak siess hozzá, s mikor oda érsz, éjfél után mint egy óra tájban, mondd a kalapácsnak: nosza édes kalapácsom, eredj ezen palota napkeletről való bástyájának, úgy törd össze és hányd ki a fundamentomából, hogy reggelre porából se maradjon, és a kit ott találsz, egy megtagadott királyleányát, kis gyermekével együtt, azt utasítsd utánam, erre meg erre napkeletre, hogy én arra mentem, az ő szeretője Tamás; te is pedig elsiess ám utánam.

Azzal a kalapács megfogadta a szavát, elment, úgy öszszetörte a bástyát, hogy reggelre porából sem maradt, és a princesznét is elevenen kiszabadítá kis gyermekével együtt; s megmondá neki, merre menjen napkeletnek. Azzal el is ment utána, és egy helyen a fa alatt meg is várta Tamás az ő szeretőjét. Kérde tőle Tamás: ugyan szép szerelmem, sokat szenvedtél-e a bástyában berakatva? - Azon szóbeszéd közben, mi legyen az ő kis fiújoknak a neve, feleli neki a princeszné: édes szívem, nem egyéb, hanem *G o n d o l a t*, mely bár még kicsiny, mégis meg tudta nekem jövendőlni, hogy ki fogsz minket a kőlyukból szabadítani. Itten már ők egymást megértették. Szépen megviradván, kitekint a király a palota ablakán, hát látja, hogy a bástya végkép el van rontva, öszszesapja a két kezét: mi dolog lehet ez, hogy nekem valami ellenségem tudatlanságból támadott és ily nagy kárt okozott? Itten a király törí a fejét, ki lehetett volna az, a ki neki azt cselekedte, mindjárt elhivatja magához a jövendőmondóját, mondja meg, ki lehetett az. Feleli a jövendőmondó: felséges király, nem egyéb hanem a Tamás, a ki itt volt kocsi, s oly mestersége

van neki, hogy felséges király egész erővel menjen reá, nem tud neki tenni, mert még utóbb ő fog felségének parancsolni. Itten a király nagyon gondolkozik, hogy lehetetlen dolog volna az egy oly szegény legénytől, mikor nekem van ezernyi ezer jó vitéz katonám, csak meg tudok neki felelni annyi emberemmel; hanem csak azt mondd meg nekem, hol és merre van, majd elmegyek utána, az egész ármádiámat utána uszítom, mégis végére járok rosz cselekedetiért. Ezzel a király az öszves ármádiát fegyverbe állítja, s utána indúlt egész erővel, úgy annyira, hogy már egyszer észrevette, hogy nem messze volna előtte. A Tamás is meglátta őt, s mondja feleségének: no szerelmem, jön az atyád egész erővel reánk; mit csináljunk most, megálljunk-e neki, vagy elbújunk előtte? Felel a kis gyermek: atyám, amely reménységem van magában, álljunk meg neki, ne féljünk tőle semmit. Itten már az egész ármádiája a királynak csak hogy el nem fogta őt; akkor Tamás levágja a földre az aranyszál vesszőt, úgy elhasadt a föld előtte, mint Magyarországon a Tiszának és Dunának a milyen a szélessége, és oly sebes víz folyt rajta, hogy semmi alkalmatossággal át nem mehettek rajta. Itten a király ugyan gondolkozik, mit csináljon most az ember ellen; gondolá magában, ágyúval majd agyon löveti, kicéloztatta ágyúit, lövöldöztet Tamás felé, de a Tamás semmit sem ijedett meg, hanem még inkább kiállt egy kis partocskára, melyre legjobban szolgált az ágyúk erős golyóbisá; minél jobban lóttek reá, ő még annál jobban iparkodott felkapkodni s a maga kezével a királynak visszahajingálni; úgy annyira hánytá neki vissza a golyóbisokat, hogy az ezernyi ezer álló emberekből sokat leronta már. Itten a Tamás ugyan elfáradt, de mégis azt felelte, hogy csak meg nem szünik, míg tőle a király valami keveset nem függ. Már itt a király látja, hogy semmit sem tehet neki, s megállítja népét egy keveset pihenni; megpihennek a népek, de a Tamás is megpihent ám. Gondolja a király: még szerencsét próbál, pedig bár ne próbált volna, mert nagyon pórul járt. Mert mihelyt elkezdék az ütközetet, mindjárt a Tamás is azt mondja a kardjának: no te édes kardom, eredj te erre a végére, itt fekszik a leghíresebb népe, vágd le úgyannyira, hogy csak kettőt hármat hagyj meg hírmondóul a királynál; a királyt is bánthatnád, de annak hagyj békét - Itten a kard mind le is vagdalta a kalapácsot pedig más útra bocsátá, hogy kit ott talál, ő is mind agyon verje, egyet vagy kettőt hagyjon meg emlékezetnek a többieknek. Elment a kalapács a Tamás parancsolata szerint, ő is mind leverte. Ki volt oly szerencsés, mint a szegény Tamás. Mert mikor megjöttek az ő jószágai, nagy örömmel mondták: itt vagyunk, Tamás; kérdi a Tamás: úgy viseltétek-e magatokat amint nektek parancsolám? Felelnek: igenis úgy, amint uram parancsolta. Itten fölveszi a Tamás az aranyszál vesszőt a vízből, a víz azonnal elfut, a föld öszvemegy. Elmegy a Tamás az ő szerelmével a király felé, megfogja a királyt: no, felséged, kezemben az életed, te akartál nekem halálomra járni, de bezzeg, ki a vitéz, látod, hogy én vagyok. Ezen szavaira azt mondja a király: hallod-e jó fiam, hagyd meg életedet, mert nálam jobb vitéznek ismerlek el: engedd meg, hadd menjek még egyszer királyi palotámba. Itten a Tamás azt feleli neki: hallod-e barátom, azt a kevés időt én megengedhetem, de elsőben mégis a feleségemnél teszek kérdést. Azonban a király mégis fogságban marada, míg a vitéz Tamás feleségétől megtudá, megengedjünk-e életének vagy sem. Azt feleli a felesége: engedj meg jó társam atyámnak, mert kérlek. Mond a Tamás: megengednék neki édes szép szerelmem, de csak magadra hagyom: hogy a te rosz atyád három lelket akart ártatlanul elveszíteni, nem méltó az engedelemre; de ha érdemes reá, van még nekem három szál aranyhajam, a mely három szál aranyhaj, igaz jelentésű; azok majd megmutatják, érdemes lesz-e atyádnak életét meghagyni vagy nem. Leveszi a kalapját, ölébe teszi feleségének s mondja neki: szakítsd ki egyik szál aranyhajamat, ha abból csupa nyers vér cseppen ki egy csep, hát úgy megérdemli atyád a valóságos halált, s kiszakítja a felesége egy szál aranyhaját, megszorítja a végét, kicseppen belőle egy csep véres víz, s akkor mondja neki: bizony azt jelenti, hogy atyádnak meg kell halni. Erre megint az ő társa azt feleli: kérlek igen szépen, csak engedj meg neki; de a Tamás csak azt mondja, hogy jobb lesz őneki királynak lenni, mintsem egy rosz embert megtartsan a világon. Megint leteszi fejét felesége ölébe: hallod-e galambom, ne kívánd atyádnak tőlem az életét, mert meg nem engedhetek neki a roszaságaért; ha még nem hiszed, szakítsd ki megint egy szál aranyhajamat, ha abból két csep piros vér kicseppen, érdemes akkor atyád a halálra. Azonnal megint kiszakít egy aranyszál haját, megszorítja a végét, akkor is kicseppen belőle két csep véres víz; mond a Tamás: látod, édes társam, hogy bizony megérdemli atyád a szomorú halált. Itten megint kéri a felesége: kérlek, édes rózsám, engedj a szavamnak, ne adj halált, kérlek, királyi atyámnak, nem cselekszi többet a mit velünk akart, mert én azt jól tudom, udvarához viszen, régi gráciájába még egyszer bevesz. Itt felel a Tamás: hallod-e angyalom, jobb volna-e neked szegénynek maradni, mintsem holtig királynénak lenni? De ha már annyiba telt is a te kéréseid, mégis csak engedek egy kevés ideig; van ugyan még egy aranyhajam, csendesen öledbe hajtom a fejem, ne sajnáld kivenni még azt az egy szálát, ha még abból három csep piros vér cseppen, bizonynyal azt jelenti, meg kell atyádnak halni; azért hát ne sajnáld azt kiszakítani. Azonnal megfogja, azt is kiszakítja, végét megszorítja, kicseppent belőle három csep piros vér. Látod édes társam, hogy most ez mit jelent; három ártatlan vért el akart atyád büntetlenül veszteni, ezek azt jelentik, meg kell halni. Itt mindjárt a Tamás a királyt megfogatta, kötözve haza is hozatá a palotához; itt a tanácsosok összegyülekeztek, a szegény királyról ugyan törvénykeztek, hogy megmaradhatna még az élete; de a tanácsosok már haragudtak reá, mivel hozzájuk is mostoha móddal viseltetett. Itt kérdé a Tamás: hallja a törvény, hogy én most mit mondok: érdemes-e az az ember az életre, ki a maga gyermekét halálra ítélte? Felel itt a törvény: nem tudjuk mi végre kéri ezt tőlünk kegyelmes felsége. - Nem egyébből kértem, felelte a Tamás, hanem mikor ő még uralkodott szépen, én szegény legény hozzá érkezém, királyi palotájánál szolgálatot vettem, kevés idő alatt szerencsétlen levék, szerencsétlenségem után házától eltávozám, bujdostam mint egy szegény árva a nagy bűm miatt annyira, hogy bújdosásom után királyságra juttam. Itt a tanácsosok mind el haza mentek, azt felelvén neki: úgy bánjék vele, a mint neki tetszik. Tetszett Tamásnak, a mit őneki szánt volt a király, hogy az akasztófán megszáritja; fel is akasztatá. Itt a király feleségét, ki a leánynak igaz szülőanya volt, őt is lófarkára szánta, a mit nagyhamar meg is próbált, megkerültette vele háromszor a várost, mégis hogy a lófarkán egészen megmaradt, négyfelé vágatá, s kitette a város négy szegletére, s itt egy-

-46-

-47-

-48-

-49-

-50-

Mikor ezek elmúltak, tanácsosok jöttek, az új királyoknak így szépen tiszteletet tettek: éljen sok ideig ifju királyunk, azt kívánják neki az ország szolgái. Itt felel Tamás: lássátok, barátim, én szegény legény, szolgálni indúltam csak magam egyedül, királyságra jutottam, látja minden ember; azért is köszönöm, a mit kívántok, azt visszakívánom. A ki nem hiszi, hogy én így nyertem fel a nagy becsületet, ne sajnáljon elmenni oda, a hol ez megtörtént.

III. A MOSTOHAANYA.

Történt egy időben, hogy egy királyt hosszú csendes uralkodása után a más királyok megtámadtak a végett, hogy fiát Fülöpöt, ki már akkor tizenhét esztendő s vala, hugával együtt, ki már akkor tizenhatodik évében járt, megöljék vagy pedig valami olyas rabságra vethessék, a hol többet nem lesz róla emlékezet. Ezt az irigységet okozta a királyfi gyenge esztendeiben már elfolyamodott híre jeles testi és lelki tulajdonainak és a huga kimondhatatlan szépségének. Féltek a körüllevő nemzetek, hogy ha a királyfi fölnevekedik, mindnyájokat adó s hatalma alá veti, tehát minden módot megvetettek, hogyan lehessen a Fülöp királyfi atyjának veszedelmére országával s két magzatjával elbánni. Volt pedig a királynak egy öreg szolgája, ki már harminc esztendőt tölte udvaránál mint kocsis, s régi szolgálata miatt nem volt egyébre gondja, mint egy pár lóra, melynek egyike fias kanca volt, ez volt az ő kedves paripája. De már most valamint a kocsis, úgy a ló is minden díszét elhagyá s búsul; hasonlóképen a csikó is egészen elsoványodott, mivel látta az ő királyfiú gazdájának veszedelmét nem csak a körüllevő királyokban, hanem még az anyjában is, a ki mostoha volt; mert édes anyja megholt, mikor még a királyfiú négy esztendő s vala. A király akkor az ország javaslásából megházasodott, s az új királyné, ki a bavarus király leánya volt, gyűlölte a megholt királynétól maradt két magzatot oly annyira, hogy azoknak veszedelmét minden módon ohajtotta. Ezt pedig az öreg kocsis jól átlátva, hogy a királyi herceget mily szerencsétlenség fogja érni, ha jó tanácsadói s hív szolgái nem lesznek; tehát föltevé magában, hogy ha még sokáig él, megmutatja hív szolgálata által a királyfihoz való hűségét.

-52-

-53-

Történt tehát, hogy háborúra kellett készülni a királynak, mivel a körüllevő nemzetek ellen védelmezni kellett magát. A királyfi legnagyobb vitézi bátorsággal indítá harcra a katonaságot; sok legény, mivel látta a néphez való jószívűségét és hogy jó király lesz még belőle, önszántából jött az ármádiához s örömmel ment a háborúba. Már minden mi a hadviseléshez tartozandó, készen vala, csupán indulni kellett. A király parancsolatot ad a seregnek, hogy két nap múlva indulni fog, s a királyfit a királykisasszonnyal együtt ajánlotta az ország nagyjainak és feleségének, hogy jó gondjokat viseljék, a királyfit oktassák, hogy jó királyt hagyhasson a nemzetnek holta után. Hallván a királyfi, hogy őt a királyatyja el nem akarja vinni magával, igen megszorodott, mivel már kardját, dárdáját, mindenét elkészíté; föltevé tehát magában, hogy elmegy a királyatyjához s kérni fogja, hogy őt is vigye el magával, hiszen ő is tudja már forgatni a kardot. Az öreg király semmiképen nem akart kívánságára reá állani, mert mondá: ha te szerencsétlenül elveszesz az ütközetben, kire száll az ország? - Felele a királyfi: ó királyatyám, megtartják még továbbra is életünket az istenek. - Teljesedjék tehát kívánságod, édes fiam, mond a király, gyermekét megölelvén; másnap viradóra tehát útnak kell indulnunk. Válassz hát magadnak, fiam, lovakat és szolgákat magad mellé tetszésed szerint, a kiket gondolsz hogy híven fognak szolgálni. - Királyatyám, gondolom, hogy a mi szolgáink mind hűségesek, tehát reggel jókor ki parancsolom rukkolni a lovászokat lovaikkal együtt, s akkor megmondom, hogy ki lesz a szolgám s melyik ló a paripám.

-54-

A szolgák tehát mindjárt reggel rendbe álltak; az öreg kocsis legkésőbb jött ki lovaival. A királyfi tehát megvizsgálván mind a szolgákat mind pedig a lovakat, megkérdezte a szolgáktól, ki mióta szolgál; s az öreget, mint legrégebb szolgát választá maga mellé, s a lovak közül, habár a király ellenzette, azt a senyevész csikót, melyre az öreg kocsis vigyázott, választá paripájaként, a kocsisnak pedig maradt az anyja a csikónak. Kinek volt nagyobb öröme mint a királynénak, a királyfi mostohaanyjának. Azon bizodalomban volt, hogy az ellenség meg fogja ölni, minthogy idejére gyengének látszott; de hogy ő is megmutatná külsőképen fájalmát, hogy nehezen esik elválása a királyfitól, három mérföldet elkísérte. Ekkor félrehíván a királyfit ezt mondá: Édes fiam, tapasztald irántadi buzgó anyai szeretetemet, íme fogd e szelencét, melyben zsír van, melynek az a tulajdonsága, hogy mielőtt hadba mégy, kend meg vele karjaidat, s neked ez felette nagy hasznodra lesz az ütközetben, mert semmi módon el nem fog fáradni s gyözedelmeskedel ellenségeden. - Ezt az öreg szolga abban hagyta. Akkor a királyné elment, a királyfi az ő kedves hűgától elbucsúzott, s így folytatá az öreg király a királyfival útját az ellenség tábora felé. A királyfira reájött a félredolgára való menetel; hátramaradt tehát szolgájával a királyatyjától. Itten beszédbe ered szolgájával mindenféléről, s az öreg beszéde igen megtetszett neki, mivel mindent fontosán s okosan adott elő. Továbbá mondá az öreg szolga: Királyfi, temagad nagy veszedelemben forogsz, mert nem csak a külsőországi fejedelmek, hanem még a mostohaanyád is életed végére akar járni. Erre a szavára megboszankodott a királyfi, mit észrevett az öreg szolga, s monda: engedj meg királyfi, hogy azt merészlem neked mostohaanyádról mondani; a tapasztalás meg fogja mutatni, hogy hozzád való szeretete csupán csak színlés volt és képmutatás, hogy így jobban eltakarhassa végbevinni akart gonoszságát. - Felele akkor a királyfi: beszéld tehát mit tudsz mindent; s ha legkisebb hamisságot veszek is észre szavaidban, fölakasztatlak. Erre megszólal az öreg szolgának a lova s azt mondja: gazdámnak a szava igaz, és ha, királyfi, az ő tanácsadásaira hallgatni nem fogsz, s miket javasol, végbe nem viszed: magadat, királyatyádat és országodat a végső veszedelemben ejted. Midőn ezt elvégezte volna az öreg

-55-

-56-

szolga lova mondani, akkor elámult a királyfi, hogy micsoda kegyetlen szentenciát mondott előre a szegény szolga fejére.

Egyszer amint tovább mentek volna, a királyfi paripája is megszólal: királyfi édes gazdám, én előre látom, mily sok veszély fog rajtunk megfordulni, de ne félj semmit; csak fogadd a szolgád tanácsát, s szerencsésen fogunk járni mindenütt. A királyfi nem győzte csodálni, mikép van az hogy ez a két ló beszél; de erre semmit sem kérdezett a szolgájától, hanem csak azt, hogy mit vett észre az ő királyi mostohaanyjában, micsoda hamisságot akarna elkövetni, a mi az ő veszedelmére lehetne. Mond az öreg szolga: királyfi édes gazdám, nem-e mikor kikisért három mérföldre a királyné, tehát félre hitt s kezébe adott egy szelencét tele zsírral, hogy magadat azzal megkennéd ütközet előtt; fog az neked erőt adni annyit, hogy akármely hatalmas ellenségeden is győzedelmeskedel. Az a szerencse, királyfi, hogy engem elhoztál lovastól, mert máskép végedre jártak volna, és így is, hacsak szavamát nem fogadod, elveszesz. A lovak is azt mondják rá: igaz. Mondja tovább az öreg szolga beszédét: lásd az a zsír lett volna a te megrontód, mert az a vén banya, ki a királyné mellett van, s kit ő nagyon becsül, s még a királyatyád előtt is nagy becsbe hozott, az készíté neked ezt a veszedelmes zsírt, mivel mindig azon tünődött a királyné, hogy csak te meghalnál, hát a fiát, Andrászt emelhetné a királyiszékbe, a húgodat pedig feleségének. A vén banya, hogy még nagyobb becsületet nyerhessen, mondá a királynénak: felséges királyné, én tudok ebbe módot találni, hogy András herceg legyen idővel a király, hanem a dologban nem kell másnak tudni, mint nekem és a királynénak, s mindent úgy kell végbevinni a felséges királynénak, hogy Fülöp semmit észre ne vehessen. Erre ajánkozott a királyné. No tehát, mondá a vén banya, íme ez a szelence, tele van csinált zsírral, kinek az az ereje van, hogy egy óra múlva a használata után egész 48 óráig minden erejét az embernek elveszi; tehát igen alkalmas lesz Fülöp királyfinak, mert most ütközetbe megy, s a királyné neki ajándékozza mint oly jószágot, hogy ha vele magát megkeni, tehát nagyobbodni fog az ereje s meggyőzi az ellenséget. Ennek - folytatá a vén banya - meg fog örülni a királyfi, s megkeni magát vele, hogy vitézségét megmutathassa; azonban megcsalatozik s az ellenségtől meg fog öletni, mert nem lesz ereje magát védeni. Így oztán bizonyosan Andrásra száll majd a birodalom. - Örült a királyné s dicsérte a vén banyát, hogy ily okos tanácsot tud adni, s fogadta, hogy nem feledkezik el azt megjutalmazni. Íme, úgymond, most fogd addig is ezt az erszényt három ezer arannyal. Kinek volt nagyobb öröme, mint a vén banyának, a vett ajándék miatt. - A királyné tehát a szelencét magához vevé, és amint magad is tapasztaltad, édes gazdám királyfi, átadá neked. Most tehát, hogy semmi kételkedés ne legyen mégis beszédemben, tehát a tábor megállapodásával hívasd parancsolatodra a legerősebb közvitét, s mondd, hogy kenje meg karjait. Felele a királyfi: meg fogom tenni, mihelyt a tábor megáll.

Most hagyjuk a mostohaanyát a királyi palotába visszatérni. A királyfi tehát szolgájával neki eresztí lovat és beérik az öreg királyt. Hol maradtál oly sokáig hátra, édes Fülöpöm? kérdé fiától a király. - Mond a királyfi: öreg szolgálammal csendes beszélgetésben töltöttem az időmet. - Kérde fiától a király: hát hogyan tetszik az öreg? Igen jól, felséges atyám; reménylem, hív szolgálom lesz nekem is, mivel oly régen szolgál udvarunknál.

Tudnunk kell, hogy a király igen szerette eleinte az öreg szolgát Pált, de a többiek észrevették, hogy a király leginkább szereti, tehát minden rosszat beszéltek róla, hogy részeges, az abrakot eladja s lovait nem tisztogatja jól, és csak mind azon volt, hogy a király elkergesse udvarából; de a király tekintvén az ő sok idejű szolgálatát, mégis megtartá, s azt a kancát, a mely vemhes volt, gondviselése alá parancsolta. Az öreg Pál nem zúgolódott a király parancsolatára, s átvevé a kancát, de irígyei örültek, hogy ily szégyent tehettek rajta.

Most térjünk vissza a királyhoz. Nem szólt tehát a királyfi, mikép Pál szolga megparancsolá, királyatyjának, hogy mit kapott mostohaanyjától, mit beszélt szolgája, és hogy lova és annak csikaja is beszélni tud. Elérték tehát a tábor megállapodására rendelt helyet, letelepedének és ettek. A királyfi, miután éjtszaka kinyugodta volna magát a tábor, reggel mindjárt parancsolja Ferkót, ki egy markos s nagyerejű közember volt, hozzá a sátorba jönni, s mondá neki: tudod-e Ferkó, minek hivattalak? Ő pedig meg volt ijedve, s nem tudta mit szóljon: királyfi, isten felfeszített-ugyse, nem raboltam, sem nem loptam egy krajcárt sem, ártatlanul fogok szenvedni. - Felele a királyfi: nem mondom hogy raboltál vagy loptál, hanem hallgass reám s fogadd parancsolatomat. No most vedd le a dolmányodat. - Felséges királyfi, mond a Ferkó, engem az ördög szaggasson széljel mint a mákot, ha valakinek a jószágát eldugtam, vagy ha nálam leli felséges királyfi; én nem cselekedtem semmi rosszat. - No csak vedd le hamar, mond a királyfi. Mit volt mit tenni Ferkónak, leveti dolmányát. No a lajblit is. - Bizony nincs nálam semmi lopott jószág. - Csak hamar, Ferkó; s itt van e szelencében a zsír, kend meg vele magad mind a két karodat. - Felséges királyfi, én nem vagyok rühös, ehen nézze a karomat, hogy tiszta. - No csak kend meg a karodat - Teszi Ferkó, és azután mondja a királyfi az ő öreg Pál szolgájának: adj abból az erszényből Ferkónak száz aranyat. - Felséges királyfi, de szépen hangzik fülemben az a szó; köszönöm felséges királyfi. - És most menj, Pál, a másik sátorba, s adj enni és innia Ferkónak bort vagy pálinkát, a mit szeret. - Felséges királyfi, mondja a Ferkó, én mind a kettőt nagyon szeretem. - Elmentek tehát a királyfi sátorából, Pál az öreg szolga és Ferkó a közvitéz; Pál mindjárt eleibe tesz Ferkónak egy bogrács húst, valami tíz fontra való volt még benne, meg egy pint pálinkát, és bort eleget. Mivelhogy hideg volt, tehát a húst Ferkó, hogy jobb ízűn ehessék, megmelegíteni, s a fát hozzá vágni akarta. Kezdi a fát vágni, hát egyszer csak azt mondja a Pálnak: öreg apám, ilyen teremtetted, én nem tudom mi bajom, oly erőtlen vagyok, kivált karjaimban; mintha semmi ér és in nem volna benne. Mindjárt kihívja a királyfit az öreg szolga s mondja, tekintené meg Ferkót. Kijön a királyfi sátorából és megy egyenesen a Ferkóhoz: mit csinálsz, Ferkó, bizonyosan sokat ittál. - Királyfi, mond erre a Ferkó, egy kortyot sem ittam s egy falatot sem ettem; ihol meg akartam melegíteni a húst, s kijöttem a sátorból fát vágni, s egyszerre

úgy elveszett az erőm, hogy már a fejszét sembirom fölemelni; nem tudom mi a guta lelt. – Mondja tehát a királyfi Ferkónak: menj be az öreg szolgám sátorába, s ott pihend ki magadat, vagy beküldelek kórházba. – Isten mentsen meg! a lenne még a pokolbeli kín; a minap voltam az kórházba a pajtasomnál és diétája volt neki, az igaz, rosszul is volt; mert bevittem neki alattomban egy pint pálinkát s egy komisz kenyeret, meg vagy két fontra való disznópecsenyét, s alig bírta meginni egyszerre a pálinka felét, s a kenyérnek, valamint a pecsenyének is csak felét tudta megenni. Irtódom csak ha említeni is hallom az kórházat. – No hát Ferkó, mond a királyfi, maradj a sátorban, majd jobban leszesz. De a Ferkó mindig jobban jobban lankadott, úgy hogy este felé már alig kelhetett föl; ott volt a bor, pálinka, hús előtte, de hozzá sem nyúlt, mert nem kellett. Éjtszakára elaludott, s fölérezvén, kezdi a pálinkát kóstolni, vagy nyolcvan kilencven kortyot gyomorfájástól behajt; de még azt a kortyot is, mit először bevett, ki kellett köpni; eléggé fájlalta, hogy nem ihatik, de mit volt mit tenni, oly erőtlén vala s appetitusa nem volt. Az nap is csak úgy volt Ferkó; a királyfi gyakran bement őtet megnézni hogyan van, megismerte hogy szolgájának beszéde igazság, mégis csak várta kimenetelét. Tehát még az nap is oly erőtlén volt Ferkó; éjtszaka következett, elaludt Ferkó, reggel felérezik, próbál fölkelni, hát látja hogy már összeütheti bokáját. – Apám, mondja az öreg szolgának, már jobban vagyok, hanem hol a hús, bor és pálinka? hadd egyem, mert mennem kell, mit gondol a kapitányom? – Azt gondolja bizonyosan, hogy fölakasztottak; a hús a tűzön van Ferkó, a bor és pálinka melletted a sarokban. – Nohát csak hamarjába egy-két korty pálinkát s néhány korty bort reá behajtok, egy-két falat húst nyomatéknak. – Jól lakott a Ferkó, és az öreg szolga behívja a királyfit, nézze meg Ferkót, már megint semmi baja. Bemegy tehát a királyfi: Ferkó hogyan vagy? – Felsőleges királyfi, igaz, hogy jobban vagyok egy kevéssé, mert egy itce pálinkát, meg ennek a csobolyó bornak felét, mégis elmorzsolgattam, de reményelem, hogy megint nem lesz semmi bajom; hanem, felsőleges királyfi, hogyan megyek a kapitányomhoz? megveret, mert nem hiszi, hogy itt voltam a királyfi parancsolatjából; hanem jó lenne egy kis irást vinnem neki, úgy majd elhiszi. A királyfi tehát ad neki egy cédulát, melyben megírta, hogy Ferkónak semmi bántása ne legyen. Elmegy hát Ferkó a kapitányához; ez mindjárt rá támad mérgesen: hol voltál oly sokáig? valahol részegeskedtél? – Uram kapitány uram, nem, a felsőleges királyfinál voltam, ime ezt írta kapitány úrnak. Olvassa a kapitány magában: „a közvitéz Ferkónak, ki az én parancsolatom által sátoromnál negyvennyolc óráig tartatott meg, semmi bántása ne legyen. Királyfi Fülöp.” Úgy menekedett meg Ferkó az ütlegtől.

A királynéra térjünk vissza. Haza érven a királyné, a királykisasszonynak mindenben kedvét kereste, remélvén, hogy föltett gonosz szándékát végbe fogja vinni; s kinek volt nagyobb becsülete mint a vén banyának! Örült a királykisasszony, hogy oly jó hozzá a királyné mostohaanyja, más nem szomorítá, csak hogy királyatyját és bátyját nem láthatá.

A királyfinak pedig tudtára adta az atya, hogy harmadnapra az ellenséggel megütköznek. Alig várható azt a napot a királyfi, addig is vadászattal foglalatoskodott. Történt hogy vadászat közben egy árnyékos fa alatt kissé nyugodni akarnának, ledőltek alája s elszunyadtak. A királyfi álmában látta, hogy egy öreg ósz ember jött volna hozzá s egyik kezében egy nagy kardot, a másikban pedig más kardot hoz felé, s az egyiket leássa az egyik ló első lába alá, a másikat a másik ló lába alá, s ezzel eltűnik. Ezek után egy szarka szállt valahonnan a fára, és az ő cseregésével felköltötte az alvó királyfit az ő szolgájával. Fölkelvén, csudálta álmát a királyfi, hogy mi az és mit jelenthetne. Ezt a szolga észrevette hogy valamin gondolkoznék a királyfi, s kérdezi: felsőleges királyfi, ha szabad kérdést tenni felségednek, igen szeretném tudni, micsoda gondolatokba merült? – Mond a királyfi: édes szolgám, igen furcsán álmodtam, mintha egy öreg embert láttam volna felénk jönni álmomban, s két kardot hozott a két kezében, az egyiket az egyik ló első lába alá, a másikat, a másik lónak lába alá beásta. – Ezt csudálja, felséged? feleli az öreg Pál szolga. Nézzük meg, talán a lovak lába alatt találjuk meg azon kardokat. Reá állt a királyfi, s alig hogy kezdik ásni a ló lába alatt a földet, azonnal meglelték. Örült a királyfi a talált kardon, körül nézi, találja rajta ezt az irást: „győzedelmeskedik ellenségein.” Kinek volt nagyobb öröme, mint a királyfinak.

Visszatértek tehát a táborba. Eljött az ütközetre rendelt óra, már készen álltak a katonák; jelt adnak. A merre csak ment Fülöp királyfi és Pál szolgája, ritkúlt az ellenség s a ki közüle észrevette ezen vitéz karjának hatalmas erejét, vagy szaladással menté életét vagy pedig gráciáért esedezett. E vérengző csata reggeltől fogva egészen este nyolc óráig tartott; igaz hogy Fülöp atyjának katonái az ellenséget helyéből kiverték s jó távolra el is hajták, de megestveledett s nyugovásra adták magokat. Csodálta az öreg király a fia hősiességét, s áldotta az istent, hogy ily magzattal megajándékozta, nem különben dicsérte az öreg szolgának vitézségét, s tusakodott magában, hogy jóllehet a Pál csak mint kocsis szolgált harminc évig engem, de mégis olyan atyától kellett születnie, ki a haditudományokra tanítá, s nem utolsó familiából kell lennie, mert ő idegen nemzetből való, ki midőn szolgálatot kért udvaromnál, nem is tudakoztam születéséről, sem vándorlásának okáról. Így gondolkozott az öreg király majd egész éjfélig; elérte az álom s elaluszik. Álmában látja a fiát Fülöpöt a palotában szobájában nyugodni, s egy álorcás belopózik éjféltájban hozzá s megáll előtte az ágyának, s kihúz kebeléből egy nagy kést és már keresztül akarja szúrni; és mintha akkor Pál bement volna hozzá, erre a gyilkos megrettent s elejté a kést kezéből. Ekkor fölérezik a király, el sem beszélhette kedves fiának az ő irtóztató álmát, mert már ideje volt, hogy az ellenséget tovább hajtsák; újra kezdék az ellenséget mozgatni, de az úgy megátalkodott, hogy bármint voltak is rajta, semmi módon meg nem indíthatták. Már az öreg király kétségkedett a háború szerencsés kimenetelén, látván az ellenség sokaságát, kik majd három annyian voltak, mint az ő ereje. Észrevette Fülöp atya gondolkozásait s mondta: királyatyám, bizzunk a mi jó vitéz katonáinkban, kiket az ellenség sokasága meg nem rettent; nincs egyéb hátra, király atyám, hanem újonnan támadjuk meg az ellenséget, legelőször is királyatyám testőrzőit ereszsük reá, hogy mutassák meg hűségüket, s a haza iránti fiúi

szeretetöket. – Kedves fiam Fülöp, monda az öreg király, magamban is felbuzdult a vér, hogy én is kiálljak a síkra személyesen. Eleget kérte Fülöp, hagyjon fel azzal a gondolattal, mivel már öreg, de eleget nem beszélhetett királyi atyjának. Neki indultak megint az ellenségnek, s az öreg király úgy megörvendezettte az egész táborát, mivel látták, hogy velek együtt a haza boldogságáért életét feláldozza, hogy örömkialtással ragadják fegyveröket markokba, az ellenséget mindenike mint egy vad oroszlán ölte vágta. Az öreg királyt jóllehet a fia s az öreg Pál nem hagyta el, mégis az ellenség részéről néhány bátor vitéz, a kik látták, hogy az öreg király fiastól, és Pál, kik legnagyobb kárt tettek az ellenség vitézein, itten harcolna (mert Fülöp és Pál oly dühösséggel vagdalta őket s nemkülönben az öreg király, hogy a lovak az elesett holtaktól már alig mehettek) észrevette, hogy az összezavarodott nép közt a király minden segítség nélkül maradt, a Fülöp eltéveszté az atyját, és sokan megrohanák az ellenség közül az öreg királyt, s lovát az ellenség fővezére átdöfé; szerencséjére a királynak, itt jó a Ferkó néhány pajtásával nagy sebesen, azt gondolá, hogy a királyfit kerülgeti oly nagyon az ellenség, oda ugrat a pajtásaival, s látta az öreg királyt hogy már ló nélkül van és bal karjából csorog a vér: oly mérgesen vágott közé, hogy a királytól már hátráltatta az ellenséget. Észrevette Fülöp hogy atyja nincs sehol körül, már azt gondolta, hogy vagy elfogták, vagy talán már meg is ölték; ugyan úzte mindenütt mindenfelé az ellenséget, végre látja, hogy jobbfelől igen csoportozik, oda ugrat Pállal, látja hogy atyja és Ferkó pajtásaival együtt már sebeket is kapott; reá rohan Fülöp az ellenségre, s legelőször is azt a fővezért szúrja át, a ki királyi atyja lovát keresztül ütötte. Az ellenség tehát mindenfelől megfutamodott, nagyobb részét levágták, sokat elfogtak, végre megszűnt a csata, s a Fülöp király atyja győzedelmeskedett. Más nap követeket küldöttek az ellenkező királyok, s békességet kértek, meg is adta az öreg király. Megvitték e követek, mily becsülettel fogadta őket az öreg király, s kéréseket, tudniillik a békességre való reállást; a királyok tehát az öreg király jószívűségét személyesen meg akarták köszönni, s másnap tiszteletére mentek. Az ellenkező fejedelmek között leghatalmasabb volt a burkus király; ez ment be a Fülöp, atyjához legelőül. Esztendejére is majdnem hasonló volt az öreg királyhoz, a háborúban egész családjával részt vett, mert neki is hasonlóképen egy pár magzatja volt, egy férfi s egy leány, kik akkori időben a legszebbek közé számláltattak. Tehát a burkus király Fülöp atyjához az öreg királyhoz, feleségestől, fiastól és leányostól ment, s oztán követte a többi kisebb fejedelem. Fülöp bement az atyjához, mielőtt még a királyok megérkeztek volna, tehát ott volt mikor a burkus király az ő szép cselédeivel bejött; a két király megcsókolta egymást, és Fülöp hasonlóképen a burkus király fiát Károlyt. A többi beszéd közt előjött, hogy mily nagyon le vannak kötelezve a fejedelmek az öreg királynak jó barátságáért. A két királyfi együtt beszélgetett; a két király, királyné és királykisasszony együtt. Az első pillantat által szerelembe esett Fülöp a királykisasszonnyal, és a királykisasszony a királyfit igen megszerette. Nyughatatlan volt már a szíve Fülöpnek, várta mikép lelhetne alkalmat a szép Luizával szólni; de a hosszas beszélgetés után a királyok elváltak egymástól, s a királyfiak is félbeszakaszták beszédjüket. Mily fájdalmasan látta Fülöp, hogy a kit úgy megszeretett, többé talán nem láthatja; egy édes pillantatot vetett egymásra a két szerelmes, melyből megismerték és elárulták titkos szerelmöket és elváltak.

A dolog tehát úgy mint a háború szerencsésen elvégződött, haza felé indultak; a hazaindulóra a más nap rendeltetett. Fülöp gondolá magában, jó lenne a királyatyját arra kérni, hogy a burkus királyt, mint már most jó barátját, házanépestől invitálná a mi országunk meglátogatására; s eme feltett szándékát végbe is vitte; elment királyatyjához, s kérte, ne vetné meg egy kérését. Mindent, fiam, a mit kívánsz, éretted teszek. – Ezen jó barátunkat a burkus királyt, atyám, invitáljuk országunkba, és majd oly szövetséget tehetünk vele, mely országunknak még idővel nagy hasznára lehet, mert ő erős egy királyság, és ha idővel akármely ellenünk támadna is, bátran kiállhatnánk az ő segedelmével, mert számos és vitéz katonái vannak. – Tetszett az öreg királynak fia beszéde, s általlátta annak hasznát; felele tehát: legyen úgy; s mindjárt követeket küldött a burkus királyhoz, a kik ki is jelenték nála az öreg király akaratját; örömmel kívánta azt a burkus király teljesíteni. Ezek után visszatértek a követek s azt a hírt hozták, hogy holnaputánra készen lesz a burkus király feleségestől, fiastól, leányostól és cselédestül az öreg király országán keresztül utazni hazájába. Ez nagy öröme vált Fülöpnek, de főképen a Luiza princeszné küldött ajándéka, egy fehér keszkenő, melyre a Fülöp királyfi és a princeszné neve volt kivarrrva, s alatta e szavak: barátság, szeretet, holtig való hűség. Mely nagyon örült ennek Fülöp, azt ki nem mondhatni.

Tehát elérkezett a vacsora, hozzá ült a király, királyfi s az asztalhoz tartozandók. A királynak, hogy hogy nem, eszébe jött, hogy Pált is, a ki oly híven szolgált és vitézül harcolt, vacsoráljon velünk; elküldik tehát a király inasát érte: Pál, jöjjön, a király hívhatja, minél hamarább. – Ugyan minek? kérdi Pál. – Nem tudom. – Bejelentik Pált; felele a király: csak jöjjön be. Bemegy Pál, mindjárt mondja: mit parancsol, felséges király? – Egyebet nem, hanem most ülünk a vacsorához, és te is velünk. Eleget húzta magát, de mind hiába volt, a király kívánságának be kellett teljesedni. A királyfi megfogván a Pál kezét, az atyja és maga után az első helyre ültette, mondván: ámbár nem tudom születésed eredetét, de nemes tetteid és okosságod érdemessé tesznek, hogy ezt a helyt viseld. – Vacsoráltak. A király kívánta tudni, honnan vette eredetét Pál. Felséges királyom, mit harminc év alatt eltitkoltam, most kívánod, hogy fölfedezzem? Hadd abba, felséges király. – Nem, csak beszéld el. – Tehát király parancsolatára el kezdi beszélni, és eképen. – Felséges király, én burkus születés vagyok, az atyám ennek a mostani burkus király atyjának fővezére volt; de ellene sokan áskálódtak, sok irigye volt, oly annyira, hogy ártatlanságát a hamis vádak elnyomták és a király kivégeztette; az anyám szomorúságában meghalt. Én akkor 15 esztendő voltam és a burkus lovasságnál főhadnagy, engem is tisztségemtől megfosztottak. Az országban szégyenlettem már tovább maradni, és vettem bújdosásom felséged országába; föltevém magamban, soha senkinek sem fogom megmondani születésemet, a mit harminc évig el is titkoltam felséges király udvaránál. – Mely szerencsétlen volt, kedves Pál, felele a királyfi, a te

atyád és anyád, hasonlóképp neked, mely sokat kellett eddig túrni! Felséges atyám, ha kérésem foganatos leszen, úgy is elesett a fővezérünk, s mindenkor szükséges egy jó fővezér, legyen az Pál. Én tudom, hogy ő mindenféleképp érdemes arra. - Ezen mindnyájan elámúltak az asztalnál; látja a királyfi, hogy gondolkodik az atyja, teljesítse-e kívánságát vagy sem: akkor tele tölti atyja poharát, s a magáét, s a magáét, s mondja: kérem királyi atyámat, igyunk Pál, az új fővezérünk egészségeért. Feleli az öreg király: éljen sokáig! Ezen véletlen megváltoztatását állapotának Pál az égi hatalomnak tulajdonítá, köszönte a királyának és királyfinak róla való gondolkozását, s először ugyan föl nem akarta vállalni, de a király a mint megmondá, úgy kelle lenni.

A vacsora után kiki a maga szállására ment, minthogy másnap reggel már hazájokba fognak indulni vissza. Alig várható Fülöp királyfi hogy megviradjon, mindig csak azt ohajtozván, hogy minél hamarabb megláthatná a királykisasszonyt. Fölserkent tehát a nap, s nem sokára megjelent a király táborával s udvarával együtt. Ő mely nagy örömmel látta Fülöp a királykisasszonyt! A két király tábora összezárkozott s örömkialtások között folytatták útjokat. Míg hazáig értek, volt elég alkalma Fülöp királyfinak beszélni s mulatozni a királyleánnyal, s titkon már a holtig való hűségre kötelezték egymást. Már nem volt tovább a város, a király lakhelye mintsem hat mérföldnyire, előre küldé tehát a futárt, hogy hírvül adnák már itten közellétét; valamint az országbeliek mindenütt örvendeztek királyuk látásán, nem különben várta a főváros is az ő jó fejedelmét; el is érkezett a nép, s örömkialtásokkal vevé körül, a kis gyermekek és leányok koszorúkat hánytak elébe, akkori szokás szerint. Jelen volt a király felesége, Fülöp mostohaanyja s a Fülöp testvér húga. Fülöp az ő kedves hűgát, az atyai tiszteletet miután megtevé, megcsókolván, a burkus királyhoz és Luizához vezeté. A burkus király fia, ki eddig nem volt szeretetnek rabja, most azzá lett; eddig csak nevette, kik a szeretettől oly nagyon meg voltak hódítva, de már most látja, hogy mely nagy erőt vehet az ember szíven egy szép lélek szerelme. Mind a két királyfi tehát oly gondolattal volt, hogy a két királyleányt magáévá tegye.

Most már beérnek a palota külső tájékára, és ott a kirukkolt purgerság nagy örömmel fogadá, s a királyné is, eltitkolva átkozott szándékát, még nagyobb szívességet mutatott; tehát kérte a királyfit, jönne némelykor hozzá s beszélne el, miként tölté a háborút, micsoda viszontagságokon estek által. Kívánságát megtette a királyfi, hogy legkisebbet se vehessen észre a királyné, hogy ő már tudja minden álnokságait.

A vén banya rendelkezését igen helytelennek állítá a királyné, mivel amint akarták, el nem sült; de a vén banya, bízván ördögi mesterségében, mondá: ne féljen, királyné, nem fog uralkodni Fülöp királyfi, hanem András lesz az ország királya, mert akárhogy, Fülöp királyfit kivégezem az életből.

A király kirendeltetett egy napot, melyben az ország nagyjai megvendégeltetnek. Eljött hát e nap; ennek legjobban örült a vén asszony, remélvén, hogy gonosz föltett szándékát végbeviheti; ki is mondá a királynénak: felséges királyné, most van olyas alkalom, mit hasznunkra fordíthatunk. - Hogyan? kérdé a királyné. - Íme most lesz a vendégség, én egy nagy darázszsá változtatom magam, s mikor éljent fognak inni, én majd elszállok a királyfi pohara felett és oly mérget ereszték belé, hogy mindjárt meg kell hálnia. - Gondolatod jó, csak vidd végbe, megkapod jutalmát.

A két királyfi tehát egymás barátságában tölték legtöbbnyire idejüket, azért már semmit sem titkolhattak el egymástól; mondja tehát Fülöp királyfi: ó mely nagyon szívembe tűnt a te testvérhűgod! oly annyira, hogy nála nélkül már nem folytathatom életemet. - Nem különben vagyok én, felele a burkus királyfi, a te hűgoddal. - Így tehát fedezzük fel királyatyáinknak szándékunkat; s mi ketten pedig, valamint atyáink, segíni fogjuk egymást holtig, minden esetben.

Eljött már az óra is, hogy megjelenjenek a vendégszobában; ott voltak hát mind együtt, a burkus király és királyné ültek az első helyen azután az öreg király a királynéval, azután a két princeszné, és úgy a két királyfi, kik, kedvök szerint kiki a maga kedvese mellé esett. A királyfi mellett ült Pál a fővezér, és úgy a többi ország nagyjai következtek. Most is tehát Pál fővezér (kit ezelőtt mint szolgáját nevezünk, most fővezér név alatt jön elő) ki el akarta rontani, a mint el is rontá, a királyné szándékát s a vén banya akaratát, mondja: felséges királyfi, ne gondolja, hogy már minden ellenségtől meg volna menekedve; a legnagyobb ellensége még megvan, tudniillik a mostohaanyja; az most is abban dolgozik, hogy a királyfit valahogy a világból kivégezhesse. Én mindent jól tudok, hogy mai nap a vendégségben akarnak a királyfinak végére járni, mely így fogna végbevitetni, hogy a vén banya egy nagy darázszsá fog válni, s mikor éljent akarnak inni, akkor elszáll a királyfi pohara felé s mérget ereszt belé, hogy mindjárt szörnyű halált haljon tőle. Hanem majd felvigyázok én reá, és ha látom, hogy a királyfi poharában van a méreg, minthogy a poharak egyformák, kicserélem a királynééval, a darázst pedig keszkenőmmel leütöm és egy üres pohár alá teszem. Ha a dolog nem leend igaz, tehát a királynénak nem lesz semmi baja, ha pedig benne lesz a méreg, meg fog halni azon halállal, mit a királyfinak készített.

Mind ezt, a mint mondá, véghez is vitte Pál vezér: a darázst az üvegpohár alá rekeszté, a királyfi poharát a királynééval fölcserélte. Inni kezdenek tehát éljent, és mindenki kezébe tartja poharát, örült a királyné, hogy feltett gonosz szándékát végre fogja hajtani; isznak tehát, s a királyné azonnal legnagyobb fájdalmakat kap, úgy hogy mindjárt doktorokat hívtak, de mindenik azt mondá, lehetetlen rajta segíteni, hanem két óra múlva meghal. A király irtózott e véletlen dolgon, hanem a királyné, nem akarván e terhes vétket más világra vinni, oda hívatta magához: megérdemlem, úgymond, e halált, mert fiadnak Fülöpnek akartam okozni, hanem velem történt. Már többet nem szólhatott, azonnal meghalt. A vén banya is asszonygyá vált megint, s megégettetett. Pál vezérnek pedig még sokkal nagyobb becsülete lett a király előtt,

mert a királyfi mindent előbeszél, hogyan tartá meg már két ízben életét.

Ezek után a két királyfi, az atyjok és ország akarata s magoknak kivánsága szerint, a két királyi princeszszel öszveházasodtak, és országlott mind a kettő csendességben számos esztendőig.

TÖBBSINCS KIRÁLYFI.

Volt a világon két király, egyiknek neve volt Absolon, a másiké Salamon. Soká éltek ők, soha egyik a másiknak hírét sem hallá, mindegyik azt gondolta, hogy ő a legnagyobb úr a földön; és mivelhogy egymásnak soha hírét sem hallották, tehát, háboruságról nem is gondolkoztak. Egyszer azt gondolja Salamon: ugyan, én istenem, kire marad az én nagy uraságom, ha meghalok? ki lesz utánam a legnagyobb úr a világon, mikor sem fiam, sem leányom, sem semmiféle nemzetem, kire a királyságom hagyhassam? – S elbúsulásában azt gondolá, hogy már ha neki nincs semmie csak a királysága, fölhogya mindennel, istenre bízza magát, intézze a dolgot amint akarja.

-79-

De az Absolon király, mivel fias és leányos volt, elbizta magát sok szép cselédeiben és uraságában s egyszersmind királyságában, nagyon kevély és kényes volt. Felfuvalkodottságában azt mondá: nincs az istenek után nagyobb úr önála e világon. Mivelhogy cselédei, szám szerint kilencen, s mind igen szépek voltak, tehát szépségökben mind nagyon elbizakodtak, kényesek valának, senkihez nem is szóltak.

Itten hadd maradjon Absolon az ő szép gyermekeivel; jerünk Salamonhoz, őt vigasztalni nagy szomorúságában. Itten délebed felett Salamon király szokott merengése közben elgondolá, hogy mily öreg már, még sem ád az úristen nekik egy magzatocskát sem, kiben legkisebb örömük avagy vigasztalásuk volna; mivel már 73 esztendő házasok voltak, még is magzat nélkül éltek. Egyszer gondolja Salamon, hogy le kellene ebéd után menniök a kertbe sétálni, s le is mentek dél után négy óraker, felnyitogatja a kertész nekik a virágos kert kapuit. Amint bementek volt karonfogva a kertbe, sétál a király a királynéval együtt az úton, hát amint mentek volna, jobb felől volt egy túskebokor, s azon bokorból kinőtt egy szép líliomszál, minden sérelem nélkül. Meglátja ezt a királyné, elmegy hozzá, csodálkozik, mi dolog lehet, hogy az a szép líliomszál abból a csúnya túskebokorból minden sérelem nélkül úgy kinőtt, ottan körül-körül járkál mellette, a király pedig elmegy magának a gyalog úton, de a királyné ott maradt a líliomnál, szépségén csudálkozva. Addig-addig nézeget a bokorba, hogy egyszer kirepül belőle egy kis madárka, s annak a madárkának volt a fészkeben négy fia; ezzel feltekint a királyné az égre s öszvetett kezekkel azt mondja: ó felséges isten, ez micsoda kis állat, s mégis négy fiúval megáldottad; áldj meg engem is csak akkora fiúval is, mint ez a kis bogár a ki itt mászkál. Azonnal meghallgatta szavait az úristen, s mintha mindjárt megnehezedett volna, kiált a királynak: hallod-e, társam, jöjj vissza. – Feleli a király, minek menjek már ennyiről vissza? jöjj te ide. – Én nem megyek, hanem csak te jöjj ide. – Oda megy a király, elmondja neki a királyné mi történt vele, mutatja a madárkát is, mely ott repdesett egyik ágról a másikra, azután megmutatja neki szép négy fiát is, és mond: nézd édes társam, annak a kis madárnak mily szép négy fia van, nekünk pedig nagymódú embereknek, legkisebb magzatunk sincs; s én hogy ezeket megláttam, azonnal az úristenhez felfohászkoztam, adjon nekünk is egy magzatot, ha mindjárt olyan lesz is, mint ez a kis bogárka, a ki itt mászkál a föld színén. S nem tudom, talán meghallgatta az úristen kérésemet, mert hogy azt találtam mondani, mindjárt egész testemben megnehezedtem. – Feleli a király: o édes társam, adná az isten, hogy úgy lenne, a mint mondod. Elmennek onnét magok útján sétálni a kertben; hát napról napra látszik, hogy a királynénak nő a hasa, s úgy annyira nőldögél, mint most is szokásban van, hogy kilenc hónapra szokott a gyermek megszületni, hát ő is annyi időre fogott világra hozni egy gyermeket. Itten a király látja, hogy már a felesége a szüléshez készülne, mindjárt tudományos doktorokat hivat a házához, hogy annál könnyebben szülné meg a gyermeket; megszületett minden sérelem nélkül. Kinek volt nagyobb öröme, mint Salamon királynak! Mindjárt öszvehívátja országából a grófokat, bárókat s az ő érdemes tanácsosait, gondolná ki a tanács, hogy az ő egyetlenegy magzatának mi lenne a neve. Itten a tanácsosok ugyan törvénykeznek a gyermek nevéen, de egyszem tudta eltalálni, mivel a király akarta, hogy valami különös neve legyen, mivel csak ez az egy gyermeke volt; azért a tanácsosok semmikép sem tudtak neki kellő nevet találni. Ekkor a királynak eleibe megy egy koldus asszony, kér tőle alamizsnát; mondja neki a király: isten adta szegénye, ne botránkoztasd a lelketem, holott látod, fejem sem szabad a nagy gondolkozásban. Kérdi a koldus asszony, miben volna neki oly nagy gondolkozása? Feleli a király: mit kérded, szegény koldus, nem tudsz te azon segíteni; gyermeknek akarunk nevet találni, de senki sem képes a tanácsosok közül; mivel több gyermekem nem volt, akarom, hogy több oly név ne legyen, mint lenne a fiamé. – Mondja a koldus asszony: ha engem a felséges király bebocsátna a királyi törvényházba a többi tanácsosok közé, hát talán én tudnék neki nevet adni. Itten nagyhamar a király beszalad a törvényházba, mondja a törvényes uraknak: kérem a törvényes urakat, egy koldus asszony azt mondá nekem, hogy ha őt a törvényházba beeresztenénk, leghamarébb tudna neki nevet adni. Bebocsáták a törvényházba, mondják neki a törvényes urak: no mit akarsz te koldus asszony, hogy ide jöttél? Ha felvállaltad; hogy azon egyetlenegy gyermeknek tudnál nevet adni tetszésére valót a királynak, hát most mondd meg, ha pedig nem, vége az életednek. Itten mondja az öreg asszony: kérem a törvényes urakat, én megmondanám, de nem tudom, miben áll a dolog; ha előbb megbeszéljük, hogyan mikép van, majd szólok aztán egyet. Erre röviden megmondja neki a tanács: nem egyéb, koldus asszony, hanem a mi felséges Salamon királyunknak, hetvenhárom esztendő házas létére nem volt több gyermeke egynél,

-80-

-81-

-82-

-83-

annak akar nevet adni olyast, hogy ne lenne semmiféle embernek hasonló. Mondja az öreg asszony: általértettem a dolgot; hát szabad-e most nekem szólni a törvényes urak ellen? én bizonynyal megmondom, mi legyen a neve a királyfinak, és hiszem is, hogy tetszetős lesz királyi atyjának. - Feleli a tanács: igenis, szabad szólnod, csak beszélj. - Nagyhamar mondja az asszony: nem érdemel egyéb nevet, hanem csak ezt: T ö b b s i n c s . Itten a tanácsosok egymás szemébe tekintgetnek, mind jóváhagyák, adják a király elébe, hogy ezt felelte az öreg asszony és ezt a nevet adta a gyermeknek. A király elmosolyodott rajta, hogy az öreg asszony úgy eltalálta az ő tetszésére a gyermek nevét, meg is ajándékozta örömeiben húsz ezer arannyal, mondván neki: azért adom ezt az ajándékot, hogy többé ne koldulj, hanem élj belőle becsületesen, és ha elfogy, jöjj el hozzám, még akkor adok negyven ezeret, csakhogy a fiam nevét kedvemre eltaláltad.

-84-

Elfogyott az öreg asszonynál a pénz, elmegy a királyhoz megint, de a király felelt neki: hát elfogyott a pénzed öreg? - Mondja neki vissza: igenis elfogyott, felséges király. - No ha elfogyott, ígéretem szerint megadom azt a negyven ezer aranyat, hanem abból úgy élj, hogy senkihez ne menj koldulásképen valamit kérni, mert ha azt megtudom, életednek végére járok; mert egyszer húsz, másszor negyven és így hatvan ezer aranyból egy koldus asszony halála órájaig élhet becsületesen.

Elérvén az öreg asszony halála óráját, maradt neki még tíz ezer aranya, azt egy özvegy asszonyra hagyta, kinek házánál lakott, hogy lenne az neki a házbérre; eltemették az öreg asszonyt, s a tíz ezer arany a háziasszonynál maradt, de ez a tíz ezer aranyból oly gazdag lett, hogy a világon csak párját kellett keresni.

-85-

No ezen időknek elfolyásában már a királyfi Többsincs napról napra nevelkedik és okosodik, és mint okos gyermek maga állapotja felől gondolkodik, úgy annyira, hogy van már kilenc vagy tíz esztendő. Egyszer bemegy az atyjához s azt kérdi tőle: felséges atyám, hány ezerekből való jószágunk van nekünk? Feleli a király: szerelmes gyermekem Többsincs, a mi csak a széles világban van, az mind a miénk, s ha én meghalok, csupán magad maradsz, csak jól intézd a dolgod. - Ezen szavaira azt mondja a gyermek: ugyan felséges atyám, meg ne nehezteljen hogy én azt felelem: lehetetlen dolog az, hogy e világban ne volna több király csupán mi, muszáj még más királyságnak is lenni valamely szélén a világnak; azért, felséges atyám, csak állítsunk fegyveres népeket, mert nem tudjuk, honnan és ki üt mireánk; s támad nekünk ellenségünk nem sok idő múlva. - De ezen szavait a gyermeknek nem igen hallgatta meg a király: ej, fiam, dehogy támad nekünk ellenségünk, hagyj békét azon gondolatnak s ne beszélj oly gyerekséget. Evvel megszorodván Többsincs, elmegy az atyjától. Egykor éjtszakára jön az idő, lefekszik a gyermek, s éjjeli álmában azt álmodja, mintha egy angyal ment volna hozzá azt jelenteni: hallod-e, fiam Többsincs, a te atyád nem gondolkozik semmiről, egyszer azt veszi észre, hogy mind a te életednek, mind pedig az övének vége lesz; de te semmit ne gondolj atyád akaratával, hanem eredj magadnak hetedhét ország ellen szerencsét próbálni; majd akkor meglátod magad, miként jöend reátok az idő. Tudom, hogy atyád ellenzeni fogja, de te azzal semmit se gondolj, ha király akarsz maradni. Ahogy ezeket megálmodta volna a királyfi Többsincs, elmegy az atyjához azonnal, elbeszéli neki az éjtszakai álmát. A király ezen megszorodván, hogy azon egyetlen gyermeke ott hagyná, feleli neki: szerelmes gyermekem, egyetlenegy fiú, miért kívánsz öregségünkre itt hagyni, holott semmi bajod? ha én meghalok, csak királynak fogsz te maradni. - Mond a gyermek: már, királyi atyám, ha azt álmodám angyal mondása szerint, meg nem szegem szavát; elmegyek hetedhét ország ellen, szerencsét próbálok az Absolon királyllyal és az ő fiaival, mert amint reménylem, még az ő kisebbik leányát Klárát magamévá teszem. - Azt feleli a királyi atya neki: fiam, hogy indulnál annyi útra, holott semmi hírérd nem hallottad, nem csak te, hanem még én sem? ugyan hová tudnál indulni és bujdosni idegen földekre próbátlan gyenge fiú létedre? Ha olyanokat akarsz véghezvinni, még többet kell tanulnod miképp lehessen azt jól végbe vinni. - De itten a gyermek azt feleli, hogy ő többé királyi atyjánál nem marad. Már látja az atya, hogy semmi módon meg nem tarthatja a fiát, nagy bűnnek adja magát, és feleségével együtt busúlnak és siránkoznak a gyermek fölött. Végre útnak bocsátják; mondja neki a királyi atya: hát, fiam, már ha elmegy, hány ezer vitézekből álló sereget viszesz el magaddal, a kik éjjel és nappal vigyázzanak reád? - Feleli a gyermek: nem viszek én királyi atyám, egynél többet, a Habakuk nevezetű szolgálmat; bízom abban s az én istenemben, hogy vele is szerencsés leszek. - Mondja a király: már látom fiam, hogy végkép el akarod magadat ölni; hogy nem szánsz minket ily öregeket itt hagyni. De már ha csakugyan el kell menned, utadból meg nem foglak: mennyi pénzt viszesz magaddal? Feleli a gyermek: nem kell nekem több, királyi atyám, száz tallérnál, elég lesz az nekünk kettőnknek, mert amint látom, felséges atyám sok társzekért megpakoltatott ezüsttel és arannyal az útra, de mit csinállok én annyi temételen pénzzel oly állapotokban? csak hadd maradjon ide haza. Azt is láttam, hogy különbnél különbféle paripákat készítettett föl számomra; nekem azok sem kellene, hanem majd kimegyünk még ma délután a ménes közé, ott találunk egy deres csikót, a ki mindennap a csikós hírével kel fel; az is jó lesz nekem, ha elvesztem sem lesz nagy kár, s a szolgálmat is azt a régi fakó lovat viszem el, minek királyi atyám már hasznát nem veheti. - Amint indulófélben volt a fiú, a király szebbnél szebb kardokat akart köttetni oldalára, de ő akkor is csak azt felelte: nem kell nekem egyéb kard, csak az, mely a padláson van eldugva, minek már semmi hasznát nem vehetni, azzal megyek szerencsét próbálni idegen országon. Itten a rossz deres csikót megnyergelik neki a legények, meg a rossz fakót, s azzal elment hetedhét ország ellen, az Absolon királyt keresni.

-86-

-87-

-88-

Ment mendegélt az úton, legénye mindenütt vele van, úgy annyira mentek az országban, hogy már sem erdőt, sem hegyet, semmit nem találtak, csak a nagy pusztaságban maradtak, nem láttak sehol semmit, csak az eget és földet. A mint reájok estveledett, azt mondja a királyfi: no édes szolgálom, már itt elesveledtünk, mit csináljunk most? - Feleli a szolga: mit csinálnánk egyebet, királyfi, itt meghálunk, megvárjuk a reggelt, akkor majd elmegyünk valamerre a

-89-

szerencse útján; vagy jóra vagy rosztalra elvezet bennünket. – Jónak hagyta a királyfi az inas szavát; megháltak, reggelre felviradnak, ismét útnak indulnak. Mennek mendegélnék az úton hetedhét ország ellen, a sok járásukban találnak egy nagy erdőségre, belé érkeznek, elsötétedtek, ismét megeresztnék, beszélgetnek egyről másról. Egyszer meglátja a királyfi a nagy sötétségben, mintha valami tüzecke megcsillámlana előtte, mondja a szolgának: hallod-e Habakuk, nézd, amott egy kis tüzet látok, jó volna oda tekintenünk, ha reá tudnánk találni. – Felel a szolga: én nem bánom, amint a királyfinak fog tetszeni, úgy cselekedjék. Ezzel a lovakat megnyergelik és tetejébe ülnek, mennek mendegélnék a tűz felé, mikor megközelítették volna, megcsendesednek és vizsgálódnak, mi lehetne ott. Hát nem egyéb volt, hanem egy öreg asszony, annak volt egy kilencfejű sárkány kutyája, az észrevette őket, hogy ott járkálnának, kiszaladt elejekbe nagy ordítva, majd hogy el nem nyeldeste őket, tűz és láng úgy jött a száján a mint kiférhetett. Ugyancsak megijeszté a két utast; mit volt tenni, Többsincsnek muszáj volt a rozsdás kardot kirántani s első szerencsét próbálni vele. A mint hozzávágott, úgy eltalálta, hogy hét fejét egyszerre elüté, a nyolcadikat is jól megsebesíté; de a kutya sem hagyta magát, hanem erősen akarta őket zavarni; másodsor is hozzá vág a királyfi, s elcsapta még azt a két fejét is. Azonnal elmennek az öreg asszony ablakára, benéznek rajta, ki legyen ott, hát látják, hogy egy öreg asszony egy holtemberfejet eszik az asztalon; hanem a mint ezt meglátták, mindjárt ott akarták hagyni, de az öreg asszony jól tudá, hogy ablakán valaki van, elkiáltja magát: kik vagytok és mit kerestek? jöjjetek be, ha nem, hát vége az életeteknek. Azzal kijön hozzájuk: no mit akartok, mondjátok meg. – Azt felelik neki: édes öreg anyám, útas emberek vagyunk. – Mondja az öreg asszony: no ha útas emberek vagytok, hát itt most muszáj meghálnotok, majd elmehettek reggel. Ugyan megfogadták a szavát, bementek, a lovakat beközték az istállóba. A házban kerdőzgetőlődött tőlök a vén asszony, hol járnak, mit keresnek s hová akarnak menni. Azt mondja a királyfi: édes öreg anyám, megyünk az Absolon királyt keresni, mivel igen nagy hírt hallottam, azért kérem édes öreg anyámat, hogy ha tudna róla valamit mondani, merre volna az ő országa. – Mondja az öreg asszony: fiam, azt jól tudom hogy az országa erre van, de azt nem, hogy mely helyt. A szóbeszéd között kérdi az öreg asszony: ugyan, fiam, hogy tudtatok ide jönni ily csendességgel, holott nekem van egy kilencfejű sárkánykutyám, akármiféle ember jött ide, mindjárt megette, és hogy titeket meg nem evett? Akkor már pedig az öreg asszony jól tudta, hogy kutyáját a királyfi Többsincs levágá, de amúgy próbálásképen keresi, kivallaná-e szépségesen, hogy megölték; öszveszedegeté a holtember testéből való csontokat és más egyebet az asztalon, kiviszi neki s kiabálja a kutyát, hogy jönne elő enni. Ezek oda ben gondolják, hogy jó volna talán kivallaniok, hogy a királyfi Többsincs agyon vágta, jobb lenne talán úgy; azonnal kiszalad a királyfi az öreg asszony után; ugyan, édes öreg anyám, ne keresse a kutyáját, mert agyon vágta, mivel meg akart marni. – Mondja az öreg asszony: no fiam, köszönd hogy magad megvallád, hogy megölted, maskép vége lett volna az életednek. – Akadhatok-e többet úgy meg mint itt most? kérdi a királyfi; még nem akadtunk meg, csak most először.

-90-

-91-

-92-

Azzal az idő reggelre közelgetvén, az öreg asszony egy kicsinyt lefekteti őket; mikor megviradott volna, akkor fölserkenté álmukból, hogy induljanak útnak, a merre elkezdetek, hanem azt is megmondá, merre menjenek egy más öreg asszony felé, s az utat megmutatta, hogy akármi módon keressék föl azt, ő legjobban tudja nekik mondani, merre volna az a király ahová ő akar menni.

Elmennek onnan, s mennek hegyen, völgyön, azon az úton, mit nekik mutatott, egykor estve elérik az öreg asszonyt, oda mennek a házhoz közel; hát annak is volt egy tizenkétfejű sárkánykutyája, az is észrevette hogy ott járkálnának, nagy mérgesen elejekbe szalad, ordít keservesen s végkép el akarja őket ölni. Mit volt Többsincsnek mit tenni, ki kellett a kardot rántani s szerencsét próbálni. Úgy hozzá vágott, első vágással kilenc fejét egyszerre levágott, megmaradt még három feje épségben; azzal hogy a kutyára jól reá ijesztett, mindjárt elszaladt nagy véresen az asszony eleibe. Kimegy az öreg asszony a házból a nagy sivalkodásra, meglátja, hogy az ő tizenkétfejű sárkánykutyájának csak három feje volna, az is vérben fagyban van, s az útasok is azonnal oda jutnak. – Jó napot adjon az isten, öreg anyám. – Isten hozott, fiam, mit kerestek itt, holott ily emberek mint ti, nem szoktak erre járni; hát ti mit akartok itt? – Felelnék neki: édes öreg anyám, mi bizony az Absolon királyt jöttünk keresni, ha reá tudnánk valahol találni, és ha öreg anyánk valamit tudna nekünk róla mondani. – Igen is, én tudok, fiaim, de ti nem tudtok oda menni. Hanem mi a kérdésem tőletek? mit csináltatok kutyámnak? hogy tudtatok úgy megcsúfolni, holott az hat embertől sohasem akart félni, s mégis ti ketten úgy megcsúfoltatok. Elbeszéli neki az útasok, mikép történt velek az a dolog, hogy őket erővel meg akarta volna enni, és csak egy kicsikét kezdtem felé vágni, mégis kilenc fejét vágta le egyszerre; azért engedelmet kérek öreg szülémtől, hogy ily nagy kárt találtunk okozni. – Az feleli az öreg asszony: fiaim, én azért megengedek, csak hogy oly derék vitézeknek látlak benneteket. Azért ha azt akarjátok, hogy az Absolon király kisebbik leányát elhozzátok, maradjatok meg nálam reggelig; reggel mindenféle állat be fog hozzám jönni reggeli raportra, azok közül, majd megkérdezem kik tudnának oda menni.

-93-

Itten reggel elérik mindenféle csúszó-mászó állatok; kérdezi tőlök, melyik tudná Absolon király rezidenciáját? azt felelik, hogy nem tudják egyik sem. Hát meglátja az öreg asszony, hogy hibázna közülök egy, kérdezi tőlök: hogy hagyatok el közületek egyet? Felelnék: elmaradt, mert sánta és a szárnya is el van szedve, azért maradt el, nem birt velünk jönni. – Hát hogy ezt megmondák az öreg asszonynak, mindjárt elküldötte őket haza, hanem megmondá nekik: no ha szembe találjátok, hogy minél hamarabb hozzám jöjjön, tőle akarok valamit kérdezni. Nagy sokára elérkezik a sánta sas, megy az öreg asszonyhoz: mit tetszik parancsolni királyné asszonyomnak? – Feleli az öreg asszony: nem parancsolok semmit, hanem csak azt kérdem tőled, hallottad-e valamikor Absolon király hírét? – Feleli a sánta sas: igenis, hallottam, mert sok bárányt elhordtam országából, ott lótték el az egyik lábamat, ki is szedték a tollamat, a mely

-94-

tollaimmal oly verseket írnak, hogy Salamon királynak végére járnak. – Mondja az öreg asszony: ép azért szeretem hogy tudod lakóvárosát, mert itt van a Salamon királynak fia Többsincs, a ki is országát tudni s kisebbik leányát elnyerni akarja; tehát most el fogsz vele menni útítársnak, megmutatod neki hol van az ő királyi palotája, s adj neki valami jó mesterséget, melynek legnagyobb hasznát veheti.

-95-

Elmegy vele a sánta sas mint jó úti társ; mennek heted hét ország ellen, felérnek egy iszonyú nagy hegyre, melyről már meglátszott az Absolon király palotája. Mondja neki a sánta sas: már én tovább nem mehetek veletek, mert amott a király palotája, ahová menni akarsz királyfi; hanem most feltartom a jobb szárnyamat, szakíts ki belőle egy szál tollat, annak a tollnak az a mestersége van, hogy szorítsd meg a végét s tartsd a tenyeredre, kicsöppen belőle három csöp zsír, dörgöld el a kezeden, mondd: hip-hop, ott legyenek a hol akarok, Absolon király rezidenciájánál. Most felemelíté a bal szárnyát s mondja neki: szakíts ki a bal szárnyamból is egy szál tollat, mely tollban az a mesterség van, akármely szükségemben kívánsz irni, hát nem szükség a pennát tintába mártogatni, úgy irhatsz vele a mint akarsz mindenféle alkalomkor. – Itten hogy e mesterségekkel megajándékozá a sánta sas, ott hagyá őt s elment maga útjára haza felé.

Itten Többsincs királyfi gondolkozik a szolgáljával Habakukkal, s mondja neki: no édes szolgálóm, már most mit csináljunk? te be nem jöhetsz velem, hanem itt kell maradnod míg visszajövök; viseld gondját lovainknak, harmad vagy negyed nap múlva, eljövök én hozzád, ha a szerencse jól szolgálánd reám. – Azzal ott hagyja a hegy oldalába, maga fölmegegy a tetejébe, megszorítja a toll egyik végét, alátartja a tenyerét, belécsöppen három csöp zsír, eldörgöli, öszvecsapja a két kezét: hip-hop ott legyenek a hol akarok fejér galamb képében, Absolon király rezidenciája tetejében! Azon szavai után mindjárt ott termett galamb módja szerint, elkezd magának dúdogálni. Egyszer meglátja az idősb princeszné; igen csodálkozik micsoda szép madár az ott, honnét került oda, nem győzött a szépségén eléggé bámúlni: bemegy a királyi atyjához, mondja neki: felséges királyi atyám, be igen szép jószág kereste meg királyi palotánkat, gyönyörűség reá nézni és szavát hallgatni. Kimegy a király, megnézi, és nem győz csodálkozni, honnan jött volna ez a szép jószág ide; mindjárt szerette volna megfogatni elevenen, de sehogy sem tudta, elküld a fővadászhoz, jöjjön oda a legnagyobb frissességgel. Elérkezik a vadász s mondja mit tetszik parancsolni a felséges királynak? Feleli a király: nem tetszik egyéb, hanem csak az, hogy lödd meg nekem azt a madarat, de úgy, hogy meg ne dögöljék belé, hanem elevenen meg lehessen fogni és sebéből kigyógyúlhasson, mert szeretném kalitkában tartani. – Hozzá ló a vadász, de a galamb semmibe sem vette, megrázá magát s más végére repült a palotának. Meglátják ezt a király leányai, megijednek, hogy talán majd ott hagyja őket a galamb, könyörögnek királyi atyjoknak, hagyna neki békét, majd megszokik talán a többi madarakkal. Itten a király helybehagyta leányai esdeklését, nem bántotta többé a galambot, hanem parancsolá, hozzanak ennivalót. Mindjárt hoznak kukoricát, árpát, s az árpa közt találkozott néhány szem tiszta búza, a galamb csak azt kapdossa; meglátja a király, hogy a tiszta búzát jobban szeretné, próbára mindjárt hozatott, azt szórtak neki; a galamb a többi madarakkal eszik, mintha mindig ott lett volna. Egyszer azt mondja a legidősb leánya, Sára: méltóztassék meghallgatni bennünket, felséges atyám; azt gondoltuk, engedje meg nekünk hogy a madarat meg próbáljuk fogni, hát ha nekünk megállana, mivel oly szelidnek látszik. – Mondja a király: próbáljátok meg, én magam szeretném, ha megfoghatnátok. Mindjárt a legidősb leánya próbálja magához csalogatni, de sehogy meg nem fogható; látja a középső leánya Rózsa, ő is kezdi próbálni, de neki sem akart megállni; elmegy a legkisebbik leánya Klára a királyi atyjához, megkéri igaz szeretettel, hogy már a két nénje próbálta a madarat megfogni és meg nem foghaták, engedné meg neki, hadd próbálna meg ő is, talán majd neki meg is fog állani.

-96-

-97-

-98-

Azt feleli a király: nem bánom, szerelmes leányom, próbáld meg te is. Azonnal elmegy a kisebbik leány, s visz le a kötényében egy öszzemarok tiszta búzát s azzal kezdi magához csalogatni; a galamb látta és jól tudá, hogy a fog lenni az ő mátkája: mindjárt nagy szelidséggel adta magát, mert mihelyt szórogatta neki a tiszta búzát, közelébb, közelébb jött hozzá, egyszer úgy annyira, hogy a leány hozzá kezde nyúlni, s azonnal a galamb szépen meglapult és megállt neki. Nagy örömmel megfogta, szalad nagy frissességgel királyi atyjához, mondja neki: felséges atyám, itt a szép madár, nekem megállt. Mindjárt a király csináltatott neki aranyból kalitkát és a maga házába bevittette, ott felakasztatá, mindenféle étkeket, cukrot s más egyébféle édességeket és süteményeket hoztak neki, de a galamb a király házában sem nem evett, sem nem ivott, csak a nagy busulásnak adta magát és szomorkodott.

Egyszer éjtszakára fordul az idő, vacsora után lefeküsznek, a kisebbik leánya azt álmodja éjtszakai álmában, hogy ha a királyi atyja az ő szobájába vitetné a madarat, többé nem búsúlna, sem nem szomorkodnék, hanem mindég víg kedvvel ennék és innék. Fölérezvén a princeszné éjjeli álmában, elmegy reggel tíz órakor királyi atyjához, elbeszéli az álmait, hogy a madarat ha az ő szobájába vinnék, igen jó kedve lenne, ennék és innék s nem lenne oly szomorú. A király meghallgatta leánya kérését, elvitette mindjárt szobájába, s a galambnak jó kedve volt, evett és ivott, s a maga módja szerint énekel. Elmegy a leány az atyjához: királyi atyám, ha tetszik, jöjjön most, nézze meg a madarat, micsoda jó kedve van, mindig énekel. Elmegy a király, megnézi, látja, hogy mily jó kedve van a madárnak, s ő is igen örült neki.

-99-

Egyszer estvére fordul az idő, a királyné avizáltatja, hogy minden gyermeke készen legyen tíz órára őhozzá vacsorára. Ki is mentek mindnyájan, tizenegy óráig tartott a vacsora, azután mindenik elment a maga szobájába. A kisebbik leány mikor ment volna haza, és a szobája ajtaját benyitá, meglátja a galamb, mindjárt nagyon örült és énekel; ő is igen örült, hogy a galamb úgy szereti, megsimogatá s enni adott neki, azután lefeküdt az ágyba. Egyszer mintegy tizenkét óra

-100-

tájban megrázkódik a galamb a kalitkában, megnyílik a kalitka előtte, és oly princceé vált, hogy szebbet lehetetlen volt akkori időben látni; elmegy a pincészné ágyához, fölserkenti a legjobb álmából. Nézi a princeszné, micsoda nagy világosság volna az ő szobájában, hát Többsincsnek ruhájától és szépségétől volt oly világos. Kérdi a princeszné: ugyan ki vagy te? – Felel vissza: Salamon király egyetlen fia Többsincs vagyok. Hallám atyád híret, hogy atyámra egész erővel akar jönni s ki akarja a világból végezni; hát én azért jöttem udvarához, megtudjam, mi végre s mi oknál fogva cselekedne ezt. – Feleli a princeszné: de ugyan te volnál-e az szivem? ha tudnám hogy te vagy, holtig neked ajánlanám magamat. – Monda Többsincs: igenis én vagyok. – No ha te vagy, hát én királyi atyámnak palotáját el kívánom hagyni, elmegyek veled atyád országába. – Felel a királyfi: azért is jöttem, ha egyebet nem, de tégedet elviszlek királyi atyádtól; s azért csak készülj és jőj velem. – Mond neki a princeszné: megállj, szivemnek szép szerelme, egy kevés ideig, mert ez oly hirtelenséggel végbe nem mehet; elsőben egy levelet is kell királyi atyámnak írnom, hogy merre mentem, s hová lettem. Bemegyek tehát királyi atyám szobájába, kihozom az írószerszámokat, s megirom, kivel mentem el, s mely országban lesz megmaradásom. – Azt feleli a királyfi Többsincs: nem szükséges írószerszámokért bemenned, van nekem egy szál tollam, a kit nem kell soká tintába mártani, mégis lehet eleget írni vele. – No ha van, szivem, tehát add ide, írjunk egy kis levelet vele. Mindjárt oda adja neki s ő megírja a levelet. – No, szivem, kész a levél, írd hát alá magadat, ki vagy te. Azonnal aláírta magát Többsincs, s kijelenté ki legyen ő. A levél hogy elkészült, elvitte a leány, az atyjának szobaaajtájába letette, s azonnal visszament a királyfihoz: no, szivem, készen vagyunk, most menjünk a merre akarsz. De h o g y megyünk ki e palotából? mert minden kapun strázsa áll, ki nem lehet tőlök menni. – Ne gondolkozzál te, szivem, semmiről, majd elmegyünk mi, a mint meg sem gondolod. – Kimennek az ajtó eleibe, megszorítja a tollnak a végét, mondja a princeszének: tartsd alá a te tenyeredet, csöppentek belé három csöp zsírt, azonnal dörgöld el rajta. És mikor mondá: hip-hop, ott legyünk a hol akarunk! azonnal ott lettek ama nagy hegy oldalába, hol Habakuk a szolgája volt: és ott mindjárt lóra ülnek s mennek haza felé.

-101-

-102-

Egyszer, megviradván, megleli a király a levelet, elolvassa, hát nincs a kisebbik leánya: haragjában mindjárt utána akar menni, hogy visszahozza. Meglátja az idősb fia, hogy ő akar menni érette, így szól: felséges atyám, nagy szűgyen volna az nekünk, ha királyi atyám menne utána; majd elhozom én s hacsak a föld színén van, vissza is hozom. Azzal útnak is ereszti, nagy sietségében utol is érte a szökevényeket; mikor megközelítette volna: megállj, Salamon király fia, kiálta, add vissza hűgomat, ha nem, vége az életednek! – Azt feleli Többsincs: jer csak közelebb, majd meglássuk, ki lesz a vitéz. – Ezzel összemennek, kezdenek harcolni, de Többsincs a maga kardjával levágja a királyfi fél karját. Azzal ez mindjárt visszafelé megy s nagy szomorúan mondja az atyjának: királyi atyám, nincs semmi mód, hogy visszahozhatnánk, oly erővel bir Salamon király fia. Ekkor elkérezkedett a másik fia is Absolonnak, de ez is szerencsétlenül járt, mert vállban nagyon megsebesítettett, s ő sem vihete semmi jó újságot királyi atyjának, csupán azt, hogy Salamon király fiát lehetetlen meggyőzni. Elkérezkedett a harmadik is, ez pedig legszerencsétlenebbül járt, mert életével fizette meg a viaskodást. Itten Absolon király igen megszorodott, hogy két fia megsebesítettett, egy pedig megholt, és e fia halála után oly levelet kapott, melyből megérté, hogy soha Salamon királyra fegyvert ne fogjon, mert valósággal úgy fog járnai mint a harmadik fia. Ezen a király még jobban megszorodván, nem sokára meghalt többi fiával együtt; Többsincs pedig megmaradt királynak, s a leghíresebb vitéznek, kit még most is Többsincsnek hírnak. És így kedves princesznéjével az atyai országba megérkezvén, örömmel fogadtatott, s megesküdvén, szép magzatokat neveltek. Az Absolon országát pedig elfoglalta, leányait nagy pompával elhozatta és más hercegekhez házasítá, és országglott a népnek legnagyobb meglegedésével és mindenek örömeivel.

-103-

VI. A SZÖKÖTT KATONA.

-104-

Egykor volt egy katona, ez pedig szolgált sok ideig; tehát most már raportozott, hogy adnának neki obsitot; de nem hogy obsitot kapott volna, hanem kapott a sok raportírozásért jó ötveneket. Már most gondolkozik, mitevő legyen? tehát azt tette föl magában, hogy elszökik. Megy már, mint szegény katonaszökevény, s egy erdőbe ér. Az úristen pedig parancsolá Péternek, menne eleibe azon katonának, van neki három krajcára, ugyan fog-e adni. Itten eleibe kerül Péter s mondja: édes úr, a mivel megáldá az isten, segítsen. – Szegény legény vagyok, mond a katona, se egen se földön nincs több három krajcáromnál, ezt is oda adom. Ezzel elment Péter, kérdi az úristen: no hát adott-e valamit? Ide adta mind a három krajcárját a mennyi volt. – No, Péter, most kerülj megint eleibe, s kérdezd, ugyan mit kívánna az istentől. Mond a katona: Szegény koldus én, nem egyebet, mint egy szép fejr kenyeret, a ki mindig fris volna és soha el nem fogyna, és kulacsot, tele jó veres borral, hogy akár mennyit innám, még se fogyna ki belőle soha, hanem mindig tele volna, és egy sonkát, mely hasonlókép ne fogyna. Ezzel elment Péter, kérdi az úristen: no, Péter, kérte-e a katona a lelki üdvösségét? – Dehogy kérte, dehogy kérte; nem kért egyebet mint egy fris szép fejr kenyeret, mely soha el ne fogyjon, hasonlókép egy oly sonkát s olyan kulacsot tele veres borral, mely mindig tele lenne, ha akármennyit innék is belőle.

-105-

Megy a katona az erdőben, hát lát maga előtt egy szép fejr kenyeret, néz kétfelé, nem látja-e valaki, azzal csapja a hóna alá, és megy tovább; itten megint talál egy zsíros tarisznyát, s abban egy sonkát, ezt is a köpenyeg alá kanyarítja; ismét megy tovább, talál egy kulacsot tele borral; hasonlóképen ezt is vitte magával. – Ismét mondja az úristen: menj még Péter, azon katona eleibe, s kérdezd: ugyan mit kívánna még az istentől; talán majd fogja kérni a lelki üdvösségét.

Elment Péter; látja a katona, hogy jó utána valaki és kiabál, hogy várná meg; feleli a katona: nem várlak, mert én nem láttam sem kenyeredet, sem kulacsodat, sem sonkádát. Semmi módon nem akarta várni, eleget monda Péter, hogy ő nem keres sem kenyeret, sem sonkát, sem kulacsot tele borral; de mégis beírte. Mikor utolérte, monda Péter: ugyan, katona uram, mit kívánna az istentől? Nem egyebet biz én, hanem egy olyan pipát, melyből a dohány soha ki ne fogyna és mindig égne, és egy oly zsákot, hogy ha mondanám valakinek: búj belé, tehát mindjárt belé kellene bújni, s egy olyan furkót, hogy ha mondanám: üsd furkó! tehát ütné mindaddig, míg nekem tetszenék. - Visszatért Péter, kérdezi az isten: no hát, kérte-e a lelki üdvösségét? - Legkisebbet sem hozott elé a felől, hanem akarna egy pipát, mely mindig égne, s egy oly zsákot hogy ha valakinek mondaná: búj belé! tehát akárki lenne, belé kellene bújnia, s egy oly furkót, hogy ha mondaná: üsd furkó! ütné míg az ő kedve tartaná.

-106-

Megy a katona az útján, megtalálja a pipát, s már akkor is égett, és egy zsákot furkóval. Megy mendegél, mint szökött katona, elér egy várost s belément; ottan hozat magának egy itce bort, megiszsa, s látja, hogy napvilágnál már nem messzire mehet, mivel már estve felé van az idő: mondja tehát a korcsmárosnak, adna szállást éjszakára; de a korcsmáros megmondá rövideden, hogy neki helye nincs, hanem ha tetszik menjen a palotába, hol, míg élt, a király lakott, mert mióta megholt, senki sem lakhatja a palotát. Feleli a katona: magam is az ilyféle helyet szeretem. Mindjárt bejelenti a város kapitányának a korcsmáros, hogy nála volna egy ember, ki a palotába akarna szállásolni; azonnal parancsolák, hogy enni s inni valót készítsenek be neki. Még napvilágnál behordtak enni s inni valót eleget azon szobába, hol ebédelni szokott a király, életében. A katona elment tehát a palotába, evett és ivott a mennyi szemének szájának tetszett, s mivelhog estve volt, gyertyát gyújtott. Eljött már tizenegy óra, hallja a nagy lármát a konyhában, látja, hogy bejön egy inas, és látja hogy ott volna a katona. Takarodjál innen, kiált hetykén reá, és pedig minél hamarabb, mert különben életeddel lakolsz. - Búj a zsákba! Itten mindjárt bebújt az inas, s a katona monda: üsd, furkó! s a furkó ugyancsak páholja ám. Mikor gondolta hogy eléggé megverte, mond: elég! de a zsákból azért ki nem bocsátá. A szakács már nem tudta, hová lett az inas, tehát meg akarta látni, hol maradt oly sokáig. Bemegy a szobába, hát látja, hogy a katona csak maga ivogat, mondja neki: takarodjál innen, mert mindjárt szétszaggatlak. - Búj a zsákba, kiált a katona, s ugyan kezdé döngetni a szakácsot is a furkóval, az inas pedig behúzta magát a zsáknak a csúcsába.

-107-

-108-

Egyszer itt jó a király a sok ördögökkel, s mindjárt parancsolja, hogy kotródjék minél hamarabb. Látják, hogy meg sem moccan, mondja hát egy a többi közül: mit könyörgünk neki? szaggassuk széjjel. - Be a zsákba mind! üsd, furkó! kiált a katona, s a furkó úgy elzsákolja őket, hogy utoljára maga Plútó is könyörgött, hogy kérjen tőle amit akar. - No, ilyen teremtette, ha megadod a mit kérek, úgy kieresztelek. - Kiereszti: no mást nem kérek, hanem egy pár lelket; veletek megyek egyenesen pokolba s magammal hozom el.

Megy velek együtt a pokol felé, elérik, bemennek, hát látja, micsoda rossz trakta volna ottan, egy nagy kádban látja hogy olajban mint főzik ott a lelkeket; belévágja a zsákját, s kilencvenkilenc lélek kapaszkodott reá. Megy már velek kifelé; mihelyt három mérföldnyire hagyá a poklot, mindjárt bárányokká váltak a lelkek. Itten juhász lett a szökött katonából.

Őrzi már a lelkeit, kik juhokká váltak; egykor monda az úristen Péternek: menj el a katonához, s kérd tőle azt a kilencvenkilenc lelket, melyet juhokul őriz, de magát meg ne vedd. - Elmegy Péter, előtalálja a katonát, s mézárosnak adta ki magát s kérdezi tőle: eladó-e a juhok, juhász. - Eladók. - Hogyan adod? - Magammal együtt három pénzért. - Nekem kendre, juhász, nincs szükségem, hanem csak a juhokra, mert juhászom van. - Feleli a katonából lett juhász: másképp nem adom a Elment tehát Péter az úristenhez, megbeszélte: nem adja másképp, hacsak őt is meg nem veszem. - Menj vissza és mondd neki, hogy hagyja odáig hajtani a juhokat, hová te akarod. Visszament tehát Péter és monda: no, juhász, én megveszem veled együtt, hanem hagyj odáig hajtani, hová nekem kell. Rá áll a juhász; elérik tehát a mennyország kapuját, beolvassa a juhokat Péter; mikor már négy vagy öt lélek lett volna hátra még, monda Péter, csak hogy a katona kirekedhessen: nézd, még egy amott a bokrok közt maradt. Hátra néz a juhász, mire visszatekint, hát már csak az utolsó volt kívül, annak hirtelen megkapja a gypját s az berántá a kapun. Itten Péter eléggé akarta valami módon kitudni a mennyországból, de gorombáskodni még sem mert vele, félvén, hogy a zsákba bújtatja; végre, nem tudván mit csináljon vele, megy az úristenhez s megjelenti, hogy a katona bejött a mennyországba; már most mit tevők leszünk, vele? Feleli az úristen: porrá változtatom testét, s eresztek egy nagy szelet reá, hogy innen kihordja. Porrá változtatá tehát a katona testét s egy nagy szél által mind elhordatá. Már most, hogy valami hasznát vegyék, silbakra állíták, hogy vigyázzon és senkit Péter híre nélkül be ne ereszsen. Ó tehát már a mennyország kapujánál volt mint ő; mikor jöttek a kapura, kérdé: ki vagy? - Feleli: lélek. - Kérde: mi voltál? voltál-e katona? Ha azt felelte: nem voltam: várokozzál úgy mond, mindjárt hívom Pétert; ha pedig monda, hogy katona volt, úgy magától beereszté. Észrevette Péter, hogy felesen jöttek be katonák a mennyországba, megfosztá tisztségétől, s a katona lelke állomás nélkül maradt, mert látták, hogy semmire sem lehet vele menni.

-109-

-110-

A királyi palotában nem volt többé semmi lárma, lakhattak csendességben. Eleget várták a katonát a városbeliek, de semmi hírt nem hallottak felőle. Mivel azután nem látták többé, sem őt, sem pedig a királyt, a ki ezelőtt két évvel megholt, hogy kisértene; tehát mindenki azt gondolá, hogy arra várokoztak az ördögök, hogy ezt a katonát kaparíthassák körmük közé.

-111-

VII. A TESTVÉRI ÁTOK.

Egy rongyos faluban volt egy szegény ember és felesége; és már eltöltöttek sok esztendő és semmi magzatok nem volt; az öregség is elérte már, kérték tehát az istent, adna nekik valami magzatot, a ki gyámolójuk lenne vénségökben. Meghallgatta az isten könyörgésüket, s az asszony teherbe esik; eljön az idő, és meggyermekezik, s a világra hoz két magzatot, egy férfi gyermeket s egy leányt. Mind a kettőnek aranyhaja volt, s olyan szép vala, hogy azon szépségnek az egész világon még párja nem volt. Itt mit tevő legyen az öreg atyja a két gyermeknek? mivelhogy szegény volt; gondolkozott, kit hina el keresztkomájának; sokakat eljárt, de senki sem akart neki elmenni, hanem inkább csufolták, hogy az a gyalázatos vén asszony még öregségére teherbe esett. Ezt igen nagy fájdalommal hallá az öreg ember, és szomorúságában már nem tudta hová fordúljon; íme útjába akad egy gazdag kereskedő, ki látván e szegény embert oly búsnak, kérdezi tőle: mit szomorkodik öreg apám? ez pedig felele: hogy ne szomorkodnám, mivel feleségem két magzatot szült a világra és nincs senki, a ki akarná őket a megkeresztelőre is vinni. A kereskedő felele erre: tudod-e öreg, én szivemből el fogok menni feleségemmel együtt keresztkómádnak, mert gyermekem nekem semmi sincs; de hol lakol? – Én, felele a szegény ember, a falu végén lakom, egy rongyos házban; meg fogja ismerni édes jóakaró uram, egy eperfa van a ház előtt, és a kamra oldala ki van dőlve, a ház oldala pedig úgy van megtámogatva, s egy tarka kutyám van, melyet Cerberusnak hínak, az mindig az eperfa alatt fekszik; így tehát könnyen meg fogja lakásomat találni. – Elment ezután az öreg ember sietve, és mondá az ő feleségének, hogy már akadott komára. A kereskedő más nap reggel meg is jelent feleségestől; látván a két kisdedit, elcsodálkozott, hogy micsoda ritka szépség legyen ez a világon, és bárcsak neki lenne egy magzata, és meg lenne elégedve. Elvitték tehát keresztelni a gyermekeket, a fiút nevezték Rudolfnak, a leányt pedig Juliskának. Nevekedtek naponként szegény atyjok munkás keresménye által, s már tíz esztendősek valának. A kereskedőnek semmi gyermeke mivelhogy nem volt s nem is lett, tehát ő azt a két gyermeket örökből felfogta, s mivelhogy igen nagy gazdagsága volt, tehát már többé nem akart vele bajlódni, egyiknek adta egyik boltját, a másiknak a másikat, s oly föltétellel, hogy a mit nyernek, azt a magok hasznára fordíthassák, csak a tőkepénz meg ne csorbuljon. A két növendék örült az ily szerencsének; folytatták tehát a kereskedést, s kevés idő alatt már 600 forint profitot csináltak. Egyszer lön oly szomorú idő, hogy sem vásárlók, sem pedig más munka elő nem adhatta magát, tehát hogy vígabban múlték az óra, mond a fiú a húgának: menj és hozz egy tucet kártyát, hogy mulathassuk s gyakoroljuk magunkat a játékban; jó mindent tudni. A leány nem akará megszegni kívánságát, tüstént elment s nem sokára visszatért a kártyával. Már a kártya itt van, mond Rudolf, hogy akármelyikünk nyeri el a pénzt, ismét visszaadja. Mondja a leánya: nem bánom, reáállok. Kezdenek tehát a kártyához, s kevés idő alatt elveszti a maga részét Rudolf; erre tehát monda húgának: már én, kedves húgom, nem játszhatom, mert elvesztettem mind, hanem add vissza. Tehát a húga, a föltételt szentül megtartván, visszaadta; újat kezdenek játszani, és a leány elveszti mind, s elnyeri a bátyja. Itten mondja a húga a bátyjának, hogy mind elvesztette, adja vissza, mert már nincs mire játszani; felele Rudolf: talán elment az eszem, hogy visszaadjam, és hogy hiába töltem az időt; biz én nem adom. Erre megszorodott a kis leány s mondja bátyjának, hogy oly föltétellel kezdették el a játékot, hogy akármelyik nyeri a pénzt, azt visszaadni tartozik; de Rudolf erre semmit sem hajtott, hanem elég az, hogy ő elnyerte. Itten a húga a tőkepénzből vesz három forintot, s megint a játékba fognak, Rudolf lesz szerencsétlen s a leánya szerencsés, mert mind a maga pénzét, mind pedig a bátyját elnyerte. Itten Rudolf mondá, adná vissza a tőle elnyert pénzt; felelé a húga: te sem adtad vissza, én sem fogom. Erre megharagudt Rudolf, és mondá, hogy el fogja őt átkozni, hogy sem föld, sem ég be nem veszi. Mivelhogy ezen ijesztő szavakkal, látta Rudolf hogy semmire sem mehet, tehát átkozni kezdte valóban; s egyszerre a föld megnyilván, húgát elnyelé, s lement egészen a halak királyáig, a ki is neki pártját fogta.

Ezalatt gondviselő atyjok, ki látogatásokra ment volt a boltba, kérde: hol Juliska? Mondá a bátyja, hogy a piacra ment volna. Ennek akkor ugyan hitelt adott az öreg kereskedő, de mivel éjtszakára sem jött haza, tehát gyanúság esett a fiúra, hogy hová lett a húga. Mi volt tehát Rudolfnak a sok faggatás után mit tenni, megvallá, hogy ő játszott volna a húgával pénzre oly föltétellel, hogy a ki elnyeri, tartozik ismét visszaadni; ő elnyerte először az én pénzemet s megint visszaadta, újra kezdettük a játékot, s én nyertem el az ő pénzét mind, és többé vissza nem adtam, hanem meg akartam tartani; húgom tehát a tőkepénzből vett három forintot, s azzal mind a pénzt, a mit tőle nyertem, mind pedig azt, mit eddig a boltban szerzettem a portékából, a kártyán tőlem elnyerte; én hát visszakértem, de ő nem akarta adni, mivelhogy én sem adtam neki vissza, tehát eltette pénzemet s én elátkoztam, hogy sem ég, sem föld be ne vegye; erre megnyilott a föld, s nem tudom hová lett. Felele az öreg boltos: no te átkozott, hogyan tehetted ezt a testvérhúgoddal? mivel te elátkoztad őt, én is elátkozlak, hogy sem ég, sem föld be ne vegyen, és addig mindig jój menj, míg húgodat vissza nem hozod.

Ekkor megnyilott a föld, és Rudolf elsülyedt, s lement egészen alsó Indiába. Mén, mén, mendegél, sehol semmit nem talál, csak a nagy pusztaságot; elfáradott már, s nem tudta hová vegye útját; íme lát egyszer egy szép palotát előtte, megkettőzteti lépéseit, s elérkezett a palotához. Kapui be voltak zárva, tehát sehol be nem mehetett, hanem csak a kapunak a rostélyán kukucska be; ott ben az udvarban lát járkálni egy öreg embert, s később az öreg ember is meglátta őt; csudálta az öreg az ő szépségét, s kérdezé, hol vette itt magát és mit keresne? Mondá ő: öreg apám, én szolgálatot keresek. – Te szép gyermek, én az udvarnál semmi szolgálatot nem tudok, hanem hogyha maga a király, ki e palotában lakik, ad neked valami szolgálatot, én örülni fogok rajta s megjelentem mindjárt a királynak. Fölmegy az öreg ember a királyhoz, s mondá neki: felséges király, itt van kívül a palotán egy aranyhajú szép gyermek a más

világról, a ki szolgálatot jött keresni; én itt az udvarban semmi helyet nem tudok, a mely üresen volna, hacsak felséged nem rendel számára valami szolgálatot Erre mondá a király: küldd fel, öreg, azt az aranyhajú fiút hozzám. – Mikor fölment hozzá, kérdezte tőle, hogy bánt-e lóval valaha vagy sem? – Hogy ne bántam volna, mivel a mellett nevelkedtem. Mindjárt felöltöztették fulajtár ruhába.

Itt néhány esztendeig fulajtárkodik, annyira, hogy már igen nagyon megnőtt a gyermek, s lóra nehéz volt; azon idő alatt szerencséjére volt egy igáskocsis két lóval, ki a szakácsasszonyoknak a konyhára vizet, fát mit hordott; az öreg kocsis meghalt, itten a két ló úgy leesett lábáról, hogy az istállóból ki sem bírt menni. Itt a király felhivatja a fiút: hallod-e fiú, már fulajtárnak nagy vagy, már fulejtárnak nagy vagy, már most léssz igáskocsis avval a két lóval; hízlald annyira, hogy szolgálhass a mit parancsolnak a szakácsasszonyok; így majd ha jól viseled magadat, többet adok a kezed alá. – Itten a fiú minél hamarabb felhízlalta a lovakat, annyira, hogy az udvarba kihordozá inni a kútra; a király meglátta, hogy a lovak veszik magokat, mindjárt felhívatta a gyermeket: hallod-e fiú, éjtszakára kivihetnéd e lovakat a Verestenger partjára, talán még hamarébb javulnának attól a zöld mezőtől. – Itt a fiú estve öszveköte a két lovat s kivezette a tenger partjára; ott legelteté kötőfékszáron egész tíz óráig, akkor tekint a tengerre, látja hogy kétfelé nyílik a közepe s jön a Világ szép asszonya. Bújna a fiú, de nem tud hová; mindjárt reákiált a Világ szép asszonya: hallod-e, ne is búj már, jere hozzám, igyál, egyél s beszéljess velem. Úgy lett. Akkor lefeküdtek s elaludtak. Itten a Világ szép asszonya még hamarébb felérett reggel mint a fiú, s megrúgta a talpát: hallod-e, kelj föl s hozd el a két lovacat. Oda viszi; itt a Világ szép asszonya keszkenőjével megtörölgette a lovakat, s oly két réz szőrű paripa lett belőlök, hogy gyönyörű volt reá nézni is. Akkor a Világ szép asszonya csak elfordult tőle, öszvecsapott a tenger vele és oda van. Itt a fiú a két lovat öszveköte s felült a tetejébe, megy haza felé; itt a többi kocsis meglátta, mindjárt felmentek a királyhoz s panaszt tettek: felséges király, nem jó gyermeket fogadtunk. Mondja a király: miért? – Azért, felséges király, hogy oly két rézszőrű paripát lopott az éjjel, hogy ha annak gazdája találkozik, még felségednek udvarán legnagyobb gyalázat eshetik miatta. – Lehetetlen. – Nincs különben.

Itt a fiú beköti a két lovat az istállóba; a király mindjárt felhivatja: hallod-e fiú, hol vetted ezt a két lovacat? hogy merted ezt a lopott jószágot hozni az én udvaromba, holott ha annak gazdája találkozik, még micsoda szégyent vallhatok miatta. – Felséges király, a lótól ne féljen, mert nem loptam; hanem én a lónak a szénát vágva, s az abrakot rostálva szoktam adni, a vizet pedig fonttal mérni, az abraknak az árát nem szoktam a zsebembe rakni mint a többi kocsisok; ha nem hiszi a felséges király, jőjön le, nézze meg a lovakat, rajta a maga bélyege, – Akkor a király lemegy, látja, igaz hogy az ő bélyege rajta van, itt a fiút megajándékozza egy tucet arannyal. Megörült a fiú, hogy már van elég pénze; az nap hon maradt lovaival; második estve is következik, megint kivitte a két lovacat arra a helyre, hová az első estve, megint ott legelteti kötőfékszáron egész tizenegy óráig; akkor tekint a Verestengerre, látja, hogy kétfelé nyílik a közepe, jön a Világ szép asszonya, bújnék a fiú, de nem tud hová. Hallod-e, ne is búj már, csak jere hozzám, jobb lesz, igyál, egyél, beszéljess velem. Akkor a fiú oda ment és mulattak ketten. Aztán lefeküdtek. Itt a fiú felérett, megtapogatta; akkor a Világ szép asszonya úgy pofon capta, mindjárt szikrázott a szeme a fiúnak: hallod-e, ne bánts, még idő van erre, utóvégre is a tiéd lesz ez. Akkor a fiú megszégyenlé magát, itt újra elaludt. Reggel még hamarébb fölkel a Világ szép asszonya, mint a fiú, megint megrugja a talpát: hallod-e, kelj föl, hozd el a két lovacat. Akkor a fiú oda viszi, s a Világ szép asszonya a keszkenőjével megtörölgeti a két lovacat, olyan két ezüstszőrű paripa lett belőle, szintúgy tündöklött. Akkor a Világ szép asszonya csak elfordult tőle, öszvecsapódott a Verestenger, s oda van a Világ szép asszonya, s a fiú csak maga maradt. Öszveköte a két ezüstszőrű paripát, felült a tetejébe, viszi haza felé. Meglátta a többi kocsis, mindjárt felmentek a királyhoz: felséges király, nem jó gyermeket fogadtunk. Kérdi a király: miért? – Azért mert oly két ezüstszőrű paripát lopott, hogy ha annak gazdája találkozik, még felségednek az élete is elvesz miatta. – Lehetetlen? – Nincs különben. Itten a fiú az istállóba beköte a lovacat; a király mindjárt felhivatja: hallod-e, fiú, hol vetted azt a lovacat? hogy mered az udvaromra hozni azt a lopott jószágot, holott ha gazdája találkozik, még az életem is elvesz miatta? – Felséges király, a lótól ne féljen, mert nem loptam, hanem a szénát vágva, az abrakot rostálva szoktam adni; a vizet pedig fonttal mérni, az abraknak az árát nem szoktam a zsebembe rakni, mint a többi kocsis; ha nem hiszi felséged, jőjön le, rajta a maga bélyege. Akkor a király lement, hát látta hogy rajta az ő bélyege, akkor a fiút megint megajándékozta egy tucet arannyal; itt a fiú megint megörült, hogy pénze elég van.

Akkor a fiú otthon van harmadik nap is, harmadik estve is következik, megint kiviszi arra a helyre a tenger partjára azt a két lovacat, megint ott legelteti tizenkét óráig kötőfékszáron, akkor tekint megint a Verestenger közepére, látja hogy kétfelé nyílik, jön a Világ szép asszonya, megint reákiált: hallod-e, fiú, ne is búj, csak jere hozzám, jobb lesz igyál, egyél és beszéljess velem. Akkor a fiú hozzá megy, isznak, esznek és mulatnak. Hallod-e fiú, ha azt akarod, hogy tiéd legyek, te az enyém, semmiféle embernek ne dicsekedjél velem soha, hogy nekem ilyen meg ilyen szeretóm van, mert ha rólam csak legkisebbet szólsz is valakinek, sohasem leszek a tiéd Akkor lefeküdtek és elaludtak. Reggel még hamarébb felkölt a Világ szép asszonya mintsem a fiú; megrúgja a talpát a fiúnak: kelj fel, eredj, hozd el a két lovacat. Oda viszi a lovacat, megtörölgeti a keszkenőjével a Világ szép asszonya, olyan két aranszőrű paripa lett belőle, hogy fényessége mindjárt elvette a fiú szeme fényét. Akkor csak elfordult tőle a Világ szép asszonya, öszvecsapódott vele a Verestenger, s oda van. A fiú meg öszveköttöte a két aranszőrű paripát, felült a tetejébe s megyen haza felé. Még közel sincs a városhoz, mikor a ló fényessége az egész városnak elvette szemefényét. Itt a többi kocsis akkor is meglátta, mindjárt fölmennek a királyhoz: felséges király, nem jó gyermeket fogadtunk. A király kérdi: miért? – Azért, felséges király, hogy oly két aranszőrű paripát lopott az éjjel valahol, hogy még felségednek, ha annak

gazdája találkoznék, az élete is elvesz miatta. - Lehetetlen? - Nincs különben. - A fiú bevitte az istállóba a lovat; akkor a király csak arra hagyta hogy gondolta magában: annak a fiúnak bizonyosan valami mesterségének kell lenni. Már most nem hozatta fel maga elébe, hanem csak abba hagyta, hogy talán még hamarébb kitanúlja így a mesterségét, hanem vallasza.

Itt a királynak volt egy öreg parádés kocsisa, a ki szolgálta már ötven esztendeig annakelőtte; felhivatja mind azt, mind a fiút maga eleibe. Hallod-e, már te eleget szolgáltál, azért se reám, se a gyermekre ne neheztelj; mert ez napságtól fogva ez lesz az én parádés, kocsisom, te pedig fogsz lenni azzal a két lóval ígás kocsis, és szolgálsz a szakácsasszonyok körül a mi szükséges. Itt a fiú lett mindjárt a királynak parádés kocsisa, úgy megszerette a király. Az öreg kocsis igen nagyon megharagudott a fiúra: kutya ilyen adta fatyja, most jött ide, s már kitúr a helyemből. Itt a fiúnak oly jó dolga volt, hogy csak mikor a király parádéra ment, csak akkor ült a ló farához. Hanem a többi kocsisokkal ebédelt s vacsorált mindig; de mivelhogy haragudott reá az a vén kocsis hogy a helyéből kitúrta, egyszer azt találta mondani a többi kocsisoknak: majd meglássátok, hogy még e fiú király lesz s itt elveszi a princesznét. A fiú meghallotta ezt, s így felel neki: de ördög vigye princesznéteket, nem kell nekem, mert az én szeretőmnek az alfele partja is szebb mint a tiéteknek az orcája. Itt az a haragos kocsis mindjárt felment a királyhoz: felséges király, így van a dolog: azt találták mondani a többi kocsisok egymás közt, hogy majd meglássátok, még az a fiú király lesz itt, s elveszi a princesznét: a fiú azt felelte: de ördög vigye a princesznéteket, nem kell nekem, mert az én szeretőmnek az alfele partja is szebb mint a tiéteknek az orcája. - Azon a király igen nagyon megharagudt, mindjárt felhivatta a fiút maga eleibe. Hallod-e fiú, mit mondtál az estve a többi kocsisoknak? - Mit? felséges király, hiszen én nem is beszéltem velek. - Már ne is tagadd, csak mondd meg, jobb lesz. Mit volt mit tennie, muszáj volt megvallani. Itt a király a fiút mindjárt a siralomházba tetette, hogy holnap nyolc órákor felakasztatja; akkor az éjjel meg is csinálták neki az akasztófát. Mikor már reggel az idő következett, a fiú kívánczozott a király eleibe, adjon neki még annyi gráciát, hogy csak egyszer beszélhessen vele. Erre a király mindjárt felhivatá maga eleibe: gráciát, fiam, mit akarsz? - Már látom, felséges király, meg kell halnom, csak annyi gráciát adj nekem, hogy legalább oda csináltass akasztófát, hová azon két lóval jártam, a tenger partjára. Itt a király még is adott annyi gráciát neki, hogy arra a helyre csináltatott neki akasztófát, hová azon két lóval járt. Mikor a nyolc óra már elmúlt, kísérték kifelé a fiút, két hóhér karonfogva vezeti; akkor a fiú azt mondja a két hóhérnak: ha engem úgy fel tudtok kötni, hogy se le ne essem, se meg ne füljak, hogy mikor ott hagytok, leszabadulhassak, hát megajándékozlak kettőtöket egy véka arannyal. Ennek a két hóhér igen nagyon megörült, s mikor oda értek, úgy kötték fel, hogy sem le nem esett, sem meg nem fült, hogy mikor ott hagyták, hogy már vége van, leszabadult szépen a fiú a fáról. Ott sír a fa alatt, földbe is bújna csak lehetne, s tekint megint a Verestengernek közepére, látja hogy kétfelé nyílik megint, jön a Világ szép asszonya. Megint reá kiált: hallod-e, fiú, ne is búj már, csak jere ide jobb lesz, lám megmondám hogy így jársz, hogy ne dicsekedjél velem semmiféle embernek, mert mind én, mind te elkárhozunk, hanem azt te meg nem állhattad; most kicsinybe múlt hogy megmaradt az életed; én eddig mindig szabadon jártam a merre akartam, hanem most haza kell mennem a magam városába; az mind addig lesz fekete gyászszal behúzva, valamig veled nem beszélek ott; az pedig, tudod, soha sem lesz, mert jóllehet oda kerülsz még valaha, de mégsem ismerjük meg egymást sohasem, ha egy tálból eszel, egy pohárból iszol is velem. Akkor csak elfordult tőle a Világ szép asszonya, és összezacapódott vele a Verestenger, és oda van.

Azonban a fiú bújdosásnak adta magát; megy mendegél, annyira, hogy egyszer az úton annyi hangyát talál, hogy még csak meg sem tudott közöttök mozdulni. Csak megáll közte: uram én istenem, mit csináljak velek? egyet sem akarok belőlök agyonütni, sem agyon tapadni. Akkor a hangyák királya csak megszólal hozzá: hallod-e, fiú, látom hogy jó szívvvel vagy hozzám és népemhez, látom hogy sem agyonütni, sem agyon taposni nem akarsz közülök egyet is, ne is bánts, mert még jótét helyébe jót várhatsz; ha valaha megszorúlsz, csak azt mondd: hangyák királya, add nekem az erődet, én is oda adom az enyémet neked, oly hangya léssz mint most én vagyok, akárhová elbújhatsz; és ha ember akarsz lenni, csak azt mondd: hangyák királya add vissza az erőmet, én is visszaadom a tiédet, s oly ember léssz mint valál. Itt a fiú igen nagyon megörült, hogy ily jó mesterséget kapott, avval útnak indult, s ott hagyá a hangyákat, hogy már ő azzal a mesterséggel akár merre elmehet. Annyira megy, mendegél, hogy egyszer megint talál annyi sast, hogy meg sem tud mozdulni közte, csak megáll közötté. Ugyan mit csináljak én ezekkel? sem agyonütni, sem agyon tapadni nem akarok ebből egyet is. Itt a sasok királya egyszer csak megszólal hozzá: hallod-e fiú, látom hogy jó szívvvel vagy népemhez és magamhoz, sem egyet agyon nem akarsz tapadni, sem agyon ütni, ne is bánts, mert még jótét helyébe jót várj; ha valaha megszorúlsz, csak azt mondd: sasok királya, add ide az erődet, én is oda adom az enyémet, s olyan sas léssz mint én vagyok, akár mindig szállva járhat; a hol ember akarsz lenni, oly ember léssz mint valál. Itten a fiú annak igen nagyon megörült, hogy már jó két mesterséget kapott, már nem fél, akár merre megyen a világba. Azzal ott hagyá azokat is, megy mendegél útjában annyira, hogy talál egy csárdát, a kiben lakott egy öreg ember maga, tán már ért kétszáz esztendőt; s beköszönt hozzá: jó estvét, öreg atyám uram. - Jól jártál, fiú, hogy atyádnak szólítottál, mert ha ezer lelked lett volna is, itt kellett volna elveszned; hanem mondd meg, micsoda járatban vagy? - Én bizony abban vagyok, keresem a halak királyát; hogy ha valaha hírét hallotta volna, valami újságot mondani felőle. - Ó fiú, már én éltem kétszáz esztendőt, de a halak királyának soha hírét sem hallottam, nem hogy tudnék felőle neked valamit mondani; hanem hiában is mégy, maradj itt nálam, úgy sincs semmi cselédem, holtig ellehetsz velem. Felel a fiú: de ha veszni indultam, ha elveszek is, még sem maradok. Itt az öreg ember azt mondja neki: hallod-e fiú, én jót akarok neked, károdát nem kívánom, mert itt s itt van száz juhász, annak száz kutyája, olyanok mint egy borjú, te egyéb felé nem mehatsz, ha ezer lelked lesz is, el kell veszned. - Már mindegy, akár ott veszek, akár itt; s azzal csak útnak indul a fiú s ott hagyja az öreg

-123-

-124-

-125-

-126-

-127-

embert. Egyszer meglátja a juhászok közt a tüzet, csak úgy csillámlik közöttök, és a kutyákat. – Uram én istenem, mit csináljak most? ha így emberképben oda megyek, úgy széllal szaggatnak a kutyák, hogy a szél sem kap egy cseppet el a poromból, így is el kell vesznem; ha hangya leszek, úgy valamelyik reám tapod, úgy is el kell vesznem; ha sas leszek, valamelyik juhász meglát s agyon lő, úgy is el kell vesznem. De akármit ad az isten, már mindegy; sasok királya, add nekem az erődöt, én is oda adom az enyémet neked. Mindjárt lett belőle sas; azzal csak fölkerekedik, szépen oda leereszkedik a juhászok háta megé, semmiféle állat észre sem vevé; akkor mondá: sasok királya, add vissza az erőmet, én is visszaadom a tiédet: s lett oly ember, mint annakelőtte volt. Csak akkor vette észre az öreg számadó, a ki már háromszáz esztendő ért, mikor oda köszönt hozzá: jó estvét öreg atyám. – Hozott a szerencse, fiú; ezer volt a szerencséd, hogy ezek a kutyák észre nem vettek; ugyan hogy jöttél ide, vagy micsoda járatban vagy, mondd meg. – Én biz öreg atyám, keresem a halak királyát, ha valaha hírét hallotta volna vagy tudna felőle valamit mondani neked. – Ó fiú; már éltem háromszáz esztendő, de annak soha hírét sem hallottam, nemhogy tudnék felőle neked valamit mondani; hanem hiába is keresed, már tovább nem mehetsz, maradj meg itt, légy tanyás; egyéb dolgod nem lesz, itt leszesz mindig a tanyánál. – Mond a fiú: nem bánom, meg is maradok. Itt pedig az a száz juhász volt a Világ szép asszonyának juhászai, és a kit ők őrzöttek százan egy falka juhot, egyéb hasznát nem vette, minden reggel fejtek egy zsétár tejet tőle, és abban a tejben mosdott minden reggel a Világ szép asszonya, és az csak olyan volt, mintha a vízben mosdott volna mindig, mind addig, valamíg a fiúra reá nem került a sor. Amint egyszer reá is került, hogy neki kellett a tejet bevinni, mikor megmosdott benne a Világ szép asszonya, úgy meggyengült minden teste, mintha másánt született volna a világra. Akkor a fiú csak kiment vissza a tanyára; beszélt a Világ szép asszonyával, de nem gondolta egyik is, hogy még valaha úgy találkoznak. Másik nap reggel más viszi be a tejet; a Világ szép asszonya megmosdik annak előtte, a ki neki bevitte, hogy ugyan oly tej-e az, a melyet neki tegnap hoztak, hanem az csak olyan volt, mint a melyent azelőtt vittek? – Hallod-e, barátom, mondd meg annak a fiúnak, a ki tegnap hozta a tejet, hogy hozzon nekem még holnap azon tejből, kiből tegnap hozott, igen nehezen várom. Harmadik reggel megint beviszi a tejet a fiú, ott előtte megmosdik a Világ szép asszonya benne, akkor megint úgy megújult a teste, mintha másánt született volna. – Hallod-e fiú, ne menj el az udvaromtól, mindig ideben lakjál velem. De a fiúnak nem kellett az, mondá hogy nem maradhat ben, mert ő tanyás, ki kell mennie a tanyára. Akkor megajándékozta a Világ szép asszonya ezer forinttal, s azzal kiballagott a tanyára, s mondja az öreg számadónak: ugyan öreg atyám, van-e itt csárda közelében? – Minek az, fiú? – Annak, hogy most van pénzem elég, szeretnék a parasztok között mulatni és táncolni. – Minek mennél te oda, mikor itt mindenféle van, mulathatsz és táncolhatsz eleget. – Nem úgy szeretném én, csak a parasztok közt kivánnék mulatni. Mondja a számadó: ne menj, mert itt hamis emberek vannak, valahol agyon ütnek. – Dehogy bántanak, ha én nem bántok senkit. – No ha úgy van, csak eredj. Estve a fiú ott hagyta a tanyát, pedig nem oda ment ám ő mulatni, hanem másképp el nem mehetett a tanyáról éjtszaka, hanem bement egyenesen a városba, a Világ szép asszonyának kapujára; de be nem mehetett, mert már akkor becsukták a vas kaput. Itt gondolkozik, hogyan menjen be, egyszer azt mondja: hangyák királya, add nekem az erődöt, én is oda adom az enyémet neked. Mindjárt lett belőle hangya, akkor szépen bebújt a kapu alatt, fölment a garádicson, egyenesen a szoba ajtajára, hol a Világ szép asszonya feküdt a legkedvesebb szobaleányával, s ott bemászott a kulcslyukon a szobába, s egyenesen föl az ágyra és a Világ szép asszonyának ölére, s azt jól megcsípte. Elsivalkodta magát a szobaleányára: semmirekellő mindjárt agyonverlek, megmondottam, hogy nem jól vetted meg az estve azt az ágyat. Gyertyát gyújtottak, újra megvették az ágyat, lerázták a hangyát, semmit sem találtak, gazzal megint lefeküdtek. De még jól el sem aludtak, mikor már a hangya megint felmászott, még jobban megcsípte mint előbben; akkor megint elsivalkodja magát: megmondottam, hogy nem jól vetted meg az ágyat, vagy hangya vagy bolha van ben. Újra gyertyát gyújtának, az ágyat újra megvették, lerázták a hangyát és semmit sem találtak. Harmadszor megint lefeküdtek, még jól el sem aludtak, mikor a hangya megint felmászott, még jobban megcsípte, mint előbbször; akkor a Világ szép asszonya oda kapott s a hangyát leszorítá a markába, s mondja megint a szobaleányának, hallod-e te, vagy hangya, vagy bolha van itt, már itt van a markomban. És mindjárt gyertyát gyújtottak megint, megnyitja a markát, hát látja, hogy egy nagy hangya van benne; mondja a szobaleányának: eredj hozd el az ablakból azt a palackot; és a hangyát beléereszték s a száját erősen bedugták s kitették az ablakba. Bezzeg most akadt ám meg a hangya: ha hangya maradok, itt kell elveszni, ha emberré változom, úgy is megtudják hogy én voltam. Már egészen megviradt az idő. Már akármit ad az isten, így hangya képében kár volna itt elvesznem; hangyák királya, add vissza az erőmet, én is visszaadom a tiédet. Erre oly juhász legény kerekedik ki a palackból, hogy a Világ szép asszonya a mint reá veté szemét, majd elolvadt szerelmében. Szívemnek szép szerelme, én a tiéd, te az enyém, ne menj sehova, maradj ideben nálam. De a fiúnak nem kellett egyéb, csak hogy megszabadulhatott a palackból, szónak sem állt, csak kimegy egyenesen a tanyára, s mondja az öreg számadónak: megelégedtem a szolgálattal, visszamegyek a honnan jöttem. – Hallod-e fiam, ha kedved nincs, ha magam fia volnál sem tarthatnálak erővel, azért csak eredj isten hírével.

Akkor elindult visszafelé; annyira ment, hogy egyszer oda ért a tenger partjára, hol a Világ szép asszonya kijárt hozzá; látja, hogy a tengerben oly garádics változik a habból előtte, mintha csak kőből raknák eleibe. Itten gondolja a fiú magában: bármit ad az isten, én lemegyek rajta. Elindult, és mind addig ment, valamíg le nem ért az alsó Indiába; akkor öszvecsapódott a Verestenger és ő odaalá maradt.

Oda alá már annyira járt kelt, hogy éhen szomjan majd elveszett, sehol semmit sem talált. Ekkor talál egy kis szép gyümölcsöskertet, a kiben volt mindenféle arany gyümölcs és minden fa alatt egy-egy arany nyoszolya; itt, gondolá magában, mivel már éhen volt nagyon: nem bánom,

akármit csinálnak velem; s fölment egy arany körtvefára, jól lakott arany körtvével, akkor lejött és ott sétált az arany nyoszolyák között. Az pedig volt a halak királyának az udvara, hanem szerencséjére nem volt hon a király, oda volt az országát járni. Egyszer látja a fiú, hogy a halak királynéja jön le a kastélyból a kis kertbe; mihelyt meglátta, mindjárt térdre esett a fiú, és úgy panaszozza dolgát a királynénak: felséges királyné, mi tűrés tagadás, nem bánom akármit csinálnak velem, hanem én jól laktam az aranygyümölcsből, mert az éhségemet nem állhatám. Mondja a királyné: arra való az, fiam; ha jó laktál, ne félj, nem lesz semmi bajod. S megfogta a fiú karját s fölvezette a szobájába, meg ott újra ennie innia adott; a fiú hogy jól lakott, lefeküdt, egész nyolc óráig estve aludt. Akkor haza jött a halak királya; mihelyt bement az ajtón, azt mondja a feleségének: idegen szagot érzek a házamnál. Mi volna? nincs itt semmi sem. – Már ne is tagadd: csak hozd elő, jobb lesz. – Mi tűrés tagadás, egy idegen országi gyermek akadt ide, enni s inni adtam neki, most pedig aluszik. – Mondja a király: hozz nekünk is, vacsoráljunk. Akkor oda ülnek az asztalhoz, s mondja a király: hallod-e, fiú, kelj föl, jer hozzánk s vacsorálj velünk. Feleli a fiú: köszönöm, felséges király, már én beelégedtem vele, volt elég. – No csak jere, a mennyi kell, egyél igyál. Akkor a fiú fölkel s oda ült az asztalhoz, itt ett velek, a mennyi kellett neki, mikor jól lakott, lefeküdt arra a a helyre, a hol elébb feküdt. Itten a király feleségestől együtt hozzá fogtak a kártyához pénzre játszani; mondja a király: fiú, jer velünk játszani. – Dehogy megyek, felséges király, mikor most is az elől bújdosok. De itt arra semmit sem adnak, s másodszor is mondja neki a király: hallod-e fiú, jer velünk játszani. – Dehogy megyek, felséges király, mikor most is az elől bújdosok. Arra nem ad a király semmit sem, harmadszor is mondja neki: hallod-e fiú; jer velünk játszani – Dehogy megyek, felséges király, most is az elől bújdosok. Akkor a király tudakozta tőle: mi dolog lehet az, hogy az elől bújdosol? – Ez, felséges király: volt nekünk egy öreg boltos keresztapánk, kinek volt két boltja, és volt nekem olyan húgom mint magam, földig ért neki az arany haja. És az az öreg boltos elvitt minket a maga házához, egyik boltot adta egyikünknek, másikat másikunknak, hogy a mit nyerünk legyen a miénk, csak a tőke maradjon meg. Annyira kereskedtünk mi ott, volt már hatszáz forint keresetünk; akkor mi is a húgommal úgy öszveültünk játszani, mint felséges király feleségestől, hanem oly fogadást tevénk, a melyikünk elnyeri a másikat hamarébb, visszaadjuk egymásnak. Igaz, hogy a húgom elsőben elnyerte az enyémet, s én nem játszhattam, visszaad nekem, és másodszor hozzá fogtunk, akkor én nyertem el a húgomtól, ő is kérte vissza, de én nem adtam neki, hanem azt mondtam, hogy én nem adom vissza akár hol veszem, nem azért játszom, hogy hiába törném az eszem, vagy hogy szemem hiába rontanám. Akkor a húgom visszament, és a tőkepénzből fölvelt három forintot, hozzá fogtunk harmadszor is, akkor a húgom mind a magáét, mind pedig az enyémet elnyerte; akkor én is kértem, adja vissza, de húgom azt felelé: tudod mit fogadtunk, én visszaadtam neked egyszer és te nem adád; én sem azért rontom az eszem és szemem, hogy visszaadjam, nem bánom akárhol veszed. Mondám én: hallod-e, édes húgom, ha vissza nem adod, úgy elátkozlak, hogy se az ég, se a föld, se én, se senki ne tudjon felőled semmit, úgy elveszesz erről a világról. Akkor a föld csak megnyílik a leány alatt, és oda van, s én most is őt keresem.

-134-

-135-

-136-

Itt a halak királynéja mindjárt öszvecsapta a kezét, elszaladt a más udvarba, hol a király öcscse, s ennél a legénynek a húga lakott. Felséges princeszné, itt van a maga bátyja, úgymond. Erre a leány mindjárt térdre esett, s meg sem birt mozdulni, hanem a királyné haza ment, a fiút karon fogva oda vitték a húgához. Itt hogy megismerték egymást, úgy siránkoztak, hogy majd megszakadt a szívek. Ott vannak ők egy kevés ideig. Egyszer a fiú azt mondja a húgának: hallod-e édes húgom, mondd meg az uradnak, jőjön el, nézze meg a mi országunkat is, mert ha nem jön, úgy is elviszlek. Az urának kedve volt reá, s mondá: szívesen elmegy. Akkor mindjárt társzekeret pakoltak ezüsttel arannyal, úgy elindultak haza felé hárman, annyira, hogy mikor haza értek, már oly öreg volt az atyja és anyja és az öreg boltos feleségestől együtt, hogy a házból ki sem birtak menni. Itten mikor az atyja házához mentek, beköszönt a fiú: jó estvét öreg atyám uram. – Hozta a szerencse a felséges királyfit, hogy volnék én magának apja? – Ugyan, öreg atyám, nem adhatna az éjtszaka hármunknak szállást? – Szívesen adnék, de az én házam nem arra való, hogy egy királyfi meghálhasson benne. – Héj, öreg atyám, meghálunk mi a pitvarban is. Be is szálltak hárman a pitvarba, ott viradtak fel. Itt reggel bemegy öreg atyjához a fiú: ugyan öreg atyám, mit kíván a szállásadásért? – Felele az öreg: mit kívánnék a felséges királyfitól? nem kívánok semmit. – De, öreg atyám, nem akarom azt hiába hagyni. S azzal hat társzeker aranyat és ezüstöt leraktak pitvarába.

-137-

Második estve elmentek az öreg boltoshoz. Jó estvét, öreg boltos atyám. Hozta a szerencse a felséges királyfit. – Adhat-e szállást az éjtszakára? – Szívesen, királyfi, mert nekem is jól esett néha napján, mikor kereskedtem. Itt már a boltos jó vacsorát, ágyat is jót adott nekik, ott viradtak fel akkor éjtszaka hárman. Itt reggel kérde a fiú a boltostól, mit kíván a szállásadásért? – Mit kívánnék a felséges királyfitól? nem kívánok semmit. – De nem veszem én hiában. Úgy két társzeker aranyat s ezüstöt leraktak a boltos házába, és maradt magoknak négy társzekerrel. Azzal kiindulnak a városból s elmennek egy darabot, az úristen koldusruhában elejkebe kerül az út mellé, melyre mentek, ott kéregetett mint a koldus szokott, ők csak marokkal hányták a pénzt, hogy az öreg föl sem győzte szedni a mit neki hánytak. Másodszor ismét elejkebe kerül, akkor is annyit leszórtak, hogy az öreg fel nem győzte szedni, s azzal elhagyák. Harmadszor megint elejkebe kerül, akkor is annyit leszórtak, hogy fel nem győzte szedni. S így szól hozzá: ugyan, felséges királyfi, mit kívánnak az úristentől? ha valamit tudnék segíteni. – Mond a fiú: nem kívánnék az istentől egyebet, mint van nekem egy öreg atyám és öreg anyám és egy öreg boltos feleségestől együtt, csak azok mind a négyen oly fiatalok lennének mikorra oda érünk, mint mi. Erre csak elveszett előlök a koldus és ők visszafordultak. Mire haza értek, olyan fiatal lett a négy öreg mint ők hárman voltak. Akkor beszélt meg mindent az atyjának és anyjának, hogy hol járt azóta, hogy nem akarta magát mindjárt kimutatni.

-138-

Így ezek után a leány újra a halak királyának öcscsével megesküdt, és magzatokat neveltek és

VIII. A ZÖLD DRAGONYOS.

-139-

Volt egykor egy özvegy királyné, és kiadta parancsolatban, hogy a mely katonája mars közben tíz lépést előre megy vagy hátra marad, mindjárt agyon lövettessék. Egy zöld dragonyosra igen rá ért a szükség, és mivelhogy már nagyon megszorult, tehát gondolta, bármi büntetést kapjon, mégis hátramarad. Leszáll hát lováról, s a mint leült, hetvenhét esztendeig azon a helyen maradt. Az özvegy királyné pedig, ki táborával az ellenségre ütött, meggyőzetett, oly annyira, hogy még lakóvárosából is kinyomták. Volt a királynénak egy szép princnéje; a királyné tehát a princnét az ő királyi palotájával együtt elátkozta, hogy senki hozzá ne jusson, hacsak három nagy próbán keresztül nem megy. Itten a szegény dragonyos hetvenhét év múlva észrevette magát, s bement azon királyi lakóvárosba, mely el volt átkozva, és bement egy fogadóba, s kért magának egy meszely bort, és fizetett volna már a borért; volt nála pénz, de az, mit még akkor kapott, mikor háborúba indultak, tehát már ekkor nem volt kelete, és a korcsmáros mondja, hogy ez a pénz már nem jár az országban, mert ez annak a királynak a pénze, ki ezelőtt hetvenhét évvel elvesztette országát. Akkor jött eszére a zöld dragonyos, hogy oly sokáig ült szükségén, s elbeszélte a korcsmárosnak, hogy s mint járt; erre a korcsmáros elmondá, hogy a princné el van átkozva a rezidenciával együtt, hanem, úgymond, te próbált ember vagy, kísérsd meg a szerencsét, ha megszabadíthatnád. A dragonyos rászánta magát, s elment a palotába. Amint egy szobából a másikba járkálna, jön eleibe az elátkozott princné fekete medvebőrben, s megszólítja mit keresne itt, nem tudja-e a parancsolatot, hogy aki az ármádiától hátramarad, legkeményebben megbüntetessék? A dragonyos feleli, hogy eltévelyedett. - No tehát, mond a princné, maradj itt, és ha három napot és három éjtszakát kitöltesz, tehát megszabadítsz az átoktól, s megkapod a királyságot és személyemet. Reáállt a dragonyos, eltűnik a princné. Itten mindjárt mindenféle ételek teremnek az asztalon, de a nélkül, hogy a konyhában tüzet találna, vagy a ki azt behordta, látná; minden a mit csak gondolt hogy ez jó volna, kedvére megtermett. Így tölté el a napot, jön az estveli idő, ihol jön a princeszné, hoz magával gyertyát, egy könyvet és egy fekete keszkenőt, s eleibe teszi, mondván: csak arra kérlek, meg ne ijedj, ne félj semmit, hanem gyűjtsd meg ezt a gyertyát, és itt e könyv, ezt olvasd, hogy akárki jön le hozzád, reá ne nézz se ne szólj. Elmegy a princeszné, maga marad a dragonyos, meggyújtja a gyertyát, s eleibe veszi a könyvet s olvassa. Eljön tizenegy óra; itt öszvejönnek mindenfélék, szebbnél szebben felöltözve, de ó reájok sem tekintett; eleget kérdezték: mit keressz itt, dragonyos? Amint így kérdezzetik, egyszer feleli az egyik: mit szólítgatod? hanem kapd fel, hajítsd nekem. És így hajigálta egyik a másiknak. Űti tizenkét órát, elmentek mindnyájan, csak a dragonyos maradt maga, de már magával jót tehetetlen volt. Jön reggel a princeszné tiszta veres ruhában, mindjárt megkenegeti, és azután semmi baja sem lett. Ismét mondja a princeszné: már egy éjtszakát szerencsésen eltöltöttél, tehát még azt a két éjtszakát álld ki; akármit fognak veled tenni, ne félj semmit, megjön ismét egészséged. Eltávozott a princeszné. Volt neki, úgymint a dragonyosnak, kívánsága szerént mindenféle enni és inni valója, sétált egyik szobából a másikba, így töltötte az egész napot. Jön ismét a második éjjel, eljő megint a princeszné, hoz magával ismét gyertyát és könyvet és egy veres kendőt, s leteszi a dragonyos eleibe, és mondja hasonlóképen mint tegnap, gyűjtaná meg a gyertyát és olvassa a könyvet, és akár kik jönnek, akármit kérdeznek, semmit se felelne, hanem csak azt a könyvet olvasgatná. Föltette magában a dragonyos, hogy akármi történik vele, már csak kiállja azt a két éjtszakát. Űti tehát a tizenegy órát, nagy lármával jönnek a palotába, úgy hogy még a palota is rázódott belé. Itten legelőször is mihelyt bejöttek, azt mondják: no nézzétek, megint itt van a dragonyos; eleget kérdezzetik, mit akarna, de ő csak folyvást olvasgatá a könyvet. Megúnták mindig szólítgatni, kapják, kirántják az asztal mellől és szíjat szabnak a hátából; mikor a negyediket szabnák, akkor kezdi tizenkét órát ütni, és úgy hagyják a dragonyost. Már ő föl sem kelhetett a fájdalom miatt, hanem azon helyen, a hol kínozták maradt reggelig. Eljön megint a princeszné kékes ruhába, megölelvén a dragonyost, azután megkenegeti, és ismét jobban lesz; kéri megint, hogy ezt az egy éjtszakát még töltené el, azután minden jól lesz. Fogadta a dragonyos. Ezek után ott hagyta magát a princeszné, így hát csak evéssel, ivással, gondolkozással töltötte az egész napot. Beestveledik, újra jön a princeszné, ismét hoz magával gyertyát, könyvet és egy kék keszkenőt, mondván, hogy most is csak úgy cselekednék mint már két éjtszaka: gyűjtsa meg a gyertyát s olvassa a könyvet, s ne szóljon senkihez, ne nézzen senkire. Mondá a dragonyos, hogy mindent megteend; ezzel ott hagyta a princeszné, ismét elérkezett tizenegy óra, még nagyobb zörgés támad a palotába, de a dragonyos nem is fülelt reá; bejönnek a szobába hol ő volt, ott dombéroznak s mondják, menjen ki, mivel itt semmi keresete; a dragonyos ezt csak elhallgatta, s akármit kérdeztek, nem felelt; ekkor mondják: fogjuk meg, nagy úr akar ez itt lenni. Kapják tehát s viszik a konyhába, hol iszonyú tűz égett, és a nyárs készen állt; itt mindjárt a nyársba húzzák, és sütik forgatják a nyárson. Űti a tizenkét órát, mindjárt elszéledtek. A princeszné felszabadult az átok alól, mindjárt leszaladt, s szabadítóját levette a tűzről és nyársról. Már a dragonyos majd hogy meg nem volt halva, megkenegette ugyan a princeszné, mi által jobban is lett, de mégsem járhatott, így mint beteg ágyban feküdt három nap, s azután nem volt semmi baja.

-140-

-141-

-142-

-143-

-144-

Már ők úgy vannak mint házasok, csak hogy nem voltak megesketve, töltenek egy hetet így egymással, mondá a princeszné: kedves férjem, minthogy én is rég nem voltam a templomban és te is, menjünk tehát ebbe és ebbe a városba. Felele a dragonyos: nem bánom, kedves társam. Elmentek tehát a városba, s beszállnak egy nagy vendégfogadóba. Volt pedig abba a kocsmába egy ördögös vén csaplárosné, a ki irigylette a dragonyosnak ezen nagy szerencsáját, ki már most

mint király volt, mióta a princnét kiszabadítá az átok alól. Volt pedig a dragonyosnak egy fiatal inasa, kinek mondá a vén kocsmárosné alattomban: jőj ide, te ifjú, fogd ezt az aranyat, miért nem kívánok egyebet, hanem hogy azt a gombostút tűznéd az urad frakjába. Gondolván az inas, hogy ez által semmi kárt nem okozhatna urának, tehát örülve az aranynak, megígérte a vén asszonynak, s meg is cselekedte. Más nap reggelre kelvén az idő s felöltözvén mind a dragonyosból lett király mind a prinseszné, mielőtt elindultak volna, mondá a prinseszné: no, szívem, vigyázz hogy el ne aludjál, mert ha elalszol, tehát nálam nélkül fogsz élni. Mennek a templomba, bemenvén, leülnek egymás mellé. Mihelyt kezdődött az ájtatosság, mindjárt elszunnyadt a király, pedig eleget rángatta a prinseszné, de mind hasztalan volt. Vége lett az ájtatosságnak, kimennek a templomból, mondá a prinseszné: megmondtam, hogy el ne aludjál, mert nálam nélkül maradsz. A király örömet aludt volna egész nap s egész éjjel is, csak hogy a templomban ébren lehetne, de akkor nem jött reá az álom. Második nap következett, elmennek megint a templomba, és mihelyt beültek a székbe, mindjárt szundikált, eleget rángatta a prinseszné, de hiába volt. Vége lett az ájtatosságnak, kijönnek, mondja a prinseszné nagy szomorúan: már látom, hogy nálam nélkül kell maradnod, mert meg nem tudod magadat az álomtól tartani. Oly nagyon szívére vette a király, hogy könnyezett, hogy a sok szenvedései után sem lehet a prinsesznével boldog. Mondá a prinseszné: még egy nap, azaz még egy próba van hátra, mert még egyszer elmegyünk a templomba, de ha akkor is elalszol, mint már kétszer, úgy nem látsz többé soha. Eleget sohajtozott a király, nem tudhatá, mi lelte hogy mindig álmos mikor a templomban kell lennie. Elmennek harmadszor is; eleget erőlteté magát a király hogy el ne aludhassék, de mind haszontalan volt, mert mihelyt a székbe beültek, mindjárt oly mélyen elaludt, hogy mikor már minden ájtatosságnak vége lett, még akkor is alig tudták felköltetni. Ezzel kijöttek a templomból; itten a prinseszné sírva nyakába ugrik a királynak, mint az átok alól megszabadítójának, s zokog keservesen s mondá: nincs már többé veled maradásom! s megölelvén, eltűnt. Könyek csordultak ki a király szemeiből, látván szemlátomást, hogy vesztí el kedvesét, kiért annyit szenvedett. Haza megy az inasával a korcsmába, szobájába s keservesen sírt. Az inas nem gondolta, hogy mindezt ő a gombostúval okozta légyen; a vén kocsmárosné pedig felette örült magában.

-145-

-146-

Már most mitevő legyen a király? haza felé indult, úgymint a királyi lakóvárosba, itt előbeszéli az egész történet dolognak mivoltát; igen sajnálták az ország nagyjai, eleget vigasztalák, de mind hasztalan. Legtöbbnyire mindig magánosan töltötte idejét, s mikor sétálni ment, tehát azon fiatal inasát vitte magával, ki a gombostút a frakjába szúrta; mert ezt leginkább kedvelé. Kimegy tehát a király egykor napközbeni a városon kívül levő erdőbe sétálni az inassal, szomorkodván mindig; és azon, erdőben volt egy nagy vendégfogadó, mert keresztülment rajta az országút. Kivetődött oda a király és ott épen három deák volt. Ezek ismerék a királyt, s látván, hogy nagyon bús, annyi bátorságot vettek magoknak, hogy megkérdezték: felséges király, mi lehet oka e nagy bánatának? – Feleli a király: kedves fiaim, ha megmondom is, nem segíthettek rajta. – Hátha segítünk? csak beszélje el felséged. – Előbeszéli tehát a király, mikép szabadítá meg a prinsesznét az átok alól, s miként járt a templomba, hogy muszáj volt elaludnia, s nem tudhatja okát; eleget inté a prinsesznéje hogy, ha elalszik, tehát el fogja őt vesztetni. Ekkor újra könnyezett a király; s mondják a deákok: felséges királynak a frakjába van tűzve egy gombostú, az okozta hogy elaludjék. S odamegy egy a deákok közül s kihúzza és eldobja. Hanem felséges király, ezt annak a vén kocsmárosnének tulajdoníthatja, ki azon fogadóban van, hol felséged a prinsesznével szállva volt; hanem most, ha felséged még idővel meg akarja prinsesznéjét találni s magáévá tenni, fogadja tanácsadásunkat, tudniillik: most mindjárt hozasson magának akárhonnán egy oly fekete lovat, kiben egy szál fejér szőr sem találkozik, és csináltasson egy aranygolyóbist, mert azt a vén asszonyt mással meg nem lehet ölni, hanem aranygolyóbissal, pedig míg ő él, addig felséged boldog és dolgaiban szerencsés nem lehet. A király jól figyelmeztett tanácsadásukra, amint tovább így folytatták: mikor, felséges király, meglesz a tiszta fekete paripa, fekete szerszámmal és hasonlókép felségednek tiszta fekete öltözet, és az aranygolyóbis, mikor mindezek készen lesznek, töltsé azon aranygolyóbist felséged egy pisztolyba, s menjen el azon vendégfogadóba ahhoz a vén kocsmárosnéhez; ő majd a legnagyobb szíveséget fogja mutatni, hanem felséged csak tekintsen be a szobába s meg se kösse a lovat; s mikor kijő a szobából, a vén asszony ki fogja kisérni: de mihelyt ő kilép, felséged kézen tartva lovát, forduljon vissza s lőjön belé, akkor tüstént kapjon lóra, s csak hagyja reá, míg meg nem áll magától, mind addig hátra se nézzen. – Mindezt így végbevitte a király; meghozatta a lovat s elment a kocsmárosnéhez, bemenvén a szobába, csakhamar megfordúl, a kocsmárosné kimegy utána, akkor a király csak kikapja a pisztolyát és beléölt, azzal felült a lovára, eresztve kedve szerint; a ló fél óra alatt egészen a tengerekig vitte, s ott egy kunyhó előtt megállapodott. Ott pedig lakott a félvilág csősze; beköszön a király: jó estvét, öreg apám. – Felele az öreg: jó estvét, fiam; szállj le lovadról és jőj be. – Akkor fogadván az öreg szavát, bement a kunyhóba; a mie volt az öregnek, azzal szolgált. Már most kérdi az öreg, ki legyen és hová igyekeznék? Elbeszéli a király, hogy mint járt dragonyos korában, s hogyan szabadítá meg a prinsesznét s mikép vesztette el egy vén asszony miatt; utoljára kérdezi az öreget, tudna-e valamit mondani róla? – Kedves fiam, felele az öreg, én nem tudok semmit felőle, mivel e határban, hol én csősz vagyok, sehol sincs, mert napjában gyakran egy fertály óra alatt bejárom; hanem a tengereken túl, a másik felében a világnak, az öcsém csősz, ott bizonyosan megtalálod, mert ott van az öreg király, kinek semmi gyermeke, tehát nála szoktak az olyan szerencsétlen személyek és férfiak tartózkodni. Javaslom tehát, menj a tenger partjára, lesznek ott szebbnél szebb csónakok, de te egyikbe se ülj, mert ha beléülsz, tehát végedre fognak jární; hanem menj mindaddig a tengerparton, míg csak egy rossz csónakra nem találsz, mely félig tele van vízzel, csak ülj bátran belé, és az fog minden sérelem nélkül átalvinni. Elbucszúzik tőle a király, megköszönve jó tanácsadását s minden jót kívánt. – Ott jár a tenger partján, hívják mindenütt azon szép csónakokba, de ő megfogadta szavát az öregnek, ment mindaddig, míg csak azon roskadt hajóra nem talált; belé ült bátran; és átalvitte nagy hamarsággal a tenger tulsó

-147-

-148-

-149-

-150-

partjára. A tenger partjától kissé távol levén a kunyhó, oda ment és beköszönt: jó napot öreg apám. – Isten hozott, édes fiam; már jól tudom mi járatban vagy, a mátkádat keresed. Igaz, hogy az én határomban van, az üveghegyen levő várban; a király, fiam, már férjhez akarta adni, de ő azt mondá: mivel három próba által mentettek meg az átoktól, tehát három próba által megy végbe az én férjhezmenetelem. A király reáállt, és a princeszné kéreszkedett az üveghegyen levő várba, hogy aki oda felugrat s azon három ajándékot, mit ő kirendel, három próbatétel által magáévé teszi, az leend férje. És már, édes fiam, sokan próbálták, sok király és herceg, mivel szépsége különös, tehát mindennek szemébe tűnik, de a módját nem tudják, miként lehetne oda felugratni, az ajándékot megnyerni és a princesznét magáévé tenni. Most, kedves fiam, van-e pénzed? – Biz én nekem nincs, öreg apám. – No ha nincs, van nekem elég; szedj magadnak aranyat elegendőt és menj be a városba, most áll a vásár, s nézz magadnak egy oly lovat, a melyben semmi fejtér ne találtassék, s csináltass egészen fekete ruhát, a lovadra fekete szerszámot, s üttess reá aranypatkót gyémántszegekkel. Ha már ezek készen lesznek, jőj hozzám, hogy megláthassam.

-151-

Utána látott a király, hogy ezeket minél hamarább megszerezhesse, meg is szerzette, s kiment az öreg kunyhójához és mondá: no, öreg apám, minden jól van. – Derék, fiam; most csak menj az üveghegy alá, rés már ott sok mindenféle nagy urak fiai lesznek, akik igyekeznek felugratni, de föl nem érik észszel, hogy lovukra aranypatkót gyémántszegekkel üttetnének. Hanem mikor oda érsz, mindaddig várakozzál, míg csak reád nem kerül a sor, és tudd meg, hogy lovad minden bizonynyal felugrik. Az első ajándék lesz egy csudálatosan arannyal kivarrott keszkenő, második próbára egy arany alma a harmadikra pedig a princeszné gyűrűje.

Ezek után elmegy a király; mikor odaért, látja, mely számosan vannak, mindenik próbál és minden haszon nélkül. Már rajta a sor, ő pedig oly könnyen ugratott fel, hogy még a hegy tetején túl száz ölnyire volt a lova körme. Megismerte mindjárt a princeszné s örömmel szorítá szívéhez. Megkapván a keszkenőt, leugratott, a jelenlevőkön messze túl jött le a lova. A királytól pedig erős parancsolat volt, hogy aki az ajándékból nyerni fog, mindjárt személyesen jelenjék meg nála, de ő nem ment a királyhoz, hanem egyenesen az öreg kunyhójához. Amint megérkezett, mindjárt kérdezte az öreg: no, fiam, megtetted-e az első próbát szerencsésen? – Feleli a király: meg, öreg apám. – De már holnapután, fiam, ebben a ruhában ne menj oda, mert reád ismernek, hanem csak menj be a városba és végy tiszta sárga ruhát, sárga lovat mint a ruha, s a lóra tiszta sárga szerszámot. – Megint megszerzé a király mit az öreg ember mondott, és mikor minden készen volt, ment az öregnek bemutatni. Az öreg ember mind jónak találta: hanem most ha oda érsz, úgymond, ne várd meg, míg reád kerül a sor, hanem mihelyt oda érsz, csak ugrass fel; de e lovadon is rajta legyen az aranypatkó gyémántszegekkel.

-152-

Elmegy tehát a király; az ott uralkodó pedig neheztelt, hogy be nem jelenté magát az, aki elkapta az arannyal kivarrott kendőt; tehát a fél ármádiát a vár körül húzta, hogy megkaphassák. Mikor oda ért a király sárga lovon, sárga ruhában, nem várt senkire, hanem felugratott és elkapta az arany almát, ezzel megsókolván a princesznét, keresztül szökött a lova az ármádián, és elszalajtották; haszontalan okoskodott a vén király. Elment tehát az öreghez, s ez mindjárt kérdezi: no, fiam, majd megkaptak úgy-e? – Majd ám, öreg apám. – De már most megint másképp kell cselekednünk. Menj el hát a városba s végy egy tiszta fejtér paripát, arra fejtér szerszámot és magadnak tiszta fejtér öltözetet, a lóra pedig üttess aranypatkót, gyémántszegekkel. Addig ki sem jött a városból a király, míg mindez készen nem vala. Mikor tehát már minden megvolt, akkor felült a lóra s elment megmutatni az öregnek. Az öreg megnézte: ez jól van, fiam, csak vigyázz, hogy meg ne fogjanak. Akkor elindult a király, és mikor oda ért, akkor sem várakozott a sorra, hanem neki ereszti a lovát és felugratott, megkapta az aranygyűrűt, és akkor is megsókolván a princesznét, leszöktet. De azt gondolta, hogy most is csak annyira való katonaság van a vár körül, pedig kétannyit parancsolt a király, így tehát a katonaság közepébe ugrott le a lova. Ezt látván, mindjárt ki akarja szöktetni; amint ugranék ki a lova, egy a katonák közül a lába ikrájába dőfte bagnéjat, s megismerték hogy sebet kapott, mert amint felettek ment a ló, csepegett a vére.

-153-

Megérkezik az öreghez, az öreg mindjárt mondta: meg nem kaptak, úgy-e, de megsebesítettek? – Igaz, öreg apám. – No, fiam, jer, hadd bekötni sebedet, s nyugodd ki magadat. – Az öreg király pedig igen mérgelődött, hogy nem tudhatta, ki nyerte legyen azon ajándékokat el, és hogy kié lenne a princeszné. – Mond az öreg csősz: no, fiam, tudod-e mit kell most cselekedned? – Nem tudom, öreg apám, feleli a király. – Vedd föl e szegény ruhát, mivelhogy már most nincs az üveghegyi várban a princeszné, hanem a városban levő királyi palotában: tehát e ruhában elmegy a királyi udvarhoz szolgálatot kérni, megfogadnak mindjárt kuktának a konyhában; a sebedet pedig kösd be ottan; mikor gondolod hogy már vakolja a princeszné hogy te lennél és alattomban nézni fog tégedet, tehát akkor kötözgesd be sebedet azon keszkenővel, melyet első ugratáskor nyertél, a gyűrűt pedig vesd azon csészébe, melyben neki a kávé vizzik be, és mikor inni fogja, szájára jön.

-154-

Elmegy tehát a király és szolgálatot kér az udvarnál, meg is fogadták kuktának; csak a volt a fő gondja, hogy mikor lesz alkalma a gyűrűt a princeszné kávéjába vetni. Másnap reggel mindjárt szerencséje volt hozzá, mert a szakács midőn kitöltögette volna a kávé, más valami sietős dolga volt, tehát nem várakozhatott míg a kávé széthordják, hanem megparancsolta a kuktának, mutatná meg az inasnak, melyik a király kávéja, melyik a princeszné. Ő tehát élt ez alkalommal s belé veti a gyűrűt a kávéba. Beviszik a princesznének, a mint keveri, hallja hogy csörgene a kanala, tehát nézi, mi lehetne benne, látja hogy a gyűrű, mit harmadik próbatételkor adott. Mindjárt behivatta az inast, hogy micsoda idegen volna az udvarnál? – Nincs itt más, mint a kukta, kit tegnap fogadtunk. – No menj, és mondd neki, jőjön hozzám mindjárt. – Felséges

-155-

princeszné, még semmi ruhája nincs készen, amely ruhában pedig ide jött, nem igen lehet kegyelmes princesznéhez beereszteni. – No csak te mondd meg neki, feleli a princeszné. – Meg is monda az inas, de ő mint kukta azt felelte: mondja meg a princeszének, hogy neki annyi ide, mint nekem oda. Ezt megmondá a princeszének. Azonban észreveszi a király, ki mint kukta, volt a konyha körül, hogy a princeszné a konyhába szolgáló szobába ment; mindjárt oldozza tehát sebé s ismét beköté azon arannyal kivarrott kendővel. Mindjárt megismerteti a princesznét, hogy ő lenne, ki őt az átok alól kiszabadítá, s ki az ő három kívánt próbáját megtette; nem szólott semmit, hanem bement az öreg királyhoz s előbeszélé mint szabadítá ki az átok alól, és a három próbát is megtevé, tehát érdemes, hogy férje legyen. Itten az öreg király mindjárt parancsolta az udvari papot, s felhivatván a királyt, öszveesküdtette őket.

-156-

Élnek már most együtt néhány hónapig; mondja egykor az ebédnél az öreg király: vedd kezedhez az ország kormányzását, már én öreg vagyok s a nyugalomát óhajtom. – Feleli a dragonyosból lett király: jóllehet már sokat próbáltam, de még esztendeig elmegyek próbálni valamerre. Eleget marasztá a felesége és az öreg király, de haszontalan volt kérésök; elbucszott tehát újra feleségétől és az öreg királytól. Megy már mendegél, és egykor bemegy a vendégfogadóba és kér magának enni. Itten a korcsmáros mindjárt parancsolja: Ignác, hordj be ebédet ennek az úrnak. Feleli: mindjárt. Hordja az ételt és nem látja a király; kérdi a korcsmárostól, ki lenne az, ki az ételt hordja? Mondja, hogy az inasa; kérdi a király, mennyiért adná neki? feleli a korcsmáros: háromszáz aranyért. Mindjárt lefizette a király, akkor felkölt az ebédől s mondja: Ignác, jer menjünk. Megy tehát, és beszélgetnek együtt mindétig; egyszer beestveledtek, és menvén, egy helyet találtak, és kifogva sok furmányos szekereket. Mondja nekik a király: jó estvét; elfogadták, s egyszersmind kérdi, megengedik-e neki, hogy itt velek meghálhasson? – Felelték: miért ne? Itten mindjárt parancsolta a király: hordj fát, Ignác, rakj tüzet nekik. Akik ott voltak, kereskedők, furmányosok, hogy ki hordaná a fát és ki csinálná a tüzet, nem láttak senkit; itten mondja egy: ez helyes szolgál; hanem cseréljünk, mondja a kereskedő, nekem van egy tarisznyám, és abból, ha mondom: Mars kifelé! annyi katonaság masírozik, míg azt nem mondom: elég. – Itten megteszik a próbát, kinyitja a tarisznya száját és mondja: Mars kifelé! Omlik bandával sok lovasság s gyalogság mindaddig mindaddig, míg csak ismét nem parancsolá: Mars befelé! Erre mind szépen bemasíroztak. Ez megtetszett a királynak, tehát cseréltek; de a kereskedő, mikor elváltak egymástól, nem monda: Ignác, maradj nálam; tehát a király már megy haza felé a tarisznyával; egykor megéhezik s monda: Ignác, ha most itt volnál, de megenném valamit te hoznál. – Hiszen itt vagyok. – Hát nem mentél el a kereskedővel? – Hiszen nem monda: maradj nálam, tehát eljöttem.

-157-

Elérkeznek már ők a királyi város alá, itt mindjárt kinyitja a tarisznyát s mondja: Mars kifelé! Itten bandával jó ki lovasság és gyalogság; akkor mondja Ignácnak: menj el a királyhoz, s mondd meg neki, hogy jönne ki s nézze meg a katonáimat. Elmegy Ignác a királyhoz, bemegy a szobájába és mondja: felséges király, a fiatal király hivatja, jönne megnézni az ő katonáit, mely kívül van a városon. Nem látta a király, ki híja, tehát azt felelte, hogy nem megy. Mond Ignác: ha felséged nem jön, tehát elviszem. S felkapja az öreg királyt és vitte kifelé. Itten látták hogy hozná az öreg királyt, tehát mindenütt szolt a banda. Mond az öreg király: fiam, tudod hogy az országom nem oly nagy, mit fogunk csinálni ezzel a sok néppel? mivel tartjuk? Felséges király, nem kell ennek enni. Itten parancsolá: Mars befelé! s mind bemasíroztak. Csudálta az öreg király. Ezek után bementek a városba, az öreg királytól átvevé az ország kormányzását, és élt a feleségével csendességben.

-158-

VIII. A KŐVÉVÁLT KIRÁLYFI.

-159-

Volt egyszer egy király, s ennek volt két fia. A két testvér igen szerette egymást. Midőn megnőttek, el akartak menni más országban is próbálni, hanem szülei nem akarták ereszteni. De lehetetlen volt megtartóztatni őket, s azért sok summa pénzzel elindultak.

Mennek már sok napokig, érnek más országokba, melyeknek híret sem hallák, s egy nagy városba jutnak; épen vásár volt benne. Mondja bátyjának az öcsce: bátyám, nézd, micsoda szép virágbokrétákat árulnak; vegyünk kettőt, s egyikre zöld pántlikát, a másikra pedig vöröst. Egy bicskát is vettek, s azzal tovább mennek. Egy hónapi bujdosás után egy útra érnek, mely kétfelé vitt, az egyik jobbra, a másik balra; a jobbról való út be volt húzva fekete gyászszal, a másik pedig fel volt ékesítve, hogy csak vígságot mutatott. Hol az út kétfelé vált, egy nagy nyárfa állott; ott a két testvér törvényt tesz. Mond a kisebbik: bátyám itt el kell válnunk, mert itt kétfelé visz az út; egyik jobbra, másik balra; egyik szomorúságot jelent, a másik pedig örömet. Felel az idősb: öcsém, én nem bánom, akármelyiket választod magadnak, nekem mindegy. A kisebbik is monda: bátyám, én sem bánom. – No, öcsém, mivel idősb vagyok, tehát én megyek ezen a fekete posztóval bevont uton, te pedig menj e szép uton. – Nem bánom; hanem, bátyám, tudod-e mit cselekedjünk? Szúrjuk e fába ezt a kést, a mellett kössük a pántlikára mind a te rózsádat, mind az enyémet; és ha visszafordulunk, ha az én rózsám el lesz hervadva, tehát tudd meg, hogy végem van; ha pedig én jövök ide hamarabb, ha rózsád el lesz hervadva, tudni fogom, hogy oda vagy, ha pedig még fris leend, várni foglak az általunk megrendelt idő után még két hétig; s ha akkorra nem jössz meg, le fogom venni a rózsámat s visszamegyek királyatyámhoz. – A bátyja mindezt jóváhagyta s elváltak egymástól, kiki a maga útján menvén.

-160-

Hagyjuk most itt őket. Miután azon városban a kést és a két rózsát megvették, a mint bujdosnak, előltaláltak egy szegény embert, két orozslánnal, két medvével és két farkassal, s

-161-

kérték, adná el: nekik. Mondja a szegény ember: miért ne, háromszáz aranyért. Leolvasták mindjárt az aranyokat, s az állatokat elvitték magokkal. Ott, hol az út kétfelé ment, az állatokat is eloszták egymás között, egyik-egyik kapott egy oroszlánt, egy medvét s egy farkast. Így megy kiki a maga vadaival. Mennek mendegélnek, az idősb elért egy királyi várost, mely egész gyászban volt, szomorkodtak mindnyájan, mert volt ott egy külsőországi bajnok; az pedig egy király fia volt, kinek országa határos vala azon király országával, kinek városa gyászban vala. E gyász oka az volt, hogy ez a királyfi kérette volna a király leányát Rózsikát feleségének, a leány pedig teljességgel nem szenvedhette s azt mondta, hogy készebb lesz meghalni, mintsem hozzá menni. Ezért a királyfi, kinek atyja nagytekintetű fejdelem volt, először háborút üzent, de jobbnak találta, hogy kár volna oly sok embernek elveszni, hanem inkább bajnokokat fog kívánni, kikkel viaskodhassék, hogy legalább a királyt megfoszsza jó vitézeitől; de legkivált a király két fiára fente fogát, jól tudván, hogy ezek sem akarják hogy hűgok hozzá menjen. Már a királynak személyes bajvívásra bajnokokat kellett küldeni, kiknek ő sok ajándékokat ígért és még mellette leányát is, hogyha princesznéjének a királyfin győzedelmeskedő bajnok személye tetszeni fog. Sokan fölálodozták életüket, de mind szerencsétlenül járt, úgy annyira, hogy a király bajnokai és még a két fia is, kik szerencsét próbáltak, mind elvesztek. – Ebben a városban tehát az idősb királyfi a maga három állatával egy nagy korcsmába ment, s ott mindjárt jó ebédet parancsolt mind magának mind pedig az állatoknak. Minden úgy történt amint kívánta. Itten kérdi a korcsmáros: miért volna ez a város oly szomorú? Elbeszélte, hogy a király egyetlen egy leányát Rózsikát el akarja venni egy szomszéd királyfi feleségül, de nem akar hozzá menni; ez a királyfi igen nagy vitéz, tehát hogy a királyunk leányát meg nem kaphatja, bajnokokat kíván, akik közül egy vele mindennap megvívna. Sok ajándékot ígért a király annak aki meggyőzné, és még leányát is hogyha tetszeni fog a leánynak; de már sokan meghaltak azon királyfi kardja által, magát a két királyfit is megölte; most már senki sem találkozik, aki merészlene vele kimenni, így hát maga az öreg király akarja holnap nap a szerencsét megpróbálni és a két fiáért boszút állani. – Mond a korcsmárosnak: én szeretnék vele megpróbálkozni. – Felel a korcsmáros, mivel nem ismerte, hogy ő is királyfi volna: még az úr gyöngé és kardja rövid, annak pedig hosszú kardja van. – Felel a királyfi: hát hány óraker fog a bajvívás történni? – Holnap reggel nyolc óraker, akkor együtt lesznek az ország nagyjai és a város népe, s nézni fogják a dolog kimenetelét.

-162-

-163-

Itten a királyfi az ő három állatával a piacon jókor megjelent, hogy magának elől helyt vehessen; összejön a sok nép, látták hogy ez idegen volna ezzel az állatokkal, nem tudhatta senki, ki lehetne, mert az arcát befödözte a leeresztett sisak. Eljön tehát a király, gyászban lova, maga, s utána hoznak több lovat, hogy ha egyik agyon szuratnék, lenne mindjárt helyébe más. Sajnálja az egész ország; annak a szomszéd királynak a fia ott hányakodik és csúfolja az öreget, hogy még ő is akar valamit próbálni. Itt megszólítja az öreg királyt a bújdosó királyfi: én, idegen, kit fölséged nem ismer, fogok e hánykodóval szembe szállani. – Hátra megy a király. Volt pedig a királynak ott egy deres lova, arra ült a bújdosó királyfi; a hánykodó királyfi pedig kezdte csúfolódni, hogy oly merész, hogy még páncélt sem ölt magára. Felel a bújdosó királyfi: így is meg fogok én neked felelni. – No ha oly nagyon bízol magadhoz, vedd le arcodról a sisaknak azt a részét, mely betakarja. – Hogy abba teljesedjék kívánságod, megcselekszem. Levonta az arcáról; itten látja az egész nép, mely fiatal szép legény volna, nem reménylék, hogy még győzedelmes lehetne, és sajnálák előre ezt a szép fiatal legényt; nem tudta senki hogy királyfi volna. Erre a zsidongásra, ámbár igen szomorkodott, a királyleány mégis kívánta látni a bajnokot, ki atyjáért és érte vívni fog; látja hogy mely derék és mely szép, s oda lett a szeretet miatt; már most nem csak azért fáj a szive, hogy mennyin elvesztek érte, hanem hogy ez a szép ifju is veszni fog.

-164-

Itten elkezdik a viaskodást, mind a két rész erősen tartja magát, egyszer a királyfi egy kis szúrást kap a combjába, ekkor neki mérgelődven, úgy általdőfé, hogy mindjárt szőrnyút halt. Amint leesett a lováról, az állatok mindjárt széjjelszaggatták. Hallatszott az örömkialtás: éljen! éljen a jövődöbeli király, a királykisasszony férje! Meghallják a palotában is, hogy nagy lárma volna a nép közt, kijön a király a leányával a piacra, hol viaskodtak, hát látják, hogy a szomszéd király fia már darabokban hever a földön. Itten nagy örömmel fogadta a király és leánya Rózsika, s a nép csak ezt kiáltozá: éljen a jövődöbeli király, a princesznének férje! Végre beértek a palotába, itt megebédeltek. Mielőtt még a király leánya szándékát kérdezték volna, már is az ebédnél az egész tanács férjének rendelte a királyfit, maga a királyleány is ugyanazon szándékban volt. Összeadták őket s megvolt a nagy lakodalom.

-165-

Élnek már ők együtt. Egyszer az öreg király, amint ebéd után beszélgetnének, mondá: de szeretnék nyúlhúst enni. Azon országban pedig nagyon nehéz volt nyulat kapni, mivel igen kevés volt. Itten a fiatal király kedvét akarván keresni az ipájának, elment hogy majd nyulat ló; elment egy nagy erdőbe, addig jár, hogy egyszer beestevedett, s meg kellett ott hálnia. Tüzet csinál, a vadak pedig a tűz körül feküdtek; hát hallja hogy a fán valaki reszketve jajgat: ó de fázom! – No jer le, ha fázol, mond a király; jer le. – Nem merek, felel a vén asszony, ki a fán volt. – Miért nem mersz? – Félek az állatoktól; hanem üsd meg vadaidat e vesszővel amit lehajítok. Megfogadta szavát, megüti mind a hármat, és kővévált mind a három. Itten leugrik a vén asszony, kikapja a vesszőt és megcsapja a királyt, s kővé vált ő is. – Már oda haza várják a királyt, és nem jön, nem tudták hová lett; sírt a felesége, maga az öreg király fölöttébb búsult hogy vejét elvesztette.

-166-

Hagyjuk az erdőben a kővévált királyt, menjünk a másikhoz, az öcscséhez. Már az öcscse visszafordult, elért azon helyre, hol fel volt akasztva a bokréta, hát látja, hogy a bátyjáé nem csak hogy meghervadt, de még meg is száradott. Fölteszi magában, hogy föl fogja keresni legalább a sírját bátyjának. Elindult tehát azon az úton, mely akkor fekete posztóval volt behúzva; megy, mendegél, eléri a várost, s azon korcsmába száll meg, hol legelőször a bátyja. Itten mihelyt belép, mondja a korcsmáros: isten hozta felségedet; ugyan régen várja már az egész város, a királyné igen szomorkodik. Itten mentegeti magát, hogy ő nem az, akit gondol, de a korcsmárossal el nem

hitethető, mivelhogy olyan volt mint a bátyja, és hogy neki is megvolt a három vadja. A korcsmáros tehát elment s bejelenté az udvarba, hogy a fiatal király megjött; itten örültek mindnyájan, az öreg király mindjárt leányával együtt hintón eleibe indult. A korcsmáros előbb haza-érkezett, s mondá: jön már a király felséged feleségével együtt. Itten mit volt mit tennie, eleikbe ment; a királyné, a bátyja felesége, mivelhogy épen egyformák voltak, mindjárt megölelte s kérdé: hová lett oly sokáig? - Feleli: én nem vagyok az, akit felséged gondol; hanem az az én bátyám, én pedig az öcsce vagyok. Itten az öreg király bevette a hintóba, és a palotába mentek, s monda az öreg király, hogy mivel nem tudja hová lett a bátyja és utána nagyon szomorkodik, tehát maradna udvaránál, legalább fájdalom nem lenne oly súlyos. Nem akarták sehová eresztetni, de ő megmondá, hogy tovább maradnia nem lehet, hanem elmegy a bátyját keresni. El is ment, s jár kel mindenfelé az országban; itt ugyanazon időben eltéved, hol a bátyja elestveledett; őreá is az idő reá sötétedett, tehát meg akart ott hálni, s tüzet rak magának. Akkor is odament a vén asszony, és reszketve jajgat: ó de fázom! - Feleli az ifjú király öcsce: jer ha fázol a tűzhöz, itt melegedhetel kedvedre. - De félek attól a vadaktól. - Ne félj, nem bántanak azok téged. - Hiába csak félek én tőle, hanem ha megválna e vesszővel a mit lehajtok, úgy lemennék, mert nem lenne oly hamis. De a királyfi meg nem üte vele, hanem csak a földet mellettek; tehát a vén asszony mindjárt leugrott, akkor kapja a kővévált király öcsce, megfogatta az oroslánnal: no te, vén ördög, most kezem közt vagy, hová tetted a bátyámat? - Én nem tudok róla semmit. - Neki küldi a farkast s maratja vele, úgy annyira, hogy kénytelen volt kivallani, hogy az a mellette való kő volna az ő bátyja, hanem itt a zsebembe van egy kis bögre, abba van zsír, kend meg azzal az orra alját, s megint az az ember lesz a ki ennekelőtte volt. - Megkente és mindjárt fölugrott. Isten hozott, öcsém, hogy jöttél ide? de hogy ily nagyon elaludtam. - Felel az öcsce: el ám bátyám, mert oly kő voltál mint az állataid. Akkor megüti az állatokat is a vesszővel, és mind föléledtek s mindjárt megismerték egymást. - Itt a királyfi csak maratta tovább a vén asszonyt a farkassal, hogy vallaná ki, hol volna még több ember, kiket kővé változtatott; annyira kínoztató, hogy a legutolsóig mind kivallotta, és ment a számuk mintegy hat ezerre. Miután már többet nem vallhatott, akkor parancsolá az állatoknak, hogy szagatnák széllyel; szét is szaggatták. Már most mind a ketten mennek, kiki a maga három állatával, azon városba, hol az idősbik felesége volt; mikor megérkeztek, mely nagy örömben volt az egész nép, az kimagyarázhatatlan. Örült az öreg király, és a királyné, hogy ismét megkaphatta a férjét; ismét előbeszélték, hogyan jártak, és hogyan jött ő az öcsce által ismét életre. Az öreg király általadta a vejenek az országot, és az idősb ott maradt királynak, a kisebbik pedig haza ment, és az atyja halála után az is megkapta az országot, és sok ideig szerencsésen országoltak.

-167-

-168-

-169-

IX. SZEGFŰHAJU JÁNOS.

-170-

Volt a világon egy király, kinek neve Theodorus vala; ennek országában volt egy özvegyasszony, ki az ura halála után teherben maradt. Mivel igen szegény volt, így gondolkozék: nem akad nekem még bábaasszonyom sem, mert miből fizethetem ki? Ezen gondolkozásai között elérkezett egészen a tengerszélig; itt van egy fertelmes varangyékos béka, kitől igen megrettent. Észrevette a béka az asszony félelmét, feleli neki: ne félj, szegény asszony; s akkor egy szép menyecskévé változik. Most, ugymond, fedezd fel nekem gondolkodásodat. - Monda a szegény asszony: közelget a gyermekszülésem, és nem tudom hogyan kaphatnék egy bábaasszonyt, mivel módom nincs hogy pénzért magamhoz hívassam. - Felele a békából lett asszony: ne félj, vezess házadhoz, s én leszek a te bábaasszonyod. - Elmennek tehát a szegény asszony lakására, azonnal kevés idő vártatva meg is születik a gyermek, a bábaasszony feltisztítja, és mivel keresztanya más nem volt, tehát mind a bábaságot, mind pedig a keresztanya-hivatalt ő vitte véghez. Ezeknek mikor vége lett, a gyermeket oda hagyja az anyjánál, és visszament a menyecske a tenger partjára, és ott ujonnan békává vált, s bement az ő tengerben volt országába. Ott mindenféle jó eledeleket készített a szegény asszonynak s másnap elvitte hozzá, s ismét eltávozott. Már most mindig azon gondolkozott, hogyan csalhatná el anyjától a kis gyermeket; elmegy tehát egy-két nap múlva sokféle eledelekkel és italokkal a szegény asszonyhoz, és a beszélgetés között mondá: jó asszony, valamit kívánnék tőled, ha megtennéd; a te hasznodra lesz, csak ígérd meg, hogy megteszed a mit kérek. - Sokat gondolkozott a szegény asszony, és mondá: mindent kész vagyok megtenni. Erre mond a másik: add nekem a kis gyermekedet. - Ez igen igen keservesen esett az anyjának, de mégis megtette kívánságára. Elvitte tehát a menyecske a kis gyermeket a tengerhez, a tengert megvágta az aranyvesszővel, és bemegy az országába: ott mindjárt összeaprítja a gyermeket, és behányja egy kádba, és ott hagyja három napig, mely idő alatt a Rézországban járt iskolába. Három nap múlva ismét veszi a kenetet, s megkeneti a gyermek tagjait; a gyermek járt magához jött. Édes gondviselő anyám, minek bántottál? Ó mely szép helyeken jártam, és mely szép tudományokat tanultam. - Hagyj békét lesz még módod más tudományokat és szépségeket látni.

-171-

-172-

Egykor a gyermek anyja gondolkozott, hogyan van az ő fia, igen szerette volna meglátni; elmegy tehát a tenger partjára, a hol összeakadt a békával; mikor oda érkezett, mindjárt észrevette az a béka, hogy a gyermek anyja odakün volna a tenger szélén, kapja tehát az aranyvesszőt és megüti a tengert, és a tenger kétfelé szalad, és grádicsok lettek egészen a békából lett menyecske országáig. Itten bevezette az asszonyt, az látta az ő édes gyermekét, igen örült; minden drága étkekkel a gyermek anyját tractálta. Ezek után híja a gyermekét hogy menne haza, de az semmi módon nem ajánlta reá magát; ott hagyta tehát a gyermeket, és ajánlta az ő keresztanyjának, hogy jó gondot viselne reá, hogy semmi baja se legyen. Ezek után a béka kikísérte a gyermek anyját, és a tenger összeszaladt, azzal ismét összevágja a gyermeket, s beveti

a kádba, és ekkor elküldi az Ezüstországba járnai iskolába. Mikor három négy nap elmúlt, veszi az aranyvesszőt s megüti a testének darabjait, azonnal fölébred, és monda a gyermek: Ó kedves keresztanyám, miért bántott engem? mely szép helyeken jártam és mely szép tudományokat tanultam. – Feleli a keresztanyja: hagyj békét, fiam, lesz még mindazokban módod. Akkor megfogja a gyermek kezét, és monda: jer, egyél és igyál. Elmennek az ebédlőszobába; mikor oda értek volna, a keresztanya észbevette, hogy a gyermek édesanyja a tenger partján járna; monda tehát a gyermeknek: tanultál-e már, fiam, valamit? – Hogy ne tanultam volna. – Tehát nem veszsz semmit észre? – Dehogyan nem, jól tudom, hogy az anyám a tenger szélén van. – Menj el tehát, vezess be országunkba. – Még én azt a saját tudományom erejével végbe nem vihetem, hanem adja nekem a mesterséget, és úgy megteszem. – Oda adja hát neki az aranyvesszőt, és megvágja vele a tengert, és azonnal legszebb, út lett a rezidenciáig. Az édesanyja igen nagy örömmel látta, hogy érette jött ki; bevezeti tehát édes anyját, és ott vendégeskednek. Mikor már mindennek vége lett, akkor elbúcsúztak egymástól, és a gyermek kikísérte az édesanyját. Mikor visszatért, újra ötöt összevágta a keresztanyja, és beveté a kádba. Akkor a gyermek elment járnai iskolát az Aranyországba; ott volt három- négy napig, akkor keresztanyja; újra megüti tagjait az aranyvesszővel, és azonnal fölébred a gyermek, s újra nagyon sajnálta, hogy tovább nem folytathatá iskoláit az Aranyországban, de a keresztanyja biztatá, hogy még idővel szebbeket fog látni.

-173-

-174-

Újra eljön a tenger szélére a gyermek anyja, a gyermek mindjárt észrevette, hogy anyja a tenger szélén járna, monda tehát a keresztanyjának: nekem úgy tetszik, mintha édesanyám a tenger széle mellett föl s alá járna. – Mondá a keresztanyja: menj és vezess be. – Veszi a gyermek az aranyvesszőt, és a tenger vizét megvágja; azonnal a legkellemesebb út lett egészen a rezidenciáig. Igen szívesen fogadta a szegény asszonyt a gyermek keresztanyja is pompásan vendégelte. Mikor mindennek vége szakadt, akkor monda a gyermeknek: kísérd ki édesanyádat; és megígérték neki, hogy kevés idő múlva meg fogják látogatni. A gyermek kikísérte tehát az édes anyját; mikor visszatért ujonnan kapja a keresztanyja, összevágja és beveti kádba. És a gyermek elment akkor a Gyémántországba iskolát tanulni. Mikor már három négy napig ott töltötte volna iskoláit akkor veszi a keresztanyja az aranyvesszőt, és a gyermek összedarabolt tagjait megüti, azonnal ismét fölébred, és feleli, hogy minek háborgatja és minek veszi el azon szép országból, hol ő annyi szépségeket látott; de a keresztanyja ismét biztatja, hogy még szebbeket és hasznosabbakat is tapasztaland, csak csendes szívvel legyen; Ezek után megy a gyermek az ebédlőszobába, és evett ivott a keresztanyjával.

-175-

Monda egyszer a gyermek: nehezen esik az nekem, hogy az édesanyám oly szegénységgel él. – Feleli a keresztanyja: majd jobbra fordul állapota nem sokára; ne, fogd e zsacskó aranyt, és menj el anyádhoz. – Kérde a gyermek: hát, keresztanyám, nem jön? – Felelé: én is elmegyek, hanem te vedd magadhoz ezt a zsacskó pénzt, és menj el előre, és mondd anyádnak, vegyen a zsacskóból a mennyi szükséges lesz egy rezidenciájának csináltatására, s küldd el azonnal a város előljáróihoz, hogy engednének helyt, hol egy rezidenciát lehetne építeni.

Elment tehát a gyermek anyja a város fő előljáróihoz, kérni, hogy építhessen itt rezidenciát. Ezt a város előljárói meg nem engedék; hanem küldék a királyhoz, kérne attól szabadságot. Elmegy tehát a szegény asszony, és bemegy a királyhoz, előlbeszéli kérését hogy mit akarna, ezt meg ezt; kérde a király: ki parancsolta s kinek a kívánsága annak a rezidenciának építése? Feleli a szegény asszony: az én fiamnak. – Mondá a király: küldd el, szegény asszony, a fiadat hozzám. – Haza megy az asszony; már tudta a fia, miként járt, mielőtt megszólította volna, tehát mosolygott. Ezen igen megszorodott a jó szívű anya, ezt észrevette a fiu s monda: miért szomorodott meg, édes szülém? – Hogyan ne, fiam, mikor te kinevetsz. – Ó nem, isten mentsen meg, hanem nevetem a király gondolatát; hát mit szolt? – Nem egyebet, fiam, hanem hogy mennél el magad hozzá. – Ezt hallván az ifju, azonnal kezd öltözni és csinosan elindult; a merre ment, orcájának fényessége tündöklött mint a nap. Mikort elért volna a király rezidenciájához, mivelhogy igen sok nép követte, tehát az örök valami princnek vélték; tehát gverauz volt mindenfelől. Kitekint a király az ablakon, mert ép akkor a leánya szobájában volt, s monda leányának: nézd, leányom, mely csudálatos szépséggel bír az a királyfi vagy vezér, az egész rezidencia fénylik az ő szépségétől. Eleibe ment tehát a király és királyleány a szegény asszony fiának, és nagy becsülettel fogadák, bevezetik karonfogva a parádés szobába, és ott monda az ifju a királynak: megjelentem felséged parancsolatára; én kérttem anyám által a felséges királytól szabadságot egy rezidencia építésére. – A király: szívesen, úgy mond, építtessen tetszése szerént.

-176-

-177-

A királyleány a szegény asszony fiátt oly annyira megszerette, hogy férjének kívánta titkon magában.

Ezek után lekísérte a király és királyleány a fiút, és ő elment haza felé; mindjárt parancsolatot ada ki, hogy az építéshez szükséges mesteremberek jelenjenek meg nála.

Jön a fiú keresztanyja, az előbeszéli neki minden esetét, hogy és miként járt a királynál, és ezek után bemennek a szegény asszony héjlékába, a ki őket szívesen, a mie volt abból, vendégelé; de látta a gyermek keresztanyja, hogy nem igen telnék tőle, tehát azon étkeket, melyeket elkészítve hozott magával, behozta, és úgy mulatták magukat.

Összejöttek tehát a kőművesek és minden az építéshez tartozandó mesterek megjelentek és dologhoz fogtak; de mivel gondolá a gyermek keresztanyja, hogy sok időbe telnék e nagy épület elkészítése, tehát kapta, elővette az ő mesterségét, és azon okból kihívja a gyermek anyját a városba sétálni, hogy azon idő alatt a rezidencia elkészüljön. Mikor tehát gondolá hogy elkészült: no de gyerünk már haza, komám asszony, úgymond. Visszafordúlnak haza felé, és mikor haza értek volna, nem tudá az asszony melyik legyen az ő háza, látván hogy annak helyén egy nagy

-178-

rezidencia volna. Eleget hívá be a gyermek keresztanyja, hogy az az ő háza lenne, de annak hitelt nem adott, hanem azt vélte, eltévedt: hanem komaasszonya, megfogván kezét, fölvezeti a palotába. Elejekbe jön a gyermek, és kérdé: talán eltévedtek, mivel oly sokáig tértek vissza. – Felele a keresztanyja: nem de másképp vélte az édesanyád, alig tudtam a maga házába behívni. Azután hozzá ültek a vacsorához, és a vacsora közt a komaasszony javaslá, hogy mivel ezen épület elkészült, tehát adnának egy pompás vendégséget, a hová a királyt és az ország és a város előjáróit elhivatnák. Ez tetszett mindnyájoknak; nem volt tehát más hátra, mint elkészülni hozzá s a hivatalosokat elinvitálni.

-179-

Mikor tehát már minden készen volt a vendégségre, elment a fiu maga a királyhoz. Mint a természetnek különös szépségét, követte majd az egész város, az örök, valamint először, most is úgy fogadták; a király és leánya, meglátván jönni, mindjárt eleibe mentek; s karon fogva felvezette; mely örömmel fogta volt a királyleány, azt ki sem lehet mondani. – Szegefűhaju János, úgymint az ifju, a királynak ekképen szól: minthogy elkészült a rezidenciám tehát szándékoztam, hogy Felséges király, több nagyokkal együtt hajlékomban egy kevés mulatságra láthassam. Örömmel ajánlta magát a király és legfőbbkép tetszett a királyleánynak ez az alkalom. A királynak valami dolga, érkezett, tehát ott hagyá Szegefűhaju Jánost leányával a szobába; mikor tehát magok voltak, el nem titkolhatta szerelmét a királyleány, hanem ily szókra fakada: fogadd el, János, ezt a szívet, a ki tégedet híven kíván szeretni. – Erre mond János: mindezekre feleletet nem adhatok szülém értekezése nélkül; lesz még alkalmunk erről szólni. Ekkor fölkel és haza megy.

Eljöttek tehát más nap a vendégek a kiket önömmel fogadtak; csodálták e palotának nagy ékességét és mesterséges fölépítését, hozzá ültek az ebédhez, és minden a legnagyobb móddal és pompával ment végbe. Eljött azonban az idő, hogy Jánosnak el kellenék menni, és szomorkodott, mikép mehetne el a vendégektől. Ezt észrevette a keresztanyja, kihívja és kérdi: mi bajod? – Mennem kellene és nem tudom, hogyan hagyjam itt a vendégeket. – Hát ezen búsulsz, hiszen itt vagyok én, eleget teszek a vendégek között, csak te menj és járj békével, fiam. S egyebet nem mondok neked, hanem hogy ha valakivel összejössz, azt szép szóval illesd, és ha meg fogsz akadni és halált szenvedni, akkor haza fogsz jönni és nálam fogod magadat jelenteni mindenkor, és úgy mégy el megint; ha pedig haza jössz, senkinek se mutasd addig magadat, míg valahol valamit nem találsz, és ha valamit találsz, húzd ki a kardodat és vágd keresztül, úgy nyertes leendesz ha ezt fogod cselekedni.

-180-

Itten a fiu többet nem beszél, hanem a keresztanyjától adatott mesterséggel bujdosni indul. A vendégek tehát vígadnak, de a királyleánynak szemébe tűnt hogy nem volt jelen, tehát kérdezte, hová ment; és így a többi fejedelmek. Itten egy kis neheztelés adta magát elő, hogy János ott hagyá a vendégeket, szükséges volt tehát, hogy keresztanyja valami okossággal éljen; azért elővette mesterségét és megcsinálta, hogy a vendégek úgy elfelejtkeztek Jánosról, hogy azt sem tudták: volt-e a világon valaha. Így tehát a vendégek a legnagyobb meglepéssel elszéledtek, a komaasszony is haza ment a tenger fenekén levő országába.

-181-

Ment tehát mendegélt Szegefű János e világon a havasokon föl s alá, egyszer jön a Verestenger partjára, ott lát egy szegény asszonyt szedegetni. Megszólítja János: jó reggelt, öreg anyám. Az asszony fogadá köszönését, és: most van, mondá, szép virág, az életed kezemben. S azzal veszi az aranyvesszőt és megüti a tengert, és megfogja a János kezét. A tenger pedig mikor megvágattatott a vesszővel, azonnal út lett egészen a rezidenciáig, hova Jánost a vén asszony, ki a Rézország királynéja volt, vezette. Mikor tehát oda értek, kérdi az ifjutól: hogy micsoda járatban volna; feleli, hogy szolgálatot keresne. A Rézországi királyné leánya pedig megtanítja, hogy csikós legyen; ő tehát a királynénak azt mondá, hogy csikós szeretne lenni. A királyné enni inni adatott neki, és azután a ménest kezdette olvasni eleibe, s megparancsolá, hogy a ménessel mindaddig menjen, míg csak az önmagától meg nem állapodik.

-182-

Elmegy tehát János a ménessel hegyeken völgyeken keresztül, és egy szép lapon megállapodik. A rézországi király leánya hoz neki mindenféle jó étkeket; az ifju meglátván a leányt, kérte távoznék tőle, ha megtudja a királyné, tehát el fogja veszteni életét. Mondá a leány: ne félj míg engem látsz; s magához bátorítá Jánost. Mulatni kezdetek együtt s mindenfélére tanítja, miként kell cselekednie; de János semmiképen szavára reá nem akar állani; utoljára mégis reá vette a leány. A leánynak haza kelle menni, tehát az ifju maga maradott; azonban álom ereszkedik reá, és a ménes neki megy az ezüsterdőnek, és nagy károkat tesz benne. Itt az ezüsthajú leány észrevette, hogy az ezüsterdőben micsoda károkat tesz a rézszőrű ménes; mindjárt küldi az ezüsttátost, a tátos megy a felhőben, és behajtja a rézszőrű ménest. Itten felérzik az ifju, búsul, ezt észrevette a rézhaju leány, kapja a rézszőrű tátost, és mondá Jánosnak, ne búsuljon, hanem menjen az ezüstvárhoz, és ott meglátja őt az ezüsthajú leány, és vissza fogja adni a ménest.

Mikor oda ért János, meglátja őt az ezüsthaju leány, és kiereszti a ménest, úgy hogy a vén anyja, az Ezüstország királynéja, észre sem vette, és monda: ifju, ez többet ne történjék. János tehát hajtá a ménest; a ménes közzül egy megellik, és pedig kettőt, az egyik szép volt, a másik pedig igen csúnya. Itten az a csúnya csikó nem tudott menni, tehát János kapja a nyaka közé, és úgy viszi sok ideig. Egyszer megszólal a csikó: tégy le, édes gazdám: már vittél engem, tehát majd foglak én vinni. Most ha haza megyünk, folytatá, majd a királyné börtönbe akarand tenni, de attól semmit se félj, mert oda nem tehet, hanem mikor megvacsorálsz, jöjj ki hozzám és majd elmegyünk valahová. – Ment tehát vacsorára János; mondá neki a királyné: ne, micsoda károkat tétetél a ménessel? Az ifju semmit sem szólott. No csak, egyél ilyal és jól vigyázz magadra. – Ezek után kimegy a fiu a méneshez, és a kis csikó mondja: ülj föl reám, és megyünk; – Kérdi a fiu hogy: hová? – A tenger fenekére, a bátyámhoz, az ezüstszőrű tátoshoz. – Felült tehát a csikóra, és

-183-

elértek az ezüst tátoshoz, a ki mindjárt így szólott no, ifju, eljöttél; tudod-e miért hivattalak? – Felele az ifju, hogy nem tudná. – No itt e csengetyű; ha valahol megszorulsz, csak ezt rázd meg, azonnal megjelenek segítségedre bármi veszedelemben. Megköszönte János, s haza indul, haza is ért, a leány kérdezte, hol járt, felelé, sétálni az akol körül; itten mondja neki a leány, menjen vele az ezüstvárhoz, mert ott igen szép mulatság lesz. Elmennek tehát, és majdhogy el nem értek az ezüstvárhoz, akkor mondja a kis csikó: édes gazdám, ha oda érünk, be ne menj a vendégházba, hanem a mellette lévő különös szobába, és így kihallgathatod mit fognak beszélni; hogyha szorúlna a kapca s ki akarnál jönni, tehát csak azt nézd, melyik nyeregkápán van két csillag. Elérnek tehát azon ezüst várhoz, ott mindenik megköti a lovát, és már a sok lovak száma számtalan volt. Itten az ifju nem ment be a leánynyal a vendégházba, hanem a mellette lévő különös szobába, és ott hallgatta mit beszélnek. Itten a lova kezdi vágni a földet, János mindjárt kiment, de mivel már a tátosok igen sokan valának, nem tudta mindjárt melyik az ő lova, azért vigyázta melyiken van két csillag. Csakhamar reá akadt s kérdezé: mi lelt, édes lovam? – Engem semmi sem lelt, hanem téged fog valami lelni; de azért csak menj be és nézd miként vannak, és hallgasd mit beszélnek, és ha ismét hívlak, csak hamar ülj fel reám, és jól megkapaszkodjál hogy le ne maradj. Bemegy tehát János újra a szobába, és hallgatja mit beszélnek. A gyémántországi gyémánthaju királyleány mondja: jól vigyázzatok, nincs-e itt Szegfűhaju János, nem látta-e őt senki. És mivel nem is ősmerték, azért bemegy a vendégházba János, mihelyt meglátják, azonnal fölugráltak, és mindenikkel akart volna menni. Itten csakhamar elmegy János, a lova már vágta a földet, azonnal mindjárt felült a lovára, a ló vitte őt az aranytejfürdőbe; mikor onnan kihozta, akkor észrevette a többi tátos, hol van János; erre mindenik felül a maga tátosára. Itten Jánost fölviszi lova a felhőkbe, és úgy ki az ezüstországi határból. Az ezüstországi leány sem soká késett, hanem jött János után és mondá neki: ugyan miért cselekedted azt; már most többé nem lesz ott diéta, hanem az aranyvárban. Avval az ifju sokat nem gondolt.

-184-

-185-

A vén asszony már leste a leányát és az ifjút, és mihelyt a ménes aklához ért a leány, mindjárt mondja az anyja: no, szép virág, hol voltál? – Jól tudja, édes anyám, hol voltam. – Azt hogy tudom, igaz, de hogy az ifju veled elmenjen, ki parancsolta neki? – Felele a leány: el kellett mennie, mert ő tartja a diétát. – A vén asszony beszélgetése közben a leányával, beszökött János a ménes közé; ezt észrevette a vén asszony s mondá: János, hol voltál? – János csak meghúzta magát, semmit sem szólt, a lova bátorítja: ne félj, nem tehet neked semmit. A vén királyné mindjárt parancsolja, hogy vigye őt a leánya áristomba; elvitte: az áristom volt egy különös szoba, és a vén asszony úgy tétette oda Jánost, mint siralomházba. Megy egyszer a vén asszony a siralomházhoz, itt mondja az ifjunak: aluszol-e vagy álmodol? – Felel: sem nem aluszom sem nem álmodom, csak a mostoha sorsról gondolkozom. Itten pedig nem az ifju felelt, hanem a rézhajú leány. Ezen a vén asszony igen megszorodott, azért eltökélé magában, hogy kiereszti őt; estve tehát megparancsolta a leányának, hogy eresztené ki a siralomházból. A leány tehát mondá Jánosnak, hogy menjen a méneshez; s ő maga sem késett sokáig, hanem ment az ifju után, vitt magával szép ágyat, s szépen megveté, s Jánossal együtt lefeküdt.

-186-

A vén asszony a méneshez megy, s ott találja őket feküdni együtt, spádéjához kap s mind a kettőt keresztül akarja szúrni, de a leány felugrik, és a spádét megkapja, és mondá, hogy az ilyen akaratlan hagyjon föl. Az anyja a királyné tüstént siralomházba parancsolá. Megijedett János; ezt észrevette a gyémánthaju leány, mindjárt küldi az ő gyémánttátosát, hogy szabadítaná ki Szegfű Jánost; elment tehát a gyémánttátos, s mikor oda ért hozzá, kérdi János, mit akarna; mondá: hogy a gyémánthaju leány küldé hogy szabadítaná ki. – Feleli János: menj el és mondd meg neki, hogy én a magam mesterséggemmel beérem, és senki tanácsára nincs szükségem. A gyémánttátos tehát visszament a gyémánthajú leányhoz, elbeszélte mit mondott Szegfű János.

-187-

Megviradott tehát, azonnal a vén királyné kiviszi a Rézhegyre, hol már el volt készítve számára az akasztófa, ott őt felkötötték, és úgy maradt estvélig. Mikor besötétedett, akkor lova oda ment és levette és mondá neki: tudod-e, mit fogsz már most csinálni? – Feleli János, nem tudja. – Itt van rajtam a te vitézi ruhád, öltözz fel és elmegyünk a vén Réz királynéhez, mikor beugratsz a várába, mondd, neki, jöjjön a Rézhegyre, ott meg fogsz vele vívni.

Kapja a vén királyné az ő öltözetét, és ment utána; mikor oda ért, már akkor ott várta őt János; kapják mindjárt kardjaikat, kezdenek verekedni, úgy annyira, hogy a körüllevő tartományokba elhallatszott a fegyverek csattogása, és sok fejedelem mind öszvecsődült. Mondja a vén királyné, mivelhogy elfáradott: hallod-e, ifju, pihenjünk egy keveset. A csikó nem akarta engedni, mivel látta a sok mindenféle királyt ott jelen lenni kiket nem látott a gazdája; de mégis megpihentek. Leszállt tehát lováról János, akkor mondja neki a lova: nem látod édes gazdám, kik vannak itt nézőül? nem szégyenled magadat? Akkor felugrik lovára János, és a vén asszonyt összedarabolta; akkor bevezetik őt karonfogva egy fölékesített hintóba, és úgy koronázták rézországi királynak.

-188-

Megint gondolkozik János, hogy még többet is kellene próbálnia; azért újra bújdosik a havasokon, és sok fáradsága után megint akadt egy vén asszonyra, ki a tengerszélén szedegetett; az pedig volt az ezüstországi királyné. Tudta János hogy megakadott ismét, de aval nem gondolt, hanem megszólítá: jó reggelt, öreg anyám. Elfogadja tőle az ezüstországi királyné, és mond: no, szép virág, itt vagy. S csak kapja aranyvesszőt, megvágja a tengert, a tenger két részre szakad és legszebb út lett egészen az ezüstvárig. Bevezette tehát várába a vén asszony, és enni inni adatott, neki, azután kérdi, micsoda járatban volna. Mondá: hogy szolgálatot keresne. Az ezüsthajú leány kérte az anyjától, adná neki inasul, de semmi módon meg nem nyerheté, hanem csikósnak tette a királyné. Itten mindjárt előlolvassa neki a lovaknak számát, és megparancsolá, mindaddig menjen a lovakkal, míg csak önmaguk meg nem állapodnak. Mennek a lovak hegyen völgyön, egyszer mégis megállapodtak. Itt Jánost nyomja az álom, még pedig jól, a ménes bemegy az aranyerdőbe és iszonyú károkat tesz. Ezt mindjárt észrevette az aranyhaju leány, és kiküldi az aranytátost,

-189-

hajtáná be az ezüstménest a várba. Megy tehát a felhőkben az aranytátos és behajtá az aranyhajú leány parancsolatára. Itten felérik János, nincs a ménes sehol, megijedett és elszomorodék, mitevő legyen. Ehon jön az ezüsthajú leány, hoz neki enni inni, de Jánosnak nem kellett semmi. Mondá a leány: ne busulj semmit, csak menj el az aranyvárhoz, mihelyt az aranyhajú leány meglát, mindjárt visszaengedi a ménest. János tehát elmegy, meglátja az aranyhajú leányt, mindjárt visszaereszté a ménest anélkül hogy megtudta volna a vén aranyországi királyné; de megmondá, hogy többé ily nagy károkat ne tétessen. De János, csakhogy megkaphatta a ménest, megy haza felé; itten megellik a ménes közül egy kanca, és pedig kettőt, egyik igen szép volt, a másik meg sovány és csúnya, a ki nem mehetett. Mit csináljon János? kapja a nyaka közé és viszi; mikor már sokáig vitte, akkor a csikó mondja: no majd viszlek már én most téged, csak ülj fel rám; tudod-e, édes gazdám, ha most haza érünk mit kell cselekedned? – Feleli János: nem tudom. – Azt, hogy mikor már megvacsoráltál, jöjj hozzám, elmegyünk a tengerek fenekére, és ne hallgass a sok szóra. – János megvacsorál, és elmegy a csikójához, ottan mindjárt reá ül, és viszi a tengerek fenekére az aranytátoshoz; ez volt pedig a kis csikónak a bátyja. Mikor oda értek, mondá az aranytátos: tudod-e, édes gazdám, miért hivattalak? – Nem tudom. – Ne, itt van egy aranypatkó, abban a patkóban van háromszáz lyuk, és minden lyukban egy csengetyű; hogy ha valahol meg találsz szorúlni, tehát csak rázd meg, mindjárt ott termek segítségdre. – Ezt megköszönte János, és fölült a csikójára, és visszatért előbbeni helyére. Itten nem sokára jön az ezüsthajú leány, és mondá neki, menne el vele az aranyvárhoz, ott igen szép multság lesz. János ajánlotta magát szívesen, és nem sokára el is érték az aranyvárat. Itten mondá a lova: édes gazdám, a vendégházba be ne menj, hanem a mellette lévő szobába, és ott hallgasd, mit beszélnek; és ha meg fogsz szorúlni, csak azt nézzed melyikünknek van a nyergén három csillag; akkor ülj reám, és vigyázz hogy le ne maradj. Ezzel bemegy János; egykor vágja a csikója a földet, kérdi a gazdája: mit akarsz, édes lovam? – Ülj fel reám. Azzal viszi őt az aranyfürdőn keresztül. Akkor észrevették a fejedelmek, utána az aranytátosokon, de a csikó beviszi a felhőkbe, és onnan ki az ezüstországi határból. Itten már utóléri az ezüsthajú leány s mondá Jánosnak: no, szívem, ugyan nagy kárt tettél nekem. De evel nem gondolt János; hanem a vén ezüstországi királyné már oda haza leste őket, s csak kapja Jánost és öszveapritja; ekkor az ezüsthajú leány változott egy hangyává, és kivitte őt a lovának, és mondá, vinné az erdőbe és vagná meg evvel az ezüstvesszővel. Ezt megcselekedte a lova és megvágván a vesszővel, azonnal talpra felállott; akkor méreggel telve, felült az ő tátos csikójára, és menne az ezüstvárhoz. Mikor bement, mondá az Ezüstország királynéjának: készülne és jönne mentül előbb az Ezüsthegyre. A vén asszony bízott magában, azért megjelent; itten mindjárt hozzá kezdettek a bajviváshoz, és három nap három éjjel mindig tartott a verekedés; összejöttek a körüllevő fejedelmek a nagy fegyvercsattogásra, végre mégis erőt vett János az ezüstországi királynén és összevágta. Kérte a leánya, szedhesse össze az anyja testét, s János megengedte. Ezek után az ott lévő fejedelmek bevitték és másodszer megkoronázták úgy mint Ezüstország királyának.

Itten kezde az ifju gondolkozni, eszébe jutott, mit monda neki a keresztanyja, hogy haza kellene mennie; s megindula haza felé. Sok fáradsága után már haza érkezett, és ime a tenger szélén találja keresztanyját, kapja a kardját s úgy hozzá vágott, hogy a kardja azonnal hátra hajlott. Erre a keresztanyja kinevette, min János igen elszomorodott; keresztanyja, ezt látván, megszólítá: ne búsulj, mert annak úgy kellett megtörténni. S kérdezi, hol járt volna az óta; de ő mind ezekről semmit sem akart beszélni, hanem csak azon volt, hogy mielőbb láthassa édesanyját. Elment tehát keresztanyjával együtt az édesanyja látogatására, ki is nagy örömmel fogadá. Tudtára adta János, hogy a ő idehaza létéről senkinek ne szólana, mert el kell ismét mennie.

Igy töltött három napot az édes anyja házánál, azután elbúcsúzott, és útját vette ismét az Ezüstországba. Mihelyt megérkezett, minden rendelést megteve, hogy távolléte alatt az országot jól igazgassák a főbbek, s azzal útnak indult. Ujra megyen hegyen, völgyön, síkon, egykor ér a tenger partjára, és ott talál újra egy vén asszonyt. Mindjárt megszólítá: jó napot, öreg anyám. – Elfogadta az öreg asszony, és mondá: fiu, hogyan tévelyegtél ide? – Mondá János: én nem tévelyegtem el, hanem a kénytelenség hozott ide. A vén asszony pedig jól tudta micsoda kénytelenség hozta oda, s azonnal kapja az aranyvesszőt, megvágja a tengert, a tenger utat ad, és megfogja a vén asszony a János kezét s bevezeti az Aranyországba. Itten az aranyhajú leánynak igen megtetszett János, és kérte anyját, adná melléje inasnak, de anyja már előre gondolá szerencsétlen kimenetelét, tehát semmi módon azt meg nem nyéré, hanem a vén asszony jobban azon gondolkozott, mi módon vezethetné el azt a szép ifjut. Félre hívja egy különös szobába, és mondá neki, ne fogadja a leánya szavát, ha valamit mondana neki; s mindenkép kedvezett az ifjunak és mindenféle kincseket ígért neki, csak hogy azt megtartaná; kérdezi azután, mi akarna lenni? János csupán csikós akart lenni. Itten a vén asszony eleibe kezdi olvasni a ménest és mondá neki, hogy most menne vele, mind addig míg csak magától meg nem állapodik. Elmegy János a ménessel, megállapodott a kősziklákon, itt az ifjú ledől és azonnal elszunnyadt. Az aranyhajú leány azonnal észbevette hogy János elaludt, mindjárt felült az aranytátosára s elment hozzá; aluva találta; itten mindjárt felkölti, és ad neki egy aranyövedzőt és egy aranygyűrűt. Ezek után a leány meg akarta ölelni, de ő, ugymint János nem engedte, mert eszébe jutott, mit parancsolt a vén királyné; a leány mondá, ne húzza magát, de János csak arra kérte, távoznék tőle, mivel ő a királynétól tartana; de a leány mondá: ha én itt hagylak, meglásd, mint fogsz jární. Itten az aranyhajú leány eltávozik Jánostól, és álmat eresztett reá. Elaluszik János, a ménes pedig megy a gyémánterdőbe, és nagy károkat tesz; fölébred János és néz mindenfelé, hol láthatná a ménest, de haszontalan tekingetett, mert már a gyémánthajú leány behajtatta s erősen strázsáltatta. Elindult János keresni, és búsult a rajta történt szerencsétlenségén; s midőn így fel s alá járna, egykor hozzá mene az aranyhajú leány, és mondá: nem-e mondám, hogyha eltávozom tőled, károdra lesz? Hanem egyebet ne tégy, mert már várakozik reád a gyémánthajú leány, menj

el a gyémántvárhoz, mihelyt meglát a gyémánthajú leány, azonnal mindjárt elereszti a ménest. Ment tehát János a gyémántvárhoz: mihelyt meglátta a gyémánthajú leány, mindjárt megszólítja: no, szép virág, hol jártál oly sokáig? nem-e az aranyhajú leánynyal szerelmeskedtél? Hanem csak hajtsd el a ménest, majd eszedbe juttatom én azt még neked. Itten megy az ő ménese a kősziklák felé, és a lovak közül egy kanca megellett kettőt, az egyik ezek közül is szép volt, a másik pedig igen sovány; ez semmi módon nem mehetett, tehát kénytelen volt János fölvenni vállára és úgy vinni. Mikor jó darab ideig vitte volna a csikót, megszólal hozzája, tenné le, és már most ő fogja vinni mint gazdáját. Fölült reá János, és mennek haza felé; újra megszólal a lova: tudod-e édes gazdám mit kell cselekedni? - Feleli János: nem tudom. - No mihelyt haza érünk, fölmegegy a vacsorához, ott az aranyhajú leány majd mindenféleképpen fog neked kedveskedni, de te azt csak semminek nézd; mikor elvégezted dolgodat, jőj tüstént le, el fogunk menni a tenger fenekére a bátyámhoz. - Itten fölmegegy János a cselédszobába, az aranyhajú leány mindjárt leült mellé és beszélgetni kívánt vele, de János semmit sem akart szólni. Megvacsorál János, és lemegegy az akolhoz; mondá a csikó: no, édes gazdám, ülj reám és menjünk a bátyámhoz. El is értek nem sokára; itten a csikónak bátyja volt aranytátos, és mindjárt mondá: no, édes gazdám, eljöttél? - Monda: eljöttem. - Fogd tehát ezt az aranypatkót, melyben van háromszáz hatvanhat szeg hogy ha reám szükséged lesz vagy ha valami bajba esel, tehát csak húzzál ki belőlök egy szeget, azonnal mindjárt segítségedre leszek.

-196-

Az aranyhajú leány nyughatatlan volt és szomorkodott, hogy nem viszonzta szeretetét János, mivel ő annyi jót kívánt tenni.

Haza ért János a kapott ajándékkal; itten a leány mindjárt mondja: menne vele a gyémántvárba mulatságra. A vén királyné észbevette hová akar menni leányával, tehát mindjárt a siralomházba tette s másnap fölakasztatta. Búsula csikója az ő gazdája elvesztése után, s azért gondolá, jó lenne elmennie bátyjához tanácsot kérni. Elmegegy, elbeszéli a gazdáján történt szerencsétlenségét; feleli erre a bátyja: föl fog támadni még az életre a te gazdád és az enyém, mert az aranyhajú leány azon lesz; csak te térj vissza. Visszatért a csikó azon helyre, hol Jánost felkötötték, oda érkezett nem sokára az aranyhajú leány, és megkapván kését, levágja Jánost és megkeni, s azonnal fölbred. Ekkor János boszút akar állani az aranyországi vén királynén, azért mindjárt kihúzott a patkóból egy szeget, s tüstént ott termett a csikónak a bátyja, az aranytátos, s monda neki: ülj fel és menjünk. A vén királyné udvarába beugrat János: No, te vén asszony, jőj az én haláломnak elkövetett helyére és boszút állok rajtad. A vén banya, ugymint az aranyországi királyné, nem késedelmeskedett, hanem a rendelt helyen megjelent; János mindjárt el kezdette vele a verekedést, és utoljára győzedelmeskedett s összedarabolta, és azután a jelenvaló fejedelmek Aranyország királyának koronázták. - Ezen verekedésnél jelen volt a gyémánthajú király leány, a ki Jánost föllöttébb kedvelte.

-197-

Most már János volt Réz-, Ezüst- és Aranyország királya. Megunta a sok bujdosást. Miután koronázásának vége lett, a fejedelmek mindnyájan, kiki a maga országába, visszatért: itten gondolkozik magában János, hogy most mitevő legyen? el nem tudta határozni dolgát; kiment tehát egy erdőbe a paripáján lovagolni, és ismét mély gondolkodásokba ereszti magát. Egykor gondolja magában: bár csak itt volna a keresztanyám, hogy adna nekem tanácsot, mitevő legyek. Alig végezte el e gondolatját, s ime szeme előtt látja a keresztanyját. No, fiam János, hogyan vagy? - Igen jól vagyok, de most nem tudom, mitevő legyek. - Nem egyebet, hanem a gyémánthajú leányt, ki az én néném leánya, ki reád születésed napjától várakozik, meg fogod kéretni, és azon a nyert országaidon fogsz uralkodni. Megyünk tehát, fiam János, a gyémántvárhoz.

-198-

És mihelyt Jánost meglátta a gyémántországi királyné az ő hűgával jönni, mindjárt eleibe ment, és őt mint jövendőbeli vejét örömmel fogadta; a leány meg nem tartóztathatta magát, hogy Jánost meg ne ölelje, sok sűrű könnyhullatásokat ejtve, ezen kedves Jánosáért vértett szíve nem szólhatott.

Ezek után János a gyémánthajú leányt elvette feleségének, és megesküdtek; az esküvés után elmentek mindnyájan a János édesanyjához, ki őt nagy örömmel fogadta. Így tehát odahaza levén mint egy külsőországi király, a városban levő főuraknak vendégséget adatott, melyre maga a király, ki a városban lakott, megjelent. Ott sok mindenféle beszélgetés jött elől, de János legkissebbet sem szólt végbevitt dolgairól. Csodálták a felesége ékességét, csodálták az ő réz, ezüst, arany és gyémánt szőrű paripáit. Miután a vendégségnek vége szakadt, akkor János az ő rezidenciáját a királynak ajándékozta, és elment édesanyjával a felesége országába; ott országolván sok ideig, számos szép magzatokkal dicsekedett.

-199-

X. JANKALOVICS.

-200-

Egyszer volt egy királyi város, és abban a királyi városban volt egy szép királyfi, és annak volt egy hiteles inasa. És kiment a királyfi az inasával sétálni a kenderes kertek alá, és ott három testvérleány kendert nőtt, és a legnagyobbik azt mondá: ha őtet a királyfi elvonná feleségül, hát ő egy szál kenderből csinálna annyi fejérruhát, hogy az egész ármádia megérné vele három esztendeig; a másik pedig azt mondá, hogy egy szem búzából csinálna annyi kenyeret, hogy az ármádia megérné vele négy esztendeig; a harmadik pedig azt mondá, hogy ha őt a királyfi elvonná, tehát szülne két aranyhajú magzatot. És ezeket az inas mind hallotta, s mondá a királyfinak, mivelhogy oly hiteles inasa volt: Felséges királyfi, egy újságot hallottam a sétálásunk

között, hogy azon három leány közül, ki a kendert nőtte, meglátván felségedet, azt mondta a legidősb: ha engem a királyfi elvenne feleségül, egy szál kenderből csinálnék annyi fejérruhát, hogy az egész ármádiának elegendő lenne három esztendeig; a másik pedig azt mondá, hogy ő sütné egy szem búzából annyi kenyeret, hogy az ármádiának elegendő lenne négy esztendeig; a legkisebb pedig azt mondá, ha őt elvenné feleségének, tehát ő szülné két aranyhajú magzatot. – Ez mind jó volna, kedves szolgám, feleli a királyfi; de mégis legjobban tetszik nekem az, ki a két aranyhajú magzatot szülné. – Már most pedig azon volt a királyfi, mennél hamarább megláthassa az ő jövődöbéli mátkáját; befogatott a hintóba s elhozatá, és elvette feleségének, félesztendeig volt vele, s következett, hogy háborút kelle tartania más fejdelemmel s el kelle mennie. Tehát lakott az udvarában egy banya, arra bízta feleségét, hogy reá legnagyobb gondot viselne. Mikor a királyfi távol vala, következett a királyné gyermekszülése, és mikor megszülte a két aranyhajú gyermeket, a vén banya mindjárt egy elkészített ládába tette s a tengerre ereszté, a királyné alá pedig két kopókölyköt teve. Nem vette észre a királyné hogy magzataival mit csináltak, mivel nagy fájdalmak között magán kívül volt. Mi okból cselekedte ezt a vén banya? abból, hogy volt neki egy hajadon leánya, tehát azt akarta volna a királynak feleségül adni. Itten a királyné a két kopót mint saját gyermekeit neveli; az udvari tanácsnok megírta a királynak, mily magzatokat hozott a világra az ő felesége. Hagyjuk a királyt a sok bú között.

-201-

-202-

A ládába tétetett két gyermek megy a tengeren; a partján lakozó molnár minden pénteken és szombaton halásztatott a szegények számára; e tájban pénteken és szombaton egész délig halásztatott, és semmit sem foghatott; délután kiveté a hálóját, hát mindjárt a kis láda belé akadt. Mihelyt érzi hogy valami volna hálójába, azonnak kihúzta, s látta benne a ládát; ennek igen megörült s hazavitte a feleségének s felbontá; hát benne találja a két aranyhajú gyermeket, kik arany almával játszadoztak akkor is. A molnár mindjárt dajkát fogadott nekik; az egyik gyermek volt, a másik leány; amaz többet nőtt egy holnap alatt, mint más gyermek esztendő alatt. Annakutána hogy a gyermekek felkaptak, iskolába jártatta őket a molnár, s mikor már jól kitanúlt mind a gyermek mind a leány, a molnárné a leánykát kifogta az iskolából, mivel annak nagyobb tudományra szüksége nincs, hanem a gyermek folytassa tovább is az iskolát. Mivelhogy a leánykát már most a molnárnénak mintegy segítségül odahaza tarták, elküldé a kútra korsóval vízért; alig tett néhány lépést, eltöri a korsót. A szép kis leányka nagy sírással visszajő, kérdezi az anyamolnárné, mert azt vélte anyjának, oly sírva látván, s vigasztalá: ne sírj, leányom, vedd azt a másik korsót s menj el vízért. Elmegy ismét, és mikor már megtöltött korsóval visszatért volna, amint a pitvarajtót be akarná csukni, akkor üti az ajtóhoz, és ime megint eltöri a korsót. Itten mondá a molnárné: már bizony ha magam lánya volnál, ennyi tett vigyázatlanságodért megbüntetelek volna. A leányka jól hallá s újra igen elszomorodott, hogy nem tudná ki az apja s kicsoda anyja. A gyermek haza jön az iskolából, mindjárt előbeszéli magok között a leányka a testvérének, hogyan járt a korsóval s mit mondott anyjok, hogy ha saját magzata volna, azon tett kárért már megbüntette volna. Így tehát mind a két gyermek átlátta a molnárné beszédéből, hogy ők nem lennének az ő magzatai, eltökélték tehát magokban, hogy minél előbb el fognak innen menni s addig bujdosni, míg csak az ő igaz atyjokra s anyjokra reá nem találhatnak. Itten a két gyermek harmadnap mondja a molnárnak és molnárnénak, hogy elmennek, mivel fel akarják keresni szüleiket. A két öreg sír és eleget marasztá, de mind haszontalan, minthogy nem volt mást tenni, erővel nem tartóztathatta, hanem útnak eresztette őket három pogácsával és három márvással.

-203-

-204-

Mentek ők az úton, s előltaláltak egy öreg koldúst; ez kérte, hogy a mivel az isten megáldotta őket, azzal segítenék. A leányka mondja: adjunk ennek az öregnek egy pogácsát, és egy márvást. És így elmentek tovább. Alig mennek, ismét elejekbe akadt egy öreg koldús, s kérte hogy a mivel őket az isten megáldotta, azzal segítenék. A leányka ismét mondá hogy adjanak neki egy pogácsát és egy márvást. Már most csak egy pogácsa és egy márvás maradt. Mennek ismét tovább, alig hogy mennek kétszáz lépést, elejekbe akad a harmadik koldús, s hasonlóképen kéri, hogy a mivel őket megáldotta az isten, azzal segítenék. Itten a leány megint mondja: adjuk neki még azt a pogácsát és azt a márvást. Így már minden eleség és pénz nélkül maradt a két gyermek. Folytatják tovább is az útjokat; egyszer megéhezik a leányka és mond: bátyám ehetném, nézd a tarisznyát, ha, volna benne egy kis kenyérmorzsa, azt is jóízűen megenném. Megtekinti a gyermek, a tarisznyát s benne látja mind a három pogácsát és a három márvást; leültek tehát a fa alá s kenyereztek. Itten jön hozzájuk két öreg ember s kérdezi őket, hogy mi járatban volnának; mondják, hogy atyjokat s anyjokat keresnek. Felele nekik a két öreg: fiaim, jót tettetek három koldussal, annak jutalmát veenditek s reá akadtok szüleitekre. Ekkor az egyik öreg elkiáltja magát: Jankalovics jer elé! Jankalovics mindjárt ott termett, s mondá neki az öreg ember: no Jankalovics, e két gyermekkel ismeresd meg az atyját és anyját, két lélekért. Erre Jankalovics keresztül fordult a fején s lett belőle egy szép paripa, s mond a királyfinak: királyfi, ülj reám mind hűgostól, s szólj, úgy vigyelek-e mint a szél vagy pedig mint a gondolat? Csak azon vette észre magát a királyfi, mikor a város alá vitte, ahol király atyja lakott.

-205-

A királynét pedig, mihelyt a király a háborúból megjött, meg nem öleté, hanem egy bivalbőrbe varratta s a templom elébe tétette oly parancsolat alatt, hogy minden bemenő a templomba a királynéra fújná az orrát és reá köpne; s napjában csak egyszer kapott eledelt. Így nyomorgott a szegény királyné, a vén banyának a leánya pedig lett a királyné.

Azon említett város alatt, ahová vitte őket Jankalovics, sátozt húztak, s mondta nekik Jankalovics: tudjátok-e mit? ma háromszor mennek a templomba; mikor ti beléptek, ne cselekedjétek amit a többiek, mert ott a templom előtt van egy asszony bivalbőrbe bevarrva, s mindenki leköpi a király parancsolatjából, de ti ne tegyétek, hanem jól vigyázzatok magatokra hogy ne aredáljanak, s mielőtt a pap elvégezze a misét, jöjjetek ki, mert másképp a király megaredáltat benneteket.

-206-

A király mindjárt, mihelyt meglátta, csodálta ennek a két gyermeknek szépségét, s szemmel tartá, hogy parancsolatját nem teljesíték; de ők nem várták el a mise végezetét, s mielőtt a király észrevette volna, már akkor eltávoztak s kimentek a Jankalovicshoz. Mond ez nekik: No még tizenegy óraker elmentek a templomba, de most még annyi időt se késsetek, mert a király még patrolokat is állítat, hogy kézre keríthessen benneteket.

Ők tehát tizenegy óraker mennek ismét a templomba, és a király mindjárt szembe vette őket, mihelyt a templomba léptek, s kivált azért, hogy azon személyt, ki a templom előtt bivalbőrbe varrva kitéve volt, meg nem köpék. Ben vannak tehát a templomban, áll a mise; de ők, amint megparancsolta Jankalovics, még annyi ideig sem maradtak ben mint először, tehát a király ismét nem végezhetette el föltett szándékát, megint nem foghatta meg őket. Mikor harmadszor kellene megint menni a templomba, megmondá nekik Jankalovics: már most megaredál benneteket, mert nem fog bemenni a templomba, hanem katonákkal vár be titeket a templomajtóban; hanem azért meg ne ijedjete, s ha kérdezi miért nem tartjátok meg a királyi parancsolatot, feleljéte, hogy ti mint idegenek nem tudjátok a parancsolatot és szokást; és ha vacsorára hivand magához a király, azt feleljéte neki, hogy nem vagytok érdemesek e tisztességre. Ugy is lett. Mivel a királynak igen nagyon megtetszett a két gyermek, mondá nekik, hogy szívesen várná vacsorára, tehát ne vessék meg udvarát. A két gyermek ajánlkozott hogy elmegy, de vacsora előtt még kimentek Jankalovicshoz, s ez mondá nekik: ugy-e hogy megaredáltatott s meghítt benneteket vacsorára a király? Menjete el, és majd mikor a vacsora fölött beszélget veletek s igérni fog mindent, de ti ne kérjete egyebet csak annyi helyet, mennyit inastok egy fertályóra alatt cigánykerékkel körülkerül. Ugy lett. Erre a király azt igérte hogy nem amennyit egy fertályóra alatt hanem a mennyit három nap alatt körül kerül cigánykerékkel, ad nekik. A két gyermek vacsora után visszament Jankalovicshoz, s kérdi tőlök Jankalovics: megigérte-e a király? - Meg, és nem csak annyit, hanem a mennyit harmadnapig be tudsz hányni cigánykerékkel. A király alig várta hogy az éjszaka felviradjon, hogy annak a két szép gyermeknek tett ígérteét beteljesítse, s felviradtkor feleségestől anyósostól a gyermekek sátorához ment. Kiált a királyfi: Jankalovics, jer elő. Jankalovics mindjárt ott termett, s parancsolja neki, a királyfi: no amennyit eltehetsz egy fertályóra alatt. És akkor neki indúlt Jankalovics, s háromszáz kilencven kilenc mérföldet hányt be a kitűzött idő alatt. Akkor esett le a vén banyának s a leányának az álla, mikor meglátta Jankalovicznak az ő nagy próbáját, s mondá leányának: az eszi meg a te fejedet és az enyémet is, kinek helyt adtál a határodon; hanem vagy dicsértél meg vagy nem valaha valakit, de dicsérd meg ezt a két gyermeket, és mondd, hogy nem láttál soha ily gyönyörű szép két gyermeket mint ők, és ily szép sík földet mint amilyent a királytól kaptak, hanem van a forró tengerek között egy szép aranyvár: hogyha azt a szép aranyvárat erre a szép sík földre tehetnék, akkor lenne még szép.

Azután pedig hogy a király feleségestől anyósostól elment, kérdi Jankalovics a királyfitól: mit beszélt neki az a vén banya? - Azt mondá, hogy van a forró tengerek közt egy aranyvár, hogyha azt e sík földre tehetnék, akkor lenne még gyönyörű ez a szép sík föld mit a királytól kaptunk. - Feleli Jankalovics: legkissebb az aranyvárat ide hozni; s alig várja már az estvét, s mikor az estveli hajnal múlt elfelé, keresztül bukott a fején, lett belőle egy paripa, és mondja a királyfinak: ülj reám, királyfi! és mikor a királyfi gondolta hogy vajmi keveset haladtak még, hát már akkor az aranyvárnál voltak, és Jankalovics neki ment az aranyvárnak s mindjárt öszvekapta s takarodott arra a sík földre, és mindjárt kiállítá az aranyvárat, úgy amint a forró tengerek közt állott, és az egész városnak nagy világosságot adott. Észbevette azt a vén banya s mondá a leányának: az eszi meg a te fejedet meg az enyémet is, mert elhozta Jankalovics az aranyvárat, mit tizenkét sárkány őrizett. Így tehát a vén banya ezuttal el nem vesztethvén a királyfit, pakolt mindjárt a leányával s a királylyal a gyermekekhez, és mikor oda értek, mondá: sohasem láttam még ily két szép gyermeket és ily szép aranyvárat ily szép sík földön; de - folytatá - van még a veres tengerek között egy aransátor, hogyha még azt az aransátort ez arany rezidencia eleibe tehetné, még sokkal szebb lenne mint most. Ezt a sátort pedig huszonnégy sárkány őrizte, mert a vén banya csak azon volt, hogy Jankalovicst a királyfival elveszíthesse.

Miután a vén banya a királylyal és leányával haza ment, kérdi Jankalovics a királyfitól, mit mondott az a vén banya? feleli a királyfi: nem egyebet, Jankalovics, hanem hogy a veres tengerek között van egy aransátor, hogyha még azt az aranyvár eleibe tehetnék, tehát akkor lenne még szép. - Mond Jankalovics: Legkissebb az. Mihelyt az estveli hajnal múlik elfelé, Jankalovics keresztül bukik a fején s lett belőle egy paripa, és mondá a királyfinak: ülj reám, királyfi. Még azt gondolta a királyfi hogy még jó meg sem indúltak, mikor már a veres tengerek közt, az aransátornál voltak. De Jankalovicznak nem lehetett az aransátorhoz közel menni, hanem a királyfit küldötte csak: az aranyláncokat vagdald el, mondá neki, ne gondoldj az oszlopokkal, hanem kapd öszve a sátort s takarodj vele. Amint kijött a királyfi a sátorral, felült tüstént lovára, s ment az aranyvár felé. Mihelyt oda ért, már akkor a huszonnégy aranyágas ott várta; mindjárt kihúzta tehát az aransátort, s az még nagyobb világosságot tett mint az aranyvár magában.

A vén banya mivelhogy nyughatatlan volt s mindig azon törte a fejét, mi móddal veszíthetné el a királyfit Jankalovicscsal együtt: mindjárt észrevette mihelyt kihúzta a királyfi az aransátort; mondja tehát leányának: kelj föl, mert elhozta Jankalovics az aransátort, hanem vagy dicsértél meg valaha valakit vagy nem, de megdicsérd ám ezt a két gyermeket. Azzal kiment leányostól és vőstől, s mondá a leány: sohasem láttam ily szép két gyermeket, s ily szép aranyvárat aransátorostól. Mondá a vén banya: van még a jeges tengerek között egy aranyhíd, hogyha még azt ide hozatnák, még százszor szebb lenne mint most. Ezek után elment vőstől és leányostól a városba. Monda Jankalovics: mit mondott, királyfi, a vén banya? - Nem egyebet, hanem hogy a jeges tengerek közt van egy aranyhíd, hogyha még azt ide hozhatnánk, akkor még százszor szebb lenne az aranyvár. - - Felele Jankalovics: az legkissebb. Mikor tehát elmúlik az esthajnal, Jankalovics keresztül bukik a fején és lesz belőle egy paripa, és mondá a királyfinak: ülj reám,

királyfi. És mikor a királyfi nem is remélte, már akkor a jeges tengerek között voltak az aranyhíd mellett, mit harminchat sárkány őrizett. Mondá neki Jankalovics: királyfi, szedd össze a hidat, és jőj el velem. És minél hamarabb felült a lovára, és minél hamarabb az aranyvárhoz sietett, és minél hamarabb igyekezett az aranyhidat az aranysátor eleibe kihúzni.

De a vén banya viradtát sem várja, kinéz az ablakon, hát látja hogy Jankalovics elhozta az aranyhidat; és mondja a leányának: Kelj fel, leányom, az eszi meg a te fejedet és az enyémet, kinek helyt adál a határodon, mert elhozta Jankalovics az aranyhidat; hanem vagy dicsértél meg valakit vagy nem, ezt a két gyermeket megdicséred. És kimennek megint, s mondá a vén banya: soha sem láttam ily szép két magzatot ily aranyhajjal, és ily aranyvárat aranysátorral és híddal; hanem van a zöld királynak huszonnégy aranyalmafa, ha még azt a huszonnégy fát ide a híd eleibe tehetnék, ó mely sokkal szebb volna. Ezek után elmegy ismét vissza vőstől, leányostól a városba. Kérdi mindjárt Jankalovics, mit mondott az a vén banya? feleli a királyfi: nem egyebet, hanem a zöld királynak van huszonnégy aranyalmafa, hogyha azt a huszonnégy fát ide a híd eleibe lehetne tenni, mennyivel díszesebb lenne. – Mondja Jankalovics: az csekély dolog. Alig várja, hogy múlték el az estveli hajnal, keresztül bukik a fején, s lett belőle egy ló, s mond a királyfinak: ülj reám. Azt gondolta a királyfi, hogy még nem igen haladtak, és már akkor az aranyalmafáknál voltak. Mindegyik alatt külön-külön két-két sárkány, huszonnégy fejű, volt: de Jankalovics álomszelltől fújt reájok, s mind elaludtak, akkor neki ment Jankalovics az aranyalmafáknak, mind a huszonnégyet fölszedte, azzal visszafordult és az aranyhíd eleibe rakta sorjában.

Itten a vén banya az egész éjtszakát virasztotta, örömmel látta volna Jankalovicsnak és a királyfinak vesztét, s látja hogy a huszonnégy almafa az aranyhíd előtt volna. Monda: kelj fel, leányom, az eszi meg a te fejedet és enyémet, kinek helyt adtál határodban, mert elhozta Jankalovics a huszonnégy aranyalmafát. Hanem vagy dicsértél meg valaha valakit vagy sem, de ezt a két szép gyermeket újra megdicséred. Kimegy reggel a vén banya vőstől és leányostól együtt, és mondja: sohasem láttam életemben ily szép aranyhajú gyermekeket, ily szép aranyvárat aranysátorral, aranyhíddal és ily szép huszonnégy aranyalmafákkal; de még van a fekete tengerek között egy muzsikafa, ha még azt ide hozhatná, hát még százszorta különb volna. Elment a vén banya a városba; most már, gondolta, minden bizonynyal vége mind Jankalovicsnak mind pedig a királyfinak. Itten kérdi Jankalovics, mit mondott a királyfinak a vén banya? Hogy a fekete tengerek között van egy muzsikafa, ha még azon fából hozhatnánk egy ágat, akkor lenne igen szép a mi várunk. Mondja Jankalovics: mindent megtettünk, de azt, nem tudom, hogy fogjuk megtenni. Alig várja Jankalovics hogy az estveli hajnal elmúlték, keresztül fordul a fején s lett belőle egy szép paripa, s mondja a királyfinak: ülj reám, királyfi. És mennek mendegélnek igen nagy darab földet, és mikor már a Világ-vámjától három mérföldre voltak, azt mondja neki: királyfi, szállj le most rólam. Akkor leszállt a királyfi, s Jankalovics a földhöz vágja magát s lett belőle egy mákszem, mit az ő parancsolatára, a királyfi a zsebébe tett. És monda Jankalovics: no, királyfi, vagy dicsértél meg valaha valakit, vagy nem, de megdicséred a Világ-vámját. Elérkeznek a Világ-vámjához, mert a királyfi úgy ment mint a gondolat, s köszönti: adjon isten szerencsés jó estvét, édes öreg apám uram. – És az öreg fogadván: adjon az isten teneked is, édes fiam. – Mond a királyfi: sohasem láttam ily szép vén embert mint kend, édes öreg apám Világ-vámja. – Felele a Világ-vámja: én is már háromszáz kilencven kilenc esztendeje mióta Világ-vámja vagyok, sok szép ifju keresztül ment rajtam, hanem még én sem láttam ily szép ifjat, mint te vagy, kedves fiam. No ne félj semmit, te szerencsés leszesz járásodban, miben igyekszel.

S azzal megindul a királyfi; mikor már három mérföldet ment túl a Világ-vámján, akkor kiugrik Jankalovics a zsebéből és mondja; no jó szerencséd hogy úgy tudtál a Világ-vámjának kedvére beszélni, mert ha megtudta volna hogy én zsebedben vagyok, oly apróra öröl mint a máknak kilenced része. Mert a Világ-vámjának oly fogai voltak mint egy szántó vas, és azon kellett keresztül menni. Ekkor Jankalovicsból megint ló váltott és felült reá a királyfi és megindultak; megint mentek jó darab földet, annyira hogy a fekete tengert elérték, hol a Jankalovics bátyja volt a tengeren. Beköszön a bátyjának: jó szerencsével, bátya. – Hozott a szerencse, öcsém; mert háromszáz kilencven kilenc esztendeje hogy egymást nem láttuk, mivel a Világ-vámjától nem tudtuk megkeresni egymást. Hanem, öcsém, mondd meg, mi járatban vagy s mi okon jöttél hozzám? – Felel Jankalovics: nem egyébért, bátyám, hanem vagy tettél valaha jót vagy nem, tehát most tégy. – Ami telik tőlem, öcsém, éretted mindent. – Nem egyebet, bátyám, hanem hozz nekem a muzsikafából egy darabot, mert én igen elfáradtam. – A Jankalovics bátyja belé ült a ladikba a fekete tengeren, és úgy meglökte a ladikot az innenső végén, hogy a túlsó részén hat mérföldet csúszott a szárazon, s azzal ment a muzsikafához, leszakít róla egy galyat, s azzal megindul a ladikja felé. Mikor a galyat belé teszi a ladikba s maga is belé ült, meglöki az evedzőjével úgy, hogy még az innenső részén tizenhét mérföldet csúszott a szárazon, mivelhogy úgy megjedett. Mert azon egy galy után 68 sárkány rohant. Jó szerencséd, Jankalovics, hogy a tengernek innenső részén meg nem kaptalak, mert sohasem örölted volna meg senki szerencsédét, mint eddigelé, ordítá utána a sárkány. Akkor megy Jankalovics az öcséséhez, felkölti és mondja: jó szerencséd kívánok az útra, isten hírével már elmehetsz. Jankalovics akkor lóvá vált, és a királyfi reá ült, s útnak indultak a Világ-vámja felé. Mikor három mérföldnyire voltak tőle, mondja Jankalovics a királyfinak: szállj le rólam, királyfi, mert nekem már nem lehet tovább menni. S leszállt a királyfi, Jankalovics pedig egy mákszemmé vált megint s mondja a királyfinak: vagy dicséred meg a Világ-vámját vagy nem, de most megdicséred, mert ha megtudja hogy nálad vagyok, úgy megőröl bennünket mint egy máknak kilenced része. Közeledvén a királyfi a muzsikafával a Világ-vámjához, így szól: adjon isten szerencsés jó reggelt, édes öreg apám; bejártam jobb részét a világnak, és sohasem láttam oly szép vén embert mint maga, öreg apám Világ-vámja. – Felel a Világ-vámja nem tudom, fiam, csúfságból mondod-e vagy nem, mert ha tudnám hogy csúfságból teszed, úgy megőrölnék mint egy máknak kilenced része. – Mondja a királyfi: nem biz én, öreg

-213-

-214-

-215-

-216-

-217-

apám, mert én nem szoktam csúfolódní hanem igazán beszélni. – S mond a Világ-vámja: Isten hírével elmehetsz, fiam. – Még három méröldet ment a királyfi gyalog túl a Világ-vámján, akkor kiugrik zsebéből Jankalovics s lóvá válik, és a királyfi felült reá, és mondja a királyfinak: nézz hátra, királyfi és mondd; sohasem láttam oly csúnya vén embert mint te vagy Világ-vámja. És erre a Világ-vámja azt kiáltja: no jó szerencséd, Jankalovics, hogy nem tudtam hogy a királyfinál voltál, mert majd megtanítottalak volna! s azzal mérgében a földhöz vágja magát, és csak a nagy szélvész támadott belőle, és azóta nincs Világ-vámja hogy Jankalovics megcsúfolta. Ezzel útnak indultak a muzsikafával, s elérték az aranyvárat; mind az egész város fölébredett a fa zengésére. S akkor Jankalovics mind a négy szegletére az aranyvárnak, s mind a huszonnégy almafára egy-egy galyat tett a muzsikafából, kinek zengésétől még a szózat sem hallatszott az aranyvár körül.

-218-

De a vén banya már akkor nem hogy alhatott volna, de bújában sehol helyét nem találta, s mondja a leányának: az eszi meg a te fejedet és az enyémet, kinek helyt adál határodon, mert elhozta Jankalovics a muzsikafát: De vagy dicsértél meg valaha valakit vagy sohasem, azt a királyfit dicsérd meg. Kimennek mindhárman a királyfi tiszteletére, és mondja a vén banya: no sohasem láttam ily szép két aranyhajú gyermeket, ily aranyvárat, aransátorral, s aranyhidat aranyalma és muzsikafákkal. S mondá Jankalovics, hogy a királyfi invitálná a királyt minden udvari cselédestől magához ebédre. S mond a királyfi Jankalovicsnak, mikor már a király elment: de mit adunk a vendégnek, mikor üres a konyha? Feleli Jankalovics: ne búsulj rajta; csak azon légy hogy eljőjön a király minden udvari cselédestől. S azzal mindjárt összeüt háromszáz kilencven kilenc karszéket a vendégek alá, s fordúl a királyhoz, hogy jönne minden udvari cselédestől, mert már minden készen van, s azzal visszatért a várba; utána ment a király egész udvarával. Mikor bejöttek az ebédlő szobába, Jankalovics mindenkit rangja szerint ültet az asztalhoz, s beülteti mind a karszéket; csupán egy maradt üresen; s mondja a királynak Jankalovics: még egy cseléd hibázik, s lehet hogy a legkedvesebb. Itten a királyfi mindösszenézi ki hibáznék az ő legkedvesebb cselédei közül, s mond: nem tudhatom, ki lehetne az. – Felel Jankalovics: még az is a felséged cseléde, aki bivalbőrbe varrva van a templom eleibe ország csúfjának kiteve; s azt is ide kell hozni. Mindjárt akart érette menni a vén banya; ki miatt a szegény királyné szenvedett, de Jankalovics nem engedé; nem lehet, ugymond, hogy vendég menjen érette, mert én azért vagyok mint cseléd. Elment tehát a királynéhoz a templom elibe, s úgy szét metélte róla a bivalbőrt, hogy még a madár sem rakhatott volna fészket, akkor ölébe vette a királynét s bevitte az aranyvárba, s mivelhogy a király mellett levő székbe senki sem ülhetett – mert ha belé ült a vén banyának a leánya, ki mint királyné volt, tehát a székéből mindjárt kivettetett – abba tette tehát a bivalbőrbe bevarrott királynét.

-219-

-220-

Mikor a vendégek mind ben voltak, hogy egysen hibázott, bemegy Jankalovics a konyhájába s megrúgja, kiugrik belőle huszonnégy szakács és a fainabb-nál fainabb ételek s italok készültek a konyhán. Hordják az ételt befelé az inasok, és a vendégek vígadnak; mikor már ebéd után jó kedvök volt s egyről másról beszélgettek, bezzeg főzte ám Jankalovics a taplót, mert mindig a banya felé forgatta a vizes lepedőt. – Mikor már kibeszélte mindenik magát, Jankalovicsra, mint utolsóra került a beszéd. A többi közt volt egy királyfi, a ki elvett egy hajadonleányt, – így kezdi beszédét, – a ki megszülvén, két aranyhajú gyermeket hozott a világra; de mivelhogy a király a két gyermek születése napján nem volt oda haza, mert ellenségre kellett az ármádiával mennie, hitvesét egy vén banyára bízta. Mikor a királyné a két aranyhajú gyermeket megszülé, az a tűz alá való vén banya a két gyermeket elrejté tőle, egy kis ládába tétette, s a tenger vizére ereszté és a királyné alá két kopókölyköt tett. Mikor a király hazaérkezvén az ellenségtől, az ajtót benyitja hitveséhez, hát már a két kopó erősen megtámadta, min ő igen elszomorodott s hitvesét, méltatlan büntetéssel, bivalbőrbe varratá, s a templom eleibe kitéteté. – Mond a király: abban igazságod van, fiam, Jankalovics. – A két aranyhajú gyermeket, folytatá Jankalovics, kifogta a fekete tenger partján lakozó molnár s fel is tartotta, s azon megismerheti a felséges király ártatlan hitvesét és két aranyhajú gyermekét, kikkel én is megismertetem szüleiüket. – Köszönöm mond a király, hogy ezt a jót tetted velem, hitvesemmel és gyermekeimmel.

-221-

És vagy volt oly multság vagy soha; de volt ám akkor, midőn Jankalovicsnak két nagy szarva támadott s az egyikre ölti a vén banyát, a másikba leányát, és elment ezen két neki ígért lélekkel.

Igy volt vége a gyermekek bujdosásának, és oztán éltek boldogabb napokat.

XI. A HÁROM TANÁCS.

-222-

Történt Ugocsa vármegyében Csedreg faluban, hogy egy gazda embernek felesége meghalozott; ők pedig mindketten azt fogadák, hogy akármelyik hal meg közülök hamarébb, a másik megmarad özvegynek holtig. Tehát a parasztgazdának meghalván a felesége, ő meg akarta tartani fogadását, gazdasszonyra pedig nagy szüksége volt, mert a nélkül igen nehéz a gazdaságot folytatni; a fia tíz éves vala, tehát meg nem lehetett házasítani; így volt hát gazdasszony nélkül három évig. Ekkor a fia tizenhárom esztendő lett, tehát megházasítja egy tizenhét éves leánynyal; de a fiu a ki megházasodott, még némelykor elment a gyermekekkel játszani. Első az aratás ideje, kimegy a gazda a munkára és megparancsolá a menyének, küldene ki férjétől enni; főzött tehát a menyecske tejben kását, és odadta férjének, vinné ki az atyjuknak és a munkásoknak. Ő tehát elmegy, az étellel, a falun kívül játszanak a gyermekek bikát, hívják őt is; letette az ételt és játékba indult; játszanak, s meg is éheztek, kapják, a kásához ültek és megették. Már most gondolja a derék házas ember, hová megyek az üres edénnyel? s indul haza felé, haza is ér; mindjárt kérdezi a felesége: hát oda vitted az ételt? – Dehogy vittem, mikor a

-223-

gyermek falun kívül elvették és megették. – No várj, csak jőjön haza az atyánk, majd megkapod a kutyaporciót. – Hazajön a dologból az öreg gazda a munkásokkal, mindjárt mondja a menyének: no, édes leányom, miért nem küldöttél enni? – Én küldöttem, de a férjem megetté a falun kívül a gyermekekkel, akikkel játszott. – Feleli az öreg gazda: édes menyem, tehát semmi az, ne szólj neki felőle. – Másnap ismét dologra megy az öreg gazda a többi munkásokkal, ismét meghagyá, hogy ételt küldene a menyé; fogadta hogy minden bizonynyal fog küldeni; főzött tehát túrós csíkot s parancsolá a férjének, hogy vinné ki az atyjuknak az ételt. Elmegy ő az étellel, már most föltette magában, hogy pajtásaival játékba nem ered, sem pedig az ételt meg nem eteté velök. A falun kívül volt egy erdő amin keresztül kellett mennie, beért az erdőbe, a gyermekek pedig, kik pajtásai voltak, ismét hívják, hogy menne rigót szedni; elmegy velek, s addig addig mászkáltak a fákon, hogy megéheztek, tehát újra megették az ételt, és valamin összevesztek, s a mellett hogy a túrós csíkot megették, megis verték és a szélkét eltörték. Megy ő már most haza felé sírva, látja a felesége hogy sírva jön a férje, kérdezi mi baja volna; feleli hogy a gyermekek megették a csíkot, a szélkét eltörték és őt megverték. Akkor elővette a felesége és helyesen megverte. Hallotta pedig, hogy szégyen ha a feleség megveri férjét; tehát nem is várta az atyja hazajövetelét, s elbujdosott.

-224-

Megy már ide s tova az országban s egy városba ér, hol egy gazda ember lakott, kinek nem volt semmi magzata. Mivelhogy igen szép gyermek volt, tehát felfogta őt örökbe és iskolába jártatta. Tanult az ifju igen jól, s a gazdag embernek nagy öröme lett a felfogadott gyermekben. Jár ő már az iskolába huszonhárom éves koráig; ekkor mondja a fogadott apja: fiam, elegendő már a te tudományod, tehát már most időd van a házasságra. Feleli a legény: kedves atyám, én meg nem házasodhatom. – Miért nem? – Azért mert feleségem van, aki miatt elbúcsúztam hazámtól és ide vetődtem; mert fiatal koromban meg kellett házasodnom, mivel az atyám felesége meghalózott, ők pedig megfogadták, hogy sem az atyám meg nem fog házasodni, sem pedig az anyám férjhez többé nem megy; az anyámnak a halála történt hamarább, és az atyám, fogadását meg nem akarván szegni, tizenhárom éves koromban megházasított, nekem pedig még akkor is megvolt a gyermekekkel való játékra hajlandóságom. Küld egykor ételt a tőlem a feleségem az atyámnak és vele dolgozó munkásoknak, én pedig játékba estem a gyermekekkel a falun kívül, elfáradtunk és megettük az ételt; ekkor csak haza mentem nagy szomorúan, akkor általnézték; másnap is küldenek tőlem ételt, de hogy egy erdőn kellett keresztül mennem, ott találtam a többi gyermekeket, a kik madarásztak, tehát hívtak ők is rigót szedni, reá álltam, a sok járkálásban elfáradtunk és megéheztünk, tehát ismét megettük az ételt; evvel haza megyek; itten a feleségem kérdezi, hogy elvittem-e az ételt? mondám hogy nem vittem, hanem a gyermekek megették és a szélkét is eltörték. Itten előkap a feleségem és megveri; hallottam pedig, hogy szégyen volna az, ha a feleség férjét megveri, tehát azon okból eljövök hazából és ide jöttem. – Erre feleli a fogadott apja: no, fiam, már, tudom, hogy ezután nem ver meg a feleséged; itten ad neki pénzt elegendőt az útra, kikísérte mind a fogadott apja mind az anyja, és mondták: no, fiam, egyebet nem mondok, hanem a járt utat a járatlanért sohase add; ahol szép azaz fiatal korcsmárosné és öreg korcsmáros van, vagy pedig fiatal korcsmáros és öreg korcsmárosné, soha oly korcsmában meg ne hálj; és az estveli haragot hadd reggelre, a reggeli haragot pedig estvére.

-225-

-226-

Ezt mind jól eszébe tartotta a fiu, ezek után megköszönte minden jótéteményeiket és elvált. Megy már ő haza felé, itten előtalál két furmányos szekeret, akik meg voltak drága portékával terhelve; összeakadván, ezek is azon nemzet voltak ki ő; megszólítá mindjárt a magok nyelvén: jó napot, urak. Ezek felelik: jó napot az úrnak; s tovább beszélgetnek, hogy hol járt volna. Mondá, hogy itt s itt járt iskolába. A furmányos szekereket, mivel igen meg voltak terhelve és lassan mentek, el akarta hagyni, de ezek a kereskedők, akik voltak nyolcan, minden kocsinál négy-négy és egy-egy kocsis, ló pedig minden kocsiba hét-hét, tehát kérték a kereskedők hogy barátság okáért mint földi, maradjon velek. Nem bánom, mondá, s felült a szekerre. Mennek, már beestveledett, s amint mennek, itten volt egy vak út. Mondák a kereskedők: menjünk ezen az úton, hamarabb érünk abba a városba. – De, földieim, sohase adjuk a járt utat a járatlanért; de nem beszélhette reá őket. No de én nem megyek ki a járt útból, mondá, s leszállt a kocsiból és elhagyta őket, mondván, hogy majd összetalálkoznak nem sokára. Itten a mint elváltak egymástól, leült a legény magányosan, hallja egykor, hogy nagy láрма támad az erdő közt, gondolá hogy bizonyosan a kereskedőket valami útonálló elölkapták; fegyver levén nála, tehát kapja magát, siet arra felé, hol a láрма hallatszott; oda ér, hát látja hogy már kettőt a haramiák megöltek; itten közikbe lőtt, elszaladtak a haramiák mindjárt, és ő mondá nekik: nem mondám, hogy a járt utat a járatlanért sohase adják. – Az igaz. – Visszafordultak a szekerekkel s mondják a kereskedők: no a te jótéteményedért legyen az egyik szekér minden portékával együtt tiéd, akár melyiket válaszd magadnak, mind a kettőn sok ezer forint áru portékák vannak. Egyikre felült a legény, hogy az lesz az övé.

-227-

Már most vannak ők mindössze kilencen, mivel kettőt megöltek a haramiák; mennek az országúton, elérnek egy vendégfogadót, mindjárt mondják: itt kieresztünk, mert itt igen szép korcsmárosné van, és sok ízben már megháltunk itt. Feleli a legény aki hozzájuk akadott: meghálunk ha nekem tetszeni fog. Beszálltak az udvarba, mivel semmi móddal el nem beszélhette őket hogy ott meg ne háljanak; a hat kereskedő ágyat vettetett magának a szobába, a legény pedig a kocsisával maradt a kocsinál, és a kocsi alá csináltatott ágyat magának.

-228-

Éjfél tájban látja hogy jön az udvarba egy valaki farkasbőr bundában s legelőször is a kocsikhoz jött, megköté a lovát és nézi, aludnának-e vagy sem. Tették magokat, mintha aludnának; evvel elmegy a farkasbőr bundás ember a korcsmárosné ablakára, megzörgette, azonnal mindjárt kijött az asszony, s megcsókolták egymást. A ház háta megett volt egy szalmakazal, oda hátrahúzódott a korcsmárosné azon emberrel. Itten a kocsi alatt fekvő legény felkölt és ment utánok alattomban, látja hogy a farkasbőr bundát leveté magáról az ember; itten oda megy és egy jó

darabot az egyik sarkából elmetesz a késével. Ezt mikor visszafordult, észre nem vette mindjárt, hogy a bundája szélét elvágta, ezután bemegy a korcsmárosnéval az ember a szobába, és egy kevés idő múlva látja hogy kijön s felült a lovára. A lovának pedig a füle hegyét is elvágta az ott kin fekvő legény, ki az egyik kocsi portékát elnyerte, azért hogy megmentette a haramiáktól a kereskedőket. Elmegy tehát a lován a farkasbőr bundás ember, nem tudta hogy a lovának a füle el van csípve, sem pedig hogy bandájának szárnya el van vágva. Egy két óra múlva láрма támad a szobában, sikolt a korcsmárosné, jajgat, hogy megölték legyen a férjét a kereskedők. A korcsma körül nagy majorságok voltak, onnan mindjárt a lármára összeszaladt a sok ember s megkötözték a kereskedőket s bevitték a városba, mely csak egy órányi járás volt onnan. Az asszony mondá: hogy ez az úr, a legényre mutatva, ben sem volt a szobában kocsisával együtt, tehát elmehet isten hírével. – Magam is bemegyek a városba, feleli a legény, és megtudom, mi történik velek. Felült a maga kocsijára és elment, a másik kocsit mind a portékával együtt vitték a vármegyére.

-229-

Elérkezett tehát a vármegyére az ifju legény, kérte mindjárt a vármegye urait, vizsgálják meg a dolgot igaz-e vagy sem. Itten mindjárt előhívják az asszonyt és a kereskedőket, az asszony erősen mondotta hogy ők cselekedték, a kereskedők pedig hogy ártatlanul szenvedik e gyalázatot. Feleli az ifju: én meg fogom mutatni hogy ki ölte meg a korcsmárost; nem más hanem azaz ember, aki lóháton jött a korcsmába tizenegy óra után, és legelőször is jött engem nézni, aluszom-e a kocsi alatt, én pedig aluvónak tettem magamat a kocsisommal együtt; mikor látta hogy aluszom, megkopogtatta a korcsmárosné szobaablakát, és az asszony mindjárt kijött, itten megcsókolták egymást és hátra mentek a ház háta megett levő kazalhoz; az ember leveté magáról a farkasbőr bundát s a szín alatt hagyta, én pedig oda mentem és elvágtam az egyik széléből ezt a darabot; itt van, nézzék az urak; a lovának a füléből elcsíptem ezt a darabot.

-230-

Az idő pedig mintegy ősz tájban volt, tehát hűvös szelek fújdogáltak, így tehát sokan voltak az ott jelenlevő urak közül farkasbőr bundában; tehát mondá a legény: a mint képzelem, itt lesz az a bunda a melyből vágtam, mindjárt illesztem mindenikhez. És ekkor reá találnak, hogy a főszolgabíró bundájának a széléből volt ép oly darab elvágva és most ki van toldva, és még most is a bélésen látszik mintha vér fecskendezett volna reá. Itten mindjárt gyanúba jött a főszolgabíró, tehát, hogy még jobban megtudnák a dolog mivoltát, elküldik a darabantokat, néznék meg a szolgabíró lovait, s a melyiknek meg volna csonkítva a füle, tehát hoznák el. Megtalálták a darabantok a lovat, elhozzák, hát látják hogy fris vágás volna a fülén, itten a szolgabírót mindjárt betették a korcsmárosnéval együtt, a kereskedőket pedig kieresztették. Megköszönték a kereskedők, hogy a haláltól megmenté, neki adták még a másik szekeret is kocsistul, kocsisostul, lovastul és portékástul, magok pedig elmentek gyalog a városba hová valók voltak.

-231-

A fiu is megy a két portékával terhelt szekérrel, eléri a faluját, hol atyja és felesége lakott, s beszállt estve felé a korcsmába. Itten kérdezi a korcsmárostól: meghálhatok-e itt? – Meg, uram. – Van-e elegendő széna, abrak, és étel három személyre? – Fog lenni minden. Kifognak, étettek itattak, és magok is vacsoráltak. Itten mond a korcsmárosnak: ezelőtt tíz évvel valék e faluban és voltam szállva egy ilyen nevezetű embernél, ugyan él-e még? Felele a korcsmáros: kedves úr, meghalt már vagy hét esztendeje. – Hát a fia él-e? – Azt nem tudja senki hová lett, mert tizenhárom esztendő korában megházasodott, és még mint gyermek elment az utcára játszadozni, a felesége pedig már volt tizenhét éves; miért miért nem, megverte a felesége a férjét, azóta nem tudja senki hová lett. Kérdezi tovább a korcsmárost: ott lakik-e még ahol ezelőtt? – Feleli hogy ott. Evvel nem kérdezte a korcsmárost, hogyan viselte magát azóta a felesége, hanem csak, kiment, és magához vett két pisztolt, és ment a megholt apja házához; itten benéz az ablakon, mindjárt megismerte a feleségét, látja hogy az asztalnál egy fiatal suhanc nevetkőzik; mindjárt haragra indulván, kapja a pisztolt, fölhúzza és agyon akarja löni. Akkor eszébe jut a fogadott apjának szava, hogy mindig jobb az esteli haragot reggelre hagyni, a reggelit pedig estvére, tehát leereszti a pisztol szerszámát és visszament a korcsmába. Itten ismét kérdezi: hogyan viselte magát azóta az az asszony? – Igen jól. – Van-e gyermeke? – Egy van, mert mikor a férje elment, teherben maradt tőle. Akkor gondolja magában: de jó hogy eszembe jutott a fogadott apám tanácsadása, hogy az estveli haragot hagyjam reggelre, a reggelit pedig estvére. Ezek után lefeküdtek, reggel fölkeltek, mondja a korcsmárosnak: venne-e annyi időt magának, hogy vele eljönne ahoz a menyecskehez? Feleli a korcsmáros: szívesen, miért ne. – Elmennek. Az asszony meg nem ismerte, tehát kérdezi, hogyan van mióta halt meg az öreg, és hogy a férje hol van? – Mond az asszony: én igen szerencsétlenül jártam a férjemmel, már tíz esztendeje elmúlt mióta semmit sem tudok felőle, hová lett; s el kezdte sírni. Tovább kérdezi miért ment el innét hazulról? – Nem egyebért, hanem évelt küldöttem ki a földre az atyánknak, és ő megétette a többi gyerekpajtásaival, így tett két ízben, és hogy a szélkét is eltörte, tehát megvertem; akkor elment, azóta se láttam. – Akkor kérdi: ugyan megismerné-e ha haza jönne? – Talán csak megismerném, feleli, talán nehezen. – No, lásd, én vagyok az, és még sem ismersz el. Akkor megölelvén férjét, igen megörült az asszony. – Nem sokat beszélgetett a fiú, hanem mondja hogy neki dolga volna, az asszony azt gondolá hogy megint itt akarja hagyni és sírt keservesen; de ő értésére adta, hogy csak általmegy a korcsmába. Befogatott a két portékával rakott kocsijába, behajtatott az udvarába; látja a felesége mily szerencsés lett az ura, s megújult az öröme. Ezek után éltek együtt csendességben.

-232-

-233-

Alternative spellings have been retained as they appear in the original.

List of corrected typographical errors:

- Page [VII](#), "Világbiró **nagy** Mátyás" changed to "Világbiró **Nagy** Mátyás"
- Page [VII](#), "A mostoha anya" changed to "A mostohaanya"
- Page [VII](#), "**Szegfűhajú** János" changed to "**Szegfűhaju** János"
- Page [28](#), "Elérvén azon **residenciához**" changed to "Elérvén azon **rezidenciához**"
- Page [47](#), "**Azonben** a király" changed to "**Azonban** a király"
- Page [51](#), "**hosszn** csendes uralkodása" changed to "**hosszú** csendes uralkodása"
- Page [52](#), "hasonlókében a csikó" changed to "hasonlóképen a csikó"
- Page [70](#), "elment **kiralyatyjához**" changed to "elment **királyatyjához**"
- Page [85](#), "időknek **elfolyásábsn**" changed to "időknek **elfolyásában**"
- Page [92](#), "mit nekik **mntatott**" changed to "mit nekik **mutatott**"
- Page [143](#), "Mondá a **drágonyos**" changed to "Mondá a **dragonyos**"
- Page [146](#), "átok alól **magszabadítójának**" changed to "átok alól **megszabadítójának**"
- Page [153](#), "fejér **szer-szerszámot**" changed to "fejér **szerszámot**"
- Page [163](#), "Felel a **korsmáros**" changed to "Felel a **korcsmáros**"
- Page [190](#), "mikor már **megvacsoráltal**" changed to "mikor már **megvacsoráltál**"
- Page [212](#), "**Ezuk** után elmegy" changed to "**Ezek** után elmegy"

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK GAAL GYÖRGY MAGYAR NÉPMESÉ-
GYŰJTEMÉNYE (1. KÖTET) ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an

individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has

agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly

from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our

new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.